Les Notícies
de llengua i treball

desembre 2011
semestral – núm. 33

www.ugt.cat

2 euros

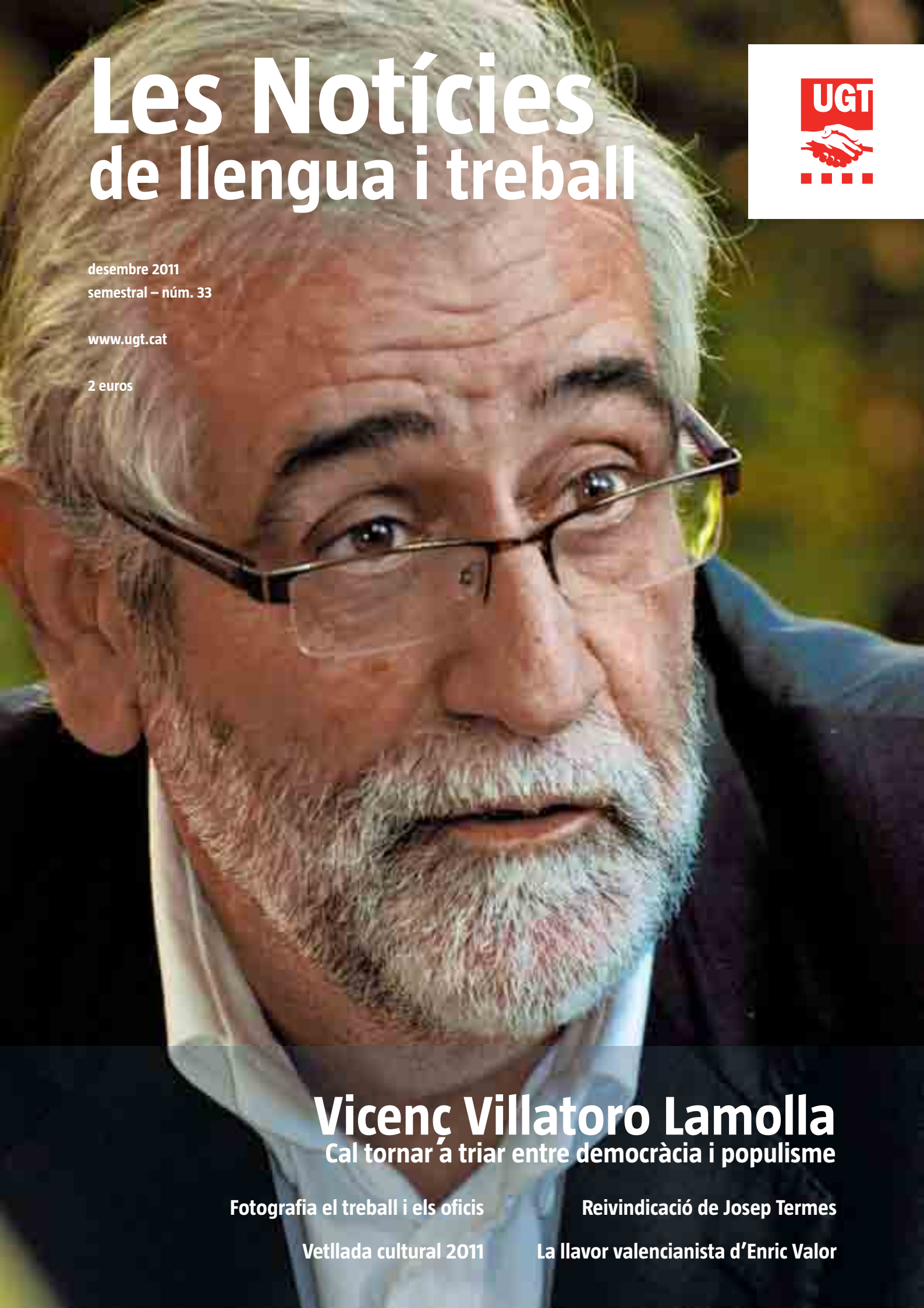

Vicenç Villatoro Lamolla
Cal tornar a triar entre democràcia i populisme

Fotografia el treball i els oficis

Reivindicació de Josep Termes

Vetllada cultural 2011

La llavor valencianista d'Enric Valor

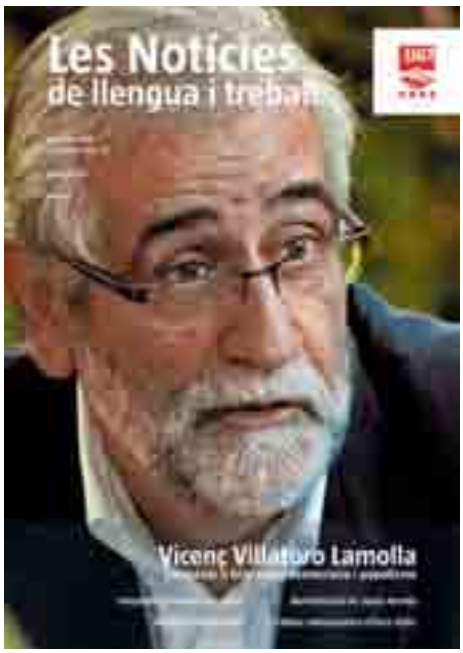

Fotografia d'Esteve Guàrdia

Les Notícies de llengua i treball

director: Joan Guàrdia

coordinadora: Rosa M. Puig-Serra

consell de redacció: Eva Bassó, Lola Cayuela, Joana Maria Alorda, Anna Lliuró, Carmen García, Chakir El Homrani, Magda Gascon, Francesca Gispert, Carmen P. Higueras, Saoka Kingolo, Pepa Llorca, Rafael Miquel, Joanju Morales, Hèctor Moret, Joan Jaume Prost, Josep Puig i Pla, Jordi Salvador i Isidre Tiana

disseny gràfic i maquetqació: Juan Zamarripa / Gabinet de Comunicació de la UGT de Catalunya

redacció: rambla del Raval, 29-35
08001 Barcelona
tel. 93 329 82 73 - 692 22 90 72
a/e: cultura@catalunya.ugt.org

edita: UGT de Catalunya
i Fundació Comaposada

dipòsit legal B-15.113-97
ISNN 2013-3839

amb la col·laboració de
CFDT de la Catalunya Nord
UGT de les Illes Balears
UGT del País Valencià
UGT Aragó

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria de Comunicació

Cultura

Certamen Fotogràfic Internacional El treball i els oficis 04
Volen tancar la millor televisió de Mallorca, per Rafel Miquel 07
La pintura de Julián López Belenguer 08
Entrevista a Vicenç Villatoro, per Hèctor Moret i Rosa M. Puig-Serra 09
Vetllada cultural 2011 15
VIII Premis Paraula de narrativa breu 16
Els Guardons Primer de Maig, per Pepa Llorca 23

Societat

Hi ha un demà millor per al País Valencià, per Mònica Oltra 25
El recurs del coaching, per Pura Serena 28
Horts urbans 29
Els indignats i la democràcia, per Michel Wieviorka 31
Homenatge a l'escriptor Enric Valor, per Lola Cayuela 33
La nostra història, i els nostres presidents (diari Ara) 36
Des de Montserrat, crida per a l'estat del benestar 37

Memòria

El Winnipeg, una història d'esperança, per Jordi Gené 39
Trauma psíquic i transmissió intergeneracional (III), per Anna Miñarro 43
Notes d'actualitat sobre memòria històrica 47
Manuel Serra i Moret, per Àngel Ramos 50
El llegat de Josep Termes, per Cesc Poch 51

Llengua

La retallada de la llengua catalana, per Magda Gascon 56
Les llengües regionals a l'Estat francès, per Joan Jaume Prost 59
Reivindicació d'Occitània, per Manèl Zabala 60
La significació de la llei de l'occità, per Marçal Girbau 62

Infocultura

Ressenyes de llibres 64

Si vols

subscriure't a la revista i rebre-la al teu domicili o lloc de treball

Fes-nos arribar les teves dades:

UGT de Catalunya
Àrea de Cultura
Rambla del Raval, 29-35
08001 Barcelona
cultura@catalunya.ugt.org

CFDT de Catalunya Nord
Joan Jaume Prost
Carrer de Garrigole, 8
B.P. 146 66001 Perpinyà
sgencfdtcn1d@aol.com

UGT de les Illes Balears
Joana Maria Alorda
Carrer de Font i Monteros, 8
07003 Palma de Mallorca
uca@baleares.ugt.org

Mà estesa i esforç compartit per tirar endavant

En l'entrevista que publiquem en aquestes pàgines, Vicenç Villatoro, director de l'Institut Ramon Llull, ens diu que davant les incerteses del present, en bona mesura a partir dels atemptats a les Torres Bessones de Nova York, l'11-S de l'any 2001, una part de les respostes culturals dels XXI plantegen la perplexitat, la fragilitat i la diferència entre aparença i realitat. Exactament, què ens està dient? Fa de mal dir, o més aviat que saber-ho no és senzill, perquè què signifiquen les paraules perplexitat, aparença i realitat? I tenen el mateix significat arreu del món? Aquestes paraules les usa en Villatoro, un ésser viu que un dia va néixer, que ha viscut uns quants anys, amb sensacions i experiències vitals úniques, que forma part i s'inscriu voluntàriament en la cultura catalana, com a subgrup notable de la cultura occidental, i que ara i ací expressa les seves opinions, sensacions i reflexions, davant les nostres preguntes en una conversa. Ho fa a l'ombra o amb el rerefons del mallorquí Ramon Llull, tot un referent de la civilització europea, el nostre Miquel Àngel, Shakespeare o Cervantes.

La dualitat entre aparença i realitat la podem aplicar a la nostra vida individual, enfocada a viure i sentir la vida més que no pas a pensar la vida com un problema a resoldre, però al capdavall correspon a cada persona triar el seu camí. Pel que fa a la vida col·lectiva, ens entenem amb paraules, o mire'm d'entendre'ns mitjançant les paraules, però les paraules poden ser ambigües o instruments per entendre la realitat o clarament manipulables. El cristianisme incorpora nocions alliberadores i humanistes: tota persona té dignitat i l'amor ens fa lliures, però més endavant l'Església, tot gestionant-les, sotmet, i manté una concepció fosca de la sexualitat. Totes les masses piquen, diu la dita, quan fanatitzem els ismes, sigui el nacionalsocialisme, l'estalinisme o l'ultraliberalisme.

Acabem de gaudir d'unes eleccions parlamentàries. Mirem i, sobretot, analitzem els resultats. La vida individual de cadascú continua, i en la col·lectiva, sindicalment, proclamem a l'àgora les nostres paraules i valors compartits: dignitat de la persona, igualtat d'oportunitats, justícia social, estat del benestar, identitat cultural i nacional, i poder continuar la nostra funció de defensa i promoció dels interessos dels treballadors a través de la negociació col·lectiva i de la tasca quotidiana dels delegats sindicals. Amb la mà estesa. La crisi és profunda i amb moltes cares i matisos, com el dolor i la felicitat: econòmica, política, ecològica, territorial, cultural... Europa és el model social i humà més reeixit. Les hegemonies canvien i la civilització romana va caure. El vaixell Europa trontolla. Serem capaços d'anar plegats, davant el risc d'enfonsar-nos? Tot comptant amb les nostres mancances, optem per l'esforç compartit. L'esperit crític, la reflexió i el diàleg ens convenen. La crisi actual provoca molts patiments, i resulta evident que les finances públiques han de quadrar i que el model ha de ser sostenible, però cal preservar de totes totes l'estat del benestar i la justícia social, la dignitat de les persones i els pilars d'aquest estat del benestar: drets i deures, sanitat, educació i cultura. El Govern de la Generalitat té dret i legitimitat democràtica per marcar el seu camí, però no pot ser que les retallades apareguin com la gran solució o l'única, i que el discurs públic amagui que la crisi no l'han provocat les classes populars i els treballadors que són precisament els que més l'estan patint. A banda de la perspectiva d'un pacte fiscal just per a Catalunya que compartim, cal oferir amb nitidesa una perspectiva esperançada de futur, i si no podem, si no tenim la capacitat d'incidir en les grans decisions de la política europea i dels mercats financers cal dir-ho a la gent, per fer pedagogia, per ser justos, per no culpabilitzar injustament la gent. Tots plegats tenim força clar que hi ha hagut excessos, però les responsabilitats són desiguals.

El paper de TV3

El model de país àmpliament compartit assigna una funció a TV3 i a Catalunya Ràdio de contribució destacada a la cohesió social i comunitària, i a la promoció de la llengua i la cultura catalanes. Siguem-ne tots plegats conscients, i també en aquest cas correspon al Govern de la Generalitat i al Parlament de Catalunya prendre les decisions oportunes, però alhora explicar de forma neta i clara a l'opinió pública què es pretén, tot oferint explicacions i garanties.

El concurs fotogràfic

El treball i els oficis esdevé internacional

Tot aprofitant la 25a edició, els organitzadors han fet un pas endavant i han dotat el concurs d'un caràcter plenament internacional. Convé reiterar el valor de l'entusiasme, la perseverança, l'ambició, la qualitat i el gaudi. Deixar enrere la cultura de la queixa i el greuge, i apostar per la de la crítica, la lluita i el treball. Volem recollir les paraules del responsable polític d'aquest esdeveniment cultural de la nostra organització:

El rerefons del XXV Certamen Fotogràfic Internacional *El treball i els oficis 2011*

Fa aproximadament 25 anys, un grup d'amants de la fotografia, afiliats a la UGT de Catalunya, ens vam convèncer de la necessitat de relacionar el món sindical amb la cultura: així neix el concurs fotogràfic 1r de Maig el treball i el oficis. Sortir dels estereotips reivindicatius d'un sindicat i donar una visió diferent i històrica del món del treball ha estat la nostra motivació, la qual ens ha empès a fer créixer el concurs any rere any. Els inicis sempre són difícils, i el concurs, sobretot en els últims anys, s'ha realitzat fent petits salts quantitatius i qualitatius, vetllant per la qualitat, intentant en tot moment no fer un pas enrere, tot consolidant assoliments i fent-lo créixer edició rere edició. Avui tenim el gust de gaudir d'un esdeveniment de molta qualitat gràcies a la visió d'aquells companys que fa 25 anys van prendre una decisió tan interessant i al rellançament que s'ha realitzat durant els darrers anys. Els secretaris generals de la comarca des del 1986 (Paquita, Alfons García i Francisco Criado), molts companys com en Daniel Alcaraz i en Joan Guasch, i en particular en Raimon Moreno en són l'ànima. L'actual conjuntura econòmica no ens fa ser optimistes pel que fa a la situació dels treballadors, i espero que no es repeteixin les velles imatges que ens recorden les fotos antigues i que només siguin això, imatges del passat. La crisi de valors i la recessió dels països més avançats ens han de fer reflexionar, al conjunt de la classe treballadora, sobre el món que volem. Realitzar un concurs d'àmbit internacional ens provoca una mica de vertigen, i sabem que adquirim una gran responsabilitat amb els artistes amants de la fotografia, amb tots i cadascuns de vosaltres, els participants; esperem estar a l'alçada del que espereu de nosaltres i així consolidar un concurs en el qual posem molta il·lusió i molta feina.

Francesc Rica Saavedra
secretari general UGT de l'Anoia, l'Alt Penedès i el Garraf

***Costurera**, de Santos Moreno Villar (Catalunya), premi al millor autor del Saló i medalla daurada de la FIAP*

***Coppersmith**, de Selahattin Nemlioglu (Turquia), medalla platejada de la FIAP*

***El carnicer**, de Raul Villalba (Argentina), secció color, medalla platejada de la FIAP*

***El músic de carrer**, de Manuel Lupión Manzano (Catalunya), secció color, medalla daurada de la FIAP*

***Escultor**, de Manuel López Puerma (País Valencià), premi especial al millor autor afiliat a la UGT*

***Lijiang**, de Manolis (Emmanouil) Metzakis (Grècia), secció color, medalla bronzejada de la FIAP*

***Amorning on the River-6**, de Le Chau Dao (Vietnam), medalla bronzejada de la FIAP*

***La xarxa**, de Manuel Delgado Luque, premi especial al millor autor de l'Anoia, l'Alt Penedès i el Garraf*

***Refregant l'animal**, de Josep Balcells Adzet, secció color, premi especial al millor autor de l'Anoia, l'Alt Penedès i el Garraf*

El concurs disposa del reconeixement de la Federació Catalana de Fotografia, la Confederació Espanyola de Fotografia i la Federació Internacional de l'Art Fotogràfic. S'han presentat 1.613 fotografies procedents de 48 països (Estat espanyol: 301; Turquia: 227; Itàlia: 148; Índia: 119; Iran i Finlàndia: 84; Gran Bretanya: 52; Vietnam: 40...). Avui forma part del grup de concursos de fotografia amb més nivell de Catalunya i entre els més importants del món en la seva temàtica del treball i els oficis.

Es pot disposar de més informació a través de:
www.ugtconcursofoto.com

Volen tancar la millor televisió de Mallorca

Rafel Miquel, advocat UGT-Balears. Palma, agost de 2011

Televisió i Mallorca són paraules que mai no s'han avingut massa. Davant la pantalla, ens tocava menjar-nos les *teles* generalistes espanyoles, el bunyol d'IB3, cuinat per l'expresident Jaume Matas, o refugiar-nos en «la catalana», a l'abast només del nombre minvant dels qui encara ens entenem en la llengua de la nostra mare. De cop, amb un origen tan discutible com que fou creada per Unió Mallorquina, partit liquidat per la corrupció, aleshores al capdavant del Consell de Mallorca, neix sense fer massa renou Televisió de Mallorca, davant la indiferència, sinó el rebuig, general. A poc a poc, aquest mitjà volgudament petit i aferrat al terreny, començà a sorprendre gratament a molts dels qui ens hi topàrem fent *zapping* gràcies a un aire, una proximitat i uns temes amb els quals no costava gens d'identificar-s'hi.

Devora programes editats amb una certa ingenuïtat antropològica, s'emetien sèries tan valentes com *Memòria i oblit d'una guerra*, impagable document sobre la repressió franquista, contada en directe pels fills i néts dels centenars de mallorquins assassinats, tot mostrant una història que fins aleshores havia dormit hivernada en el més temorós dels silencis. Només per haver tengut el valor d'aixecar aquest vel TVM mereixeria d'ésser preservada.

Idò bé, davant la incredulitat de molts, en el programa electoral del PP al Consell de Mallorca hi figurava el tancament de Televisió de Mallorca, iniciativa venuda com a part d'un presumpte pla d'austeritat, d'altra banda desmentit per la primera mesura presa pel nou govern de les Illes Balears. Efectivament, José Ramón Bauzá, el flamant i diglòssic president amb afecció castellana, sense pensar-s'ho dues vegades, va reduir el nombre de consellers al mínim, però els va apujar els sous de tal manera que el cost global finalment fou pràcticament el mateix. Brillant, o *brillante*, que diria el president.

En el nivell local, Mateo Isern, nou batle de Palma, víctima de l'automatisme cerebral inoculat en les ments del PP consistent en desfer tot allò que havia fet o projectat l'anterior govern, es va estrenar desmantellant la part central del carril bici, amb un cost de 200.000 euros, substituint-lo per un invent de TBO batiat com a *ciclocarrer*, i que consisteix a fer que en els carrers estrets alternatius els cotxes no puguin passar de 30 km/hora i les bicis tinguin preferència... si hi van davant. Just com passava abans. Més brillant.

Tornant a la nostra tele, la primera mesura decidida pel nou govern del Consell de Mallorca, això sí després de les queixes de rigor per l'herència rebuda i les plorades per haver trobat els calaixos buits, va ser aquella que, mira per on, no podia esperar ni un minut: el tancament de Televisió de Mallorca, fent oïdes sordes als clams de molts, especialment dels 115 treballadors afectats. Per tal de fer-los fora, la junta general de la Ràdio i Televisió de Mallorca SAU, que és el ple del Consell, ha acordat presentar un expedient de regulació d'ocupació sol·licitant a l'autoritat laboral autorització per a l'acomiadament de tota la plantilla.

En el moment d'escriure aquest article, l'expedient es troba en el període de consultes preceptiu; el comitè d'empresa hi ha presentat una oposició unànime, basada en què el tancament, i l'acomiadament col·lectiu subsegüent, no és res més que una «profecia autocomplida» que el propi Consell pretén materialitzar mitjançant una farsa jurídica plena d'il·legalitats i mentides. Existeix, doncs, una raonable esperança de poder desbaratar l'escomesa d'un PP «molt sobrat» i salvar «in extremis» la millor televisió de Mallorca. La solució en el pròxim capítol.

L'art com a part de la vida

El company Julián neix a Osca l'any 1945, i ben aviat s'interessa pel que l'envolta. Als quinze anys s'incorpora a la JOC (Joventut Obrera Cristiana), als divuit crea el cineclub Zoiti i, després, i fins ara, formen part de la seva vida les associacions de veïns, el sindicalisme i la política. L'any 1977 va a viure a Barcelona. De gran, s'acosta a l'art. De la pràctica i l'estudi en surten les obres (pintura, dibuix, escultura...) que trobareu a: **http://julianics/wordpress.com**). Mostrem algunes pintures de la darrera exposició, *Infraestructures*.

El quadern de viatge de Julián López Belenguer

M'he aturat a contemplar les seves pintures i he començat a fer un viatge transportat per cromatismes i textures. Davant d'aquestes pintures l'espectador no pot sinó envolar-se per espais plens de matèria, on el buit es densifica amb refregats i rascades: rastres del contacte contundent, evidències del gest i de la força d'una mà decidida. El tema de moltes imatges és el fragment d'algun territori poetitzat, investit com a paisatge; per tant, el conjunt d'obres esdevé un recorregut, un trajecte per indrets on l'atmosfera es fon amb la terra. La costura on es lliguen els horitzons vibrants es cus amb pinzellades que salten i deixen petjades espesses i bellugadisses. El viatge que emprenem passa amb encert per mirades que interpreten més els ambients sensuals d'un lloc que no pas en retraten els objectes situats en l'emmarcament. Els matisos de blancs i grisos topen sovint amb taques despreocupades de vermells desacomplexats i amb formes de pals, de troncs d'arbres, que malden per estructurar les taques fugisseres que sembla que es desplacin arremolinades. L'actitud franca i coratjosa del pintor ens dóna més confiança per recórrer el camí per les seves propostes fresques i desimboltes, solucionades plenament amb un somriure còmplice fet de colors que mai no s'aturen, colors que ara viatjaran sempre dins els nostres equipatges.

Ignasi Esteve i Bosch, artista plàstic i docent

Contenidors. *Pigments sobre fusta, 76 × 57 cm*

Bastida. *Pigments sobre fusta, 50 × 39 cm*

Dansa. *Oli sobre tela, 60 × 50 cm*

La cultura, i llegir i escriure, et fan com a persona

H. Moret, R.M. Puig-Serra i J. Guàrdia
Fotografia d'Esteve GG

Vicenç Villatoro Lamolla (Terrassa, 1957). Escriptor i periodista. Llicenciat en Ciències de la Informació. Director de l'Institut Ramon Llull.

Com a escriptor ha publicat narrativa, poesia, memorialística i assaig polític. Ha obtingut els principals premis de la literatura catalana. El 2010, el Premi Ramon Llull de les Lletres Catalanes amb la novel·la *Tenim un nom*. Va ser membre del col·lectiu Ofèlia Dracs i és autor de lletres de cançons i coautor de diversos guions cinematogràfics (*La teranyina, Havanera, L'escot*). Ha estat comissari de les exposicions *Escolta, Espanya*; *Catalunya, tierra de acogida* i *Veus*. Ha treballat al *Diari de Terrassa*, *El Correo Catalán*, *Avui* i TV3, i a més ha col·laborat en diversos mitjans (*El Periódico*, *El País*, *El Temps*, Rac1, Catalunya Ràdio, Com Ràdio). Ha estat cap de la secció de cultura de TV3, director i presentador dels programes *Trossos* i *Crònica 3*, i presentador del programa *Millenium*, i entre 2002 i 2004 director general de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió. Va ser professor de Gèneres d'Opinió a la Facultat de Ciències de la Informació de la UAB. Director cultural de la Fundació Enciclopèdia Catalana entre el 2000 i el 2002. En l'àmbit polític, director general de Promoció Cultural de la Generalitat de Catalunya entre 1997 i 2000. Diputat al Parlament de Catalunya per CiU entre 1999 i 2002.

En aquest octubre estiuenc, ens rep afable a la seu de l'IRL, i en el pati interior tan característic de l'Eixample mantenim una conversa molt agradable.

Com veieu el dinamisme actual de la cultura catalana?

El país sempre ha estat culturalment ric perquè funciona en xarxa, i això el fa resistent, i d'alguna manera indiferent als cicles polítics o econòmics, perquè no respon a una estructura piramidal, cortesana. Durant el segle XX la nostra cultura s'ha construït en xarxa, i això implica una gran capacitat de resistència. Gairebé en tots els àmbits i d'una manera fluctuant hi ha una oferta d'interès. El procés creatiu és atzarós, i ara mateix hi ha hagut algunes eclosions: la de la literatura, amb una gran projecció enfora, en part per la feina del Llull –però no només–, la tercera onada de la música cantada en català, després de la música de cantautor i el rock, i de la cinematografia. La pel·lícula *Pa negre* en seria la bandera, però al darrere hi ha moltes coses, entre d'altres la feina de l'ESCAC (Escola Superior de Cinema i Audiovisuals de Catalunya). Avui hi ha això, i demà l'eclosió serà d'un altre sector, però el conjunt en xarxa funciona.

Hi ha relleu generacional en la literatura?

Durant molts anys la força de la literatura catalana ha estat en grans noms que es van formar i construir, no esclatar, abans de la guerra, com Carles Riba, Salvador Espriu, Josep Pla, Mercè Rodoreda... la generació dels trenta i dels quaranta, aquells que l'any 1936 tenen 19 anys; és una edat en què decideixes si escrius o no, i per a qui, i en aquell moment no hi ha publicacions, ni crítica, ni Universitat. Potser la vocació poètica no demana una difusió i un públic immediat, però sí el novel·lista. Ara tenim a l'aparador autors que neixen aleshores, als anys quaranta, però també als cinquanta, i també als seixanta, i potser per primera vegada a la història tenim tot el ventall generacional complet, i tot un ventall estilístic, de manera que ara es poden fer polèmiques estètiques a l'interior de la literatura catalana. Els coneguts com «els imparables» vénen després dels anteriors, i després n'apareixeran uns altres. Ara disposem d'un sistema força complet que t'ofereix una àmplia oferta, però la genialitat apareix quan apareix. Seguim tenint grans noms, Maria Barbal, Emili Teixidor, Jaume Cabré...; un aparador potent.

Hi ha tres eclosions: literatura, música cantada en català i cinematografia;* Pa negre *en forma part

Receptaria cultura per a la infelicitat, l'absència de formació, el no-gaudi i el foment de la participació

Què en penseu de la cultura com a valor individual?

La cultura és la resposta a moltes preguntes individuals i col·lectives. Individualment, la cultura és la veritable formació, la construcció de la persona: la resposta al gaudi, al plaer, a la felicitat. Receptaria cultura per a la malaltia de la infelicitat, de l'absència de formació, per al no-gaudi. Col·lectivament, receptaria cultura per al foment de la participació. Ara mateix, l'àmbit de la cultura és on és més factible vertebrar la participació social. On podem trobar fórmules perquè la gent participi en l'espai públic? En l'associacionisme cultural, el consum cultural, la producció cultural. Podem teoritzar que la cultura forma part de la recepta de la cohesió social. A banda de la crisi econòmica, hi ha canvis demogràfics i canvis socials de fons a la societat occidental: perquè hi hagi una coalició de comunitats i de grups la cultura és un dels principals instruments integradors. La cultura, i el llegir i escriure, et fan com a persona, però col·lectivament un dels grans temes del segle XXI serà que la societat no perdi la cohesió i es trenqui en grups de referències culturals, i per a això serà bàsica la cultura.

Sense cohesió emocional no hi ha cohesió social

A la vostra última novel·la, *Tenim un nom*, situeu el Barça com a un potent element cohesionador.

Part de la cohesió social és emocional, i a banda dels serveis comunitaris com la sanitat i l'ensenyament; sense cohesió emocional no hi ha cohesió social, i la identificació amb el Barça és un fil senzill i nítid. Més enllà del futbol, genera un nosaltres, una primera persona del plural emotiva, no estrictament política. Una sensació de tribu, un espai col·lectiu molt eficaç i accessible, amb una gran força vertebradora.
En la situació actual de retallades, hi ha qui planteja que la cultura és accessòria.

La cultura no és estrictament ni diversió ni prestigi social, sinó que té relació amb dues coses que tenen un valor brutal des del punt de vista socioeconòmic: la formació i la cohesió social. Per a l'estat del benestar resulten bàsics la sanitat i l'ensenyament, però l'absència de cultura fa pitjor a la gent i contribueix a la fragmentació social. Sortiran millor de la crisi les societats més cohesionades, i en sortiran pitjor les més trencadisses. No gosaria dir que es retalli més en sanitat i educació que en cultura, però cal dir que tampoc més, perquè la cultura forma part del nucli de l'estat del benestar. Probablement hem viscut per sobre de les nostres possibilitats, i tot el sistema s'ha de refer, però la cultura no es pot amputar, perquè les conseqüències no serien pas bones.

L'Institut Ramon Llull, com viu aquesta etapa de crisi?

Hem travessat l'any 2011 amb menys aportacions públiques, i el 2012 és una incògnita, però cal tenir en compte que és un consorci de dos governs, cadascun amb la seva dinàmica. Tenim l'avantatge –també és un inconvenient– que la projecció exterior de la cultura és un procés llarg que no es pot tallar però sí modular, sempre que no es tallin els fils i la continuïtat, que no es destrueixin uns teixits que són molt fràgils i molt difícils de refer. Per exemple, si les retallades ens acabessin afectant l'estructura de lectorats de català al món seria desastrós, perquè és una estructura que ha costat molts anys de construir, perquè és anar parlant universitat per universitat, convèncer que contractin un lector, encara que més tard els ajudem a pagar-lo. Així, si els dius: durant una temporada estaré fora d'aquest mercat; més tard, quan hi vulguis tornar, estaràs pitjor que quan vas començar, perquè hauràs deixat la terra cremada. Per tant és important poder modular les actuacions.

Quin valor té la projecció exterior de la cultura?

Una resposta ràpida, plantejada pel mateix conseller, és que produïm més del que consumim, i per tant o exportem o no tenim prou musculatura de consum per mantenir tota la musculatura de producció. Podem completar la resposta amb un plantejament més cultural: la gràcia de la cultura catalana, a més de ser la nostra, és que al segle XIX va decidir ser una cultura contemporània, i per tant una cultura del món. Per això Joan Miró quan pinta és conscient de què està pintant el món. O Salvador Dalí, de la mateixa manera que a l'hora d'escriure en Josep Pla o en Salvador Espriu o la Mercè Rodoreda saben què s'escriu al món. Internacionalitzar no és només anar a vendre, sinó també anar a comprar, i saber quins són els debats de la contemporaneïtat. Si al XIX els hagués agafat per fer floralisme pur, quedar-se en Jaume I i les flors, potser hauríem tingut moltíssims poemes, però no un Carles Riba o un Josep Carner o un Joan Maragall. La força te la dóna estar al món, i està en l'economia, però també en el nervi de la cultura.

Quina és la relació entre els diferents membres de l'Institut Ramon Llull?

L'IRL és un consorci catalanobalear, entre els governs balear i català, i aquest consorci és el nucli dur de la nostra actuació, el més actiu i pràctic, i després hi ha la Fundació Llull, formada pel Govern d'Andorra, l'Institut –el consorci–, ajuntaments valencians i el Departament dels Pirineus Orientals. El nou Govern balear manté la seva participació, i precisament el dia 17 d'octubre hem tingut la primera reunió dels òrgans compartits.

La cultura catalana, al segle XIX, va decidir ser una cultura contemporània

La tasca de projecció exterior s'adreça també a l'interior d'Espanya?

Tal com dieu, d'aquí un any se celebrarà el 16è Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, a Salamanca i Madrid, i evidentment comptarà amb la nostra col·laboració activa, perquè el territori Institut el dibuixa la realitat cultural, i no pas l'administrativa. Així, no fem projecció a l'interior de l'àmbit lingüístic, perquè estatutàriament ens correspon projectar enfora allò que passa dins de l'àmbit cultural del català. Fem projecció en l'àmbit del castellà perquè és el més pròxim i perquè per a una part del món és vehicular. Una editora en llengua castellana m'explicava que intentava convèncer un editor britànic que publiqués un autor molt bo que escriu en català, i aquest li va respondre si ella ja l'havia publicat en castellà. Hem entrat prou en l'àmbit cultural del castellà? Tenim uns llaços especials amb la cultura que tenim al costat, i el problema és que nosaltres potser no n'hem sabut prou, a més d'alguns prejudicis no estrictament culturals en l'àmbit de la cultura en castellà respecte del català. A l'Estat espanyol, fora de l'àmbit lingüístic català, potser fruit d'això, el nombre de lectorats de català és menor que, per exemple, a Alemanya, però el nombre d'alumnes és superior, perquè es pot estudiar llengua i literatura catalanes sense tenir un lectorat, com ara a la Universitat de Saragossa.

Podeu fer una mirada als mitjans de comunicació?

La premsa escrita té a tot el món un problema d'identitat, per la col·lisió amb els mitjans electrònics, més que no pas els audiovisuals, que fa que en alguns moments es posi en dubte el seu paper: com ha de funcionar la premsa escrita, quina relació ha de tenir amb els mitjans electrònics, com pot generar ingressos la premsa electrònica... La premsa escrita a tot el món es mira al mirall i es pregunta què vol ser quan sigui gran. Ben segur que serà més interpretativa, més de context. Per entendre'ns, ningú va saber la caiguda de les torres bessones, o en el dia a dia les grans notícies o el resultat del Barça, a través del diari. Pel que fa al català a la premsa escrita, sempre hi havia hagut un problema històric de fragilitat de les empreses. En aquest sentit s'ha produït un canvi important: dues empreses grans com els grups Zeta i Godó han apostat pel català, i això en perspectiva històrica és brutal, perquè ho fan, se suposa, per bona voluntat i convicció, però també per un càlcul de mercat, i hi tenen tot el dret del món. I després hi ha hagut un tipus d'iniciatives que s'han anat resituant: *El Punt* creu més en una informació de proximitat i d'àmbit local, i l'*Avui* ha anat evolucionant més cap a aquest model, però l'arribada de *La Vanguardia* dóna un altre espai, i l'*Ara* ha dibuixat un altre tipus de proposta, més càlida generacionalment i dirigida a un públic relativament homogeni. La gràcia respecte d'altres temps és que al darrere hi ha empreses amb una certa capacitat de resistència, i fer quallar un producte periodístic en el mercat demana tenacitat. Que *La Vanguardia* i *El Periódico* estiguin al quiosc en català resulta un canvi substancial, però sobretot que hi hagi una aposta empresarial pel català i que neixi de l'olfacte que aquí hi ha una part del futur. Crec que aquestes iniciatives pretenen, tant o més que un rendiment immediat, el garantir-se una presència en el futur. Certament té una importància cabdal la immersió lingüística, perquè comporta l'arribada de noves generacions a l'edat de llegir el diari sense que els comporti cap dificultat, sense que els faci cap angúnia llegir en català, tal com havia passat fins i tot amb generacions catalanoparlants però que no havien tingut accés a l'ensenyament en català: la immersió lingüística ha canviat el mapa d'usos. A vegades es diu amb una certa nostàlgia: quan jo era petit tot es feia en castellà però al pati parlàvem en català, i ara a l'aula és en català però al pati hi ha més castellà. Tanmateix, per al futur del català l'aula és imprescindible, i el pati cada vegada més a tot arreu serà variat, però hi haurà una llengua de funcionament, i es tracta que aquesta llengua de funcionament sigui com a mínim el català. La immersió lingüística, però també TV3 i altres coses; l'*Ara* n'és clarament un fruit, l'aparició d'una nova generació que té com a propis aquests referents, i amb molta naturalitat. Recordo quan estava a TV3 que hi havia gent que l'endemà d'haver vist una pel·lícula no sabia si l'havia vista en català o en castellà.

Penseu que TV3 es manté com a televisió de referència?

TV3 no ha deixat de ser mai un producte televisiu de molta qualitat, però també de molta ambició de presència social; de vegades semblen objectius contradictoris. TV3 ha intentat

TV3 necessita publicitat, per la vocació de popularitat i de penetració social

sempre ser una televisió molt vista i l'encàrrec que ha rebut de la societat catalana és que la vegi molta gent i que la vegi més gent que la que parla català, però posant-se uns límits qualitatius perfectament assumibles, i en cap període i amb els diferents governs mai no ha deixat de tenir aquest paper. En l'àmbit de la ràdio aquest paper ha estat més disputat, i ha estat positiu l'aparició de la ràdio privada en català, però s'ha demostrat que encara queda espai per a la pública. TV3 patiria molt com a model si no disposés de publicitat, i necessita un model que sigui mixt, més enllà dels ingressos que representa la publicitat, per la vocació de popularitat i de penetració que demana estar en el mercat publicitari. Ens podem continuar sentint orgullosos de TV3.

Com combatre el descrèdit i la pèrdua de legitimitat de la política i dels partits, i la imatge dels governs com a titelles del poder financer?

De tot el que passa al món, i en passen de molt grosses, aquesta conjunció entre el que en podríem anomenar les teories conspiratives, d'un signe o d'un altre, siguin els poders financers, els immigrants a l'ombra o el que sigui, aquesta idea que hi ha una cosa amagada en un lloc que és la que decideix de veritat i que els poders públics són pura façana, aquesta idea em remet als anys trenta, perquè a la base de la crisi dels trenta hi ha això, i acaba alimentant tant la revolució anarquista com la Falange. Hi ha qui ho veu com una actitud progressista, però alerta perquè això pot acabar en un populisme, a una punta o a l'altra. La suma del descrèdit de la política amb les teories conspiratives sempre van molt enllaçades, i tot plegat resulta molt inquietant. Com combatre-ho? En l'ambient dels trenta, un personatge com l'Ernesto Jiménez Caballero va dir en una entrevista: aquí ja no queden ni liberals ni socialdemòcrates, aquí només queden camises roges i camises negres. En el segle XXI, els que creiem en el ventall democràtic entre el liberalisme i la socialdemocràcia hauríem de reforçar l'espai central, i estar en contra dels populismes a banda i banda, estigui aquest més o menys a prop de la nostra posició. La veritable dialèctica torna a ser entre democràcia i populisme, perquè el populisme dels anys trenta va portar a l'autoritarisme. Això no impedeix el dret a la indignació i el dret a emprenyar-se que són irrenunciables, però sense fer una esmena a la totalitat del sistema polític. Tot plegat m'inquieta. En les darreres setmanes, tot parlant amb diferents escriptors i sobretot editors, ha aparegut la reflexió de fixar-nos en la gran quantitat de novel·les i pel·lícules que parlen del període que va de 1934 a 1945. Necessitem referències per al món d'ara i estem mirant cap allà. A vegades tinc la sensació que la cultura catalana, però també la cultura espanyola, en algun dels grans debats sobre què va passar als anys trenta, en part pel franquisme però també per alguns aspectes de l'antifranquisme, en alguns d'aquests debats no hi hem estat prou. En un col·loqui sobre traducció i camps nazis, hi havia el traductor de KL Reich, de Jean Améry, de Primo Levi, etc. i tots constataven que la literatura catalana i les literatures espanyoles han viscut els camps nazis com si no fos cosa seva, com dient «això és d'allà», i només hi ha hagut un cert acostament tardà per la via dels republicans. I per aquest paquet –els camps de concentració, la Shoah...–, molt present en les literatures europees, les d'aquí hi han passat de puntetes. És evident que per al franquisme era incòmode, perquè al capdavall van ser aliats dels nazis, però a més hi ha un cert autisme general, perquè el debat no és sobre els afectats sinó que és un debat sobre la humanitat, sobre el gènere humà, sobre el mal, sobre el bé, sobre la solidaritat. Hi ha aportacions de la Montserrat Roig, d'Amat Piniella i d'altres. I el cas de Paul Celan i de tot un seguit de reflexions que es van plantejar sobre la traducció, sobre com tornar a escriure en alemany, amb casos de qui hi renuncia i casos de qui hi vol escriure perquè no vol cedir l'alemany als nazis.

La salut del sector editorial català continua sent bona?

Continua sent forta, i el món del llibre també ha patit la crisi com tothom, però no més que els altres sectors. Estem parlant d'un consum que no és car. En l'àmbit de les indústries culturals és una de les nostres fortaleses. Ara mateix estem tenint alguns èxits importants en el món audiovisual que resulten esperançadors, així com el fet que el món editorial exterior pensa en la literatura en català, i això es veu en l'evolució de

La perplexitat, la fragilitat i la diferència entre aparença i realitat són part de la resposta cultural del XXI davant la crisi a partir de l'11-S

les traduccions, amb un gran impacte de Frankfurt però que va més enllà, perquè es manté un ritme positiu.

Retornant al descrèdit de la política, hi ha qui es troba orfe, que troba a faltar posicions intel·lectuals lúcides que els orientin, perquè preval un discurs tècnic, una sensació de caos i de desorientació...

Al segle XX es genera, esclata i mor una concepció de l'intel·lectual com a contestador automàtic. Hi ha el descobriment que el contestador automàtic i les respostes preconcebudes ja no serveixen; en Lluís Llach ho caricaturitzava. La crisi és molt recent, en bona mesura a partir de l'11-S, i encara no té expressions culturals molt clares. Algunes respostes les han plantejades els novel·listes, tot destacant la perplexitat, la fragilitat i la diferència entre aparença i realitat que poden ser una part de les respostes culturals del XXI. Per tant, l'intel·lectual no és tant un sistema de respostes com un acompanyant de la perplexitat. No és gaire satisfactori, però és així, i no pas quelcom fantàstic com «jo ho entenc i jo ho arreglo».

Reprenent la referència als anys trenta, molta gent reclama líders polítics i intel·lectuals que els ho resolguin tot i que els marquin el camí, i com que no ho troben se senten desemparats. En això manté la seva vigència el llibre *La por a la llibertat* d'Erich Fromm.

Sí, com als trenta el risc és que acabi sortint el líder que digui «tranquils, que això ho arreglo jo». Quan llegeixes algunes coses sobre el descrèdit de la política, recordes el llibre sobre Léon Degrelle i el llenguatge del feixisme a Bèlgica amb frases o paraules del tipus «l'escombra, tot s'ha de netejar, tot és brut, tot és corrupte»; molt bé, però després va venir en Degrelle! A Itàlia, després del procés de ‹mans netes› va venir en Berlusconi. El discurs de «tot és igual, tot és dolent, tot ha de ser renovat...». Alerta, hi ha un perill, un risc i abans de treure una estàtua hem d'intentar pensar què posarem al seu lloc.

Tots els ciutadans hem de compartir lleis, funcionament democràtic, sentiments de pertinença i referents culturals

Hem entrat en una ruptura de la continuïtat entre cultura i territori

Pel que fa a la immigració, com es pot promoure cordialment una comprensió i una integració a la nostra cultura, a la nostra nació?

Per poder ser optimistes, sempre hem de dibuixar objectius possibles. Per tant, si algú es fa un dibuix del futur de societats monoculturals, monolingües, va cap a la frustració sencera; no hi seran. Una de les coses més importants que han passat és que hem entrat en una ruptura de la continuïtat entre cultura i territori. Abans, amb qui més t'assemblaves era amb qui comparties territori, ara et pots assemblar molt culturalment amb gent molt llunyana, per exemple amb un català a Brisbane que escolta Catalunya Ràdio per Internet, mentre el teu veí està escoltant per Internet la ràdio danesa. Les noves tecnologies i la immigració han provocat aquesta ruptura entre cultura i territori, i cada vegada més les cultures habiten un espai extraterritorial. Això a vegades ens va a favor i a vegades ens va en contra, i tenim més catalans al món que mai i més gent dins del propi territori que té uns referents culturals externs a la tradició catalana. Fins aquí ni bé ni malament. Quin és el problema? La cohesió social. En el territori hi haurà gent escrivint en castellà, en urdu, ..., o en John Littell escrivint en francès a Barcelona sent nord-americà; i això passarà però que no trenqui la convivència ni fragmenti la societat. Haurem d'anar decidint quin és el mínim que hem de compartir, i segur que hem de compartir unes lleis, uns principis democràtics, unes formes de funcionament democràtic, un sentiment de pertinença i uns instruments culturals. Com més forts siguin aquests instruments culturals, més cohesionada serà la societat. Si el somni és que Catalunya sigui com Olot al segle XVIII, com ens imaginem que era, aquest és un somni que està fora del nostre abast, i no en tant que catalans sinó en tant que món. París serà diferent, i Madrid també ho serà. Es tracta que nosaltres definim en què volem ser diferents. Ara, no pas fa 100 anys, la religió és de cadascú, no comunitària ni de la plaça pública. Però hi ha coses que han de ser compartides, i la cultura en pot oferir algunes; com? Costa de saber: a través de l'excel·lència, l'èpica, els castells, el Barça..., a través de referents compartits.

Vetllada cultural 2011

Cultura a l'abast de tothom, cultura per als treballadors i per a qualsevol ciutadà, feta i promoguda des del sindicat. L'alfabetització dels treballadors va ser una de les primeres tasques del sindicalisme, quan neix a la segona meitat del segle XIX i, tot i que de manera irregular, hem mantingut la consciència que la cultura és un aliment imprescindible de la nostra ànima; per a què cadascú es faci individualment, per a què col·lectivament ens forgem com a comunitat.

Enguany hem arribat a la vuitena convocatòria del Premi Paraula de narrativa breu, una aposta per la continuïtat i la persistència com a valor, per la narrativa breu com a format accessible a qui comença i, alhora, a l'excel·lència de concentrar en un espai limitat la teva història. El jurat ha hagut de decidir-se entre 108 originals, procedents de les Illes Balears, el País Valencià i Catalunya. Vam celebrar la vetllada el dia 17 de maig, a la sala Brigades Internacionals, a la seu nacional del sindicat, a Barcelona. Novament van exercir com a conductors la Rosa M. Puig-Serra, responsable de l'Àrea de Cultura del sindicat, i en Dani Garcia, secretari d'Organització de l'Avalot-Joves de la UGT de Catalunya, el qual va reivindicar la força de la cultura per a l'individu i per a la societat.

Dins del programa Barcelona Poesia 2011, es va presentar l'espectacle de música improvisada a partir de poesia i d'imatges *I un xic de...* del grup Micro-Alo (Associació Lliure Orkestra). Música espontània a partir de la interpretació de les paraules i les imatges presentades en forma de poesia i art visual. Des de les pintures a les cavernes, les idees i les imatges han passat a la nostra ment a través de paraules i símbols que es carreguen d'emocions i esdevenen innocents o prou potents per fer trontollar un imperi o provocar una revolució, personal o social. La veu neix d'unes vibracions internes que s'escampen pel cos fins convertir-lo en una massa que tremola d'emoció i que arriben als llavis i s'aboquen al món; generen creació, complicitats i comunicació. Convidar el públic a una experiència de comunicació, a ésser testimoni de la interpretació que els músics fan de les paraules, la poesia i les imatges, a gaudir de les vibracions de les veus. Amb els artistes: Celeste Alías (solista) i Albert Cirera (saxo tenor, violí i flautes), Jaume Llombart (guitarra i flautes), Areció Smith (electrònica i teclats) i Joe Smith (percussió, i direcció).

Fotografia Isidre Tiana

VIII Premi Paraula de narrativa breu

El jurat

Els escriptors Joaquim Carbó, Jaume Ribera i Manuel Zabala, i les companyes Anna Lliuró (Servei Lingüístic), Noelia Martin i Gemma Botines (Avalot) i Rosa M. Puig-Serra (Cultura).

El veredicte

Reunits a Barcelona, el 12 de maig de 2011, els membres del jurat del VIII Premi Paraula de narrativa breu, després de valorar els 108 originals rebuts, procedents de les Illes Balears, el País Valencià i Catalunya, han emès el veredicte següent:

1r premi:

De cap a l'abisme, d'Albert Garcia Elena (Barcelona)

2n premi:

Els nou negrets (o per esmorzar nou estrellats), de Jofre Milà Sampera (El Masnou)

3r premi:

Un, dos, tres, micció!, d' Alexandre de Buen Lapena (Barcelona)

Fotografies EsteveGG

1r premi

De cap a l'abisme

Albert Garcia Elena

Quan ensopegues amb segons qui,
et preguntes com poden patir
mal de cap
– Schopenhauer

Després d'una llarga, immensa letargia, s'ha fet la llum. Començo a sentir una remor just a sobre meu, com d'esllavissada o de moviment de terres, i després d'uns dies de summa impaciència per saber què diantre està passant, comença a vibrar tot l'estrat, producte de l'atac d'uns rítmics i estranys sorolls, la natura dels quals no arribo a desxifrar. L'avorriment és tan gran en les meves condicions, condemnat a la unívoca activitat del pensament pur, que qualsevol cosa que vingui a pertorbar la pau sedimentària del meu entorn esdevindrà un alleujament sense precedents dins la insuportable lucidesa del meu etern insomni.

A torns l'activitat a les zones superiors sembla aturar-se i de nou comença. *Què podrà ser?* No deixo de rumiar-ne les possibilitats; m'encantaria que algun torrent poderós m'endugués avall i pogués així conèixer els rius, els deltes i les mars del planeta. És tan feixuga la càrrega que duc sobre meu, i tan forçosament introspectiva i fosca la visió... Per què m'havia d'escollir a mi, d'entre tants com érem en el crepuscle del prat, aquell dents de sabre per perseguir-me i donar-me mort tot enfonsant els seus ullals i urpes en el meu coll, i per què m'havia de dur a devorar a la soledat d'aquell puig calcari sense sortida, i no a algun lloc humit i ple de vida bacteriana on les meves restes fossin totalment descompostes fins l'àtom? Per què cap mamut no va trepitjar-me per acabar de trencar la unitat de la meva consciència com a ésser? *Per què, Senyor, el teu designi em féu fòssil...?* Quina és la suprema raó per la qual una part de mi ha passat

Fotografia EsteveGG

a ser la perpètua memòria de la meva existència, i per què he hagut de conservar-me jo, lòbul occipital de crani, de la crema i m'has condemnat a mantenir els ulls oberts dins la llarga nit de la mort?

No n'hi ha dubte; alguna cosa està succeint. El soroll és cada cop més fort i les vibracions comencen a arribar a l'estrat: el terreny s'està movent. Els cops són cada vegada més propers i una calor solar, sense precedents en milers d'anys, està assecant la humitat del meu entorn... Cada cop hi ha menys pes sobre meu. *Senyor, serà aquesta la sortida, el perquè de tota aquesta espera...?* Alguna cosa em frega la part interna i poc a poc un tacte carnós em separa per fi, després de tant de temps, d'aquell conglomerat de còdols i sorra en procés de petrificació que m'ha envoltat. I ara... m'estic movent! Ho sent algú més? M'estic movent! M'estan alçant del sot, m'està acaronant el sol, *el sol!* Sóc a fora, a l'exterior! Com ha canviat tot, la vall és gairebé deserta i la calor, xafogosa. És un somni? Quina bogeria dels sentits! Que n'arriba a ser de lleugera, la pressió atmosfèrica!

Alguna cosa em torna a burxar i m'allibera de la sorra que duc enganxada. No em passeu de mà en mà, deixeu-me una estona *sentir el món!* No! no! però què fan amb mi... no, no em tanqueu de nou, no torneu a tancar-me! no em deixeu amb la mel als llavis, vull ser...!

Un temps indeterminat després –tot és qüestió de perspectiva i jo ja fa molts mil·lenis que he perdut qualsevol tipus de referent– he hagut de suportar un turment inesperat i que no arribo a entendre a on em pot dur. M'han fet passar per tota mena de banys amb líquids diferents. Els d'aigua m'han causat un plaer sibarític, de paret càrstica. Però els d'hidròxids i àcids febles que han vingut després han estat com una infinita flamarada de dolor. He patit l'infern en la meva essència... unes punxades tot al voltant, desintegrant-me les capes superiors i els canalicles i sutures... el dolor ha estat intensíssim. És aquesta, Senyor, l'expiació que haig de pagar per deslliurar-me irresponsablement del meu grup i ser caçat, com jove inexpert que era? I per això he hagut d'esperar tant? Ara aquests éssers em miren fascinats i no deixen de mesurar-me, dibuixar-me i llançar-me sobtats raigs de sol que em ceguen la visió durant llargues estones. Quines heretgies estan cometent contra la meva integritat? Què estan fent? Per què tenen tant d'interès amb mi, si ja sóc mort? No poden ni devorar les meves meninges; no res del que queda de mi té el més mínim aguait de ser nutritiu... Què és tot això, quina llei de la natura vaig violar?

He tornat a ser desplaçat cap a un altre lloc. Ha estat un llarg viatge dins d'una caixa fosca, enmig d'un mar de pellofes de fusta fresca. De tant en tant l'obrien i els veia mirant-me frapats de la impressió. Mai no hagués pensat que arribés a ser tant important; ni tan sols vaig arribar a ser un mascle prominent dins del meu grup...

Aquest cop m'han dut a una sala enorme plena de fòssils com jo. Quan m'hi entraven, tot rodejat d'aquests estranys animals que s'arraulien al meu voltant i feien ulls com unes taronges davant la meva presència, he pogut llegir en un gran rètol al pòrtic de la nau la paraula «VERTEBRATS». Ara ho entenc, em porten amb els meus. I com ho han pogut esbrinar, si sóc un tros de crani i no de columna vertebral? Pot ser que hagin trobat la resta d'ossos del meu cos?

M'han tancat dins d'una urna totalment transparent i insonora; no em fa res, ans al contrari; tornaré a agrair una mica de tranquil·litat. Un s'acostuma a la vida contemplativa i després de tot aquest enrenou trobo a faltar una mica de pau. Una estona després tots han desaparegut i he pogut començar a observar el meu nou entorn amb tota calma. Aquí hi ha tota una successió de restes dels animals que vivien amb nosaltres a la sabana. Quins records que em porta tot plegat... Allà a baix hi veig cranis de granotes i gripaus. Me'n trobava pertot mentre menjava herba. Me n'havia arribat a empassar més d'una a prop dels tolls que es formaven a les planes a la primavera. Més enllà sembla que hi ha, sí... sí, semblen restes de serps i d'altres animals similars. I més enllà veig ales d'ocells, aquells animals que hi havia al cel i que baixaven a la terra a menjar... Recordo que quan en vèiem un grup fer cercles a l'aire la mare ens deia que no hi anéssim, perquè hi havia hagut una cacera... Una vegada no hi vaig fer cas i vaig veure aquells ocells negres clavant el coll dins el ventre del meu avi... I allà hi ha ratolins... Tota una paret plena... I.... cranis de... de lleons i tigres, uns metres més enllà... Tan terribles com eren, i ara no fan gens de por... Fins i tot hi ha un dents de sabre, perfectament recognoscible. Paradoxes del destí... Que és potser aquell que em va devorar? Quin sentit té aquesta galeria de la mort? I per què em posen a tocar de tot de cranis de simis, i no a prop dels de la meva sang que veig una mica més enllà; les zebres, cavalls i d'altres èquids? No ho veig gens clar... què significa aquesta inscripció que han col·locat just a sota meu, «LLINATGE PERDUT»? Però que saben, aquests, qui era jo? *Que es pensen que són Déu, que són els propietaris del planeta i poden fer amb nosaltres el que vulguin...?* I per què m'han posat aquests exemplars de cranis tant cerebrats i globosos a la dreta, si jo no era més que un burro de bosc...? *Però, quina en porten, de cap?*

2n premi

Els nou negrets (o per esmorzar nou estrellats)

Jofre Milà Sampera

Per llegir la narració completa:
http://nomesficcio.blogspot.com

L'*impossible* no pot haver passat,
per tant l'*impossible* ha de ser possible malgrat les aparences
– Agatha Christie

La veritat dels «monyos»

Lucía. 9:00 AM

Aquella iaia tafanera em tenia farta.

Cada dia, quan sortia del cotxe per anar a la feina contenta i cantant, me la trobava allà, vora la porta, asseguda en aquell balancí de fusta que no parava de grinyolar. I llavors, l'ànima em queia als peus.

Segons el dia, sentia molt fluixet unes tètriques paraules, «hola, prenda», en prou feines, audibles. Em feia por.

Començava a caminar, però no apartava mai els ulls d'aquella donota. Intentava no desviar-li la mirada fins que no girés la cantonada, perquè si et distreies, de sobte, te la trobaves allà, rere teu, un altre cop.

Tant se val on anessis, sempre hi havia un racó on poder-se amagar, i t'esperava. Davant d'una porta. Sempre. Gronxant-se.

Es desplaçava amb la cadirota de fusta i, si no filaves prim, de cop i volta, com un mosquit imprevist, la veia ja penjada dels meus cabells. Jo l'espantava amb la mà i marxava tot remugant entre dents postisses i aixecant la seva mà arrugada i amenaçadora.

El pitjor era aquells dies de feina folla en què el telèfon no parava de sonar i, és clar, no podia estar pendent d'ella constantment. En els moments d'estrès contingut, tinc el

Fotografia EsteveGG

costum de fer-me un monyo i subjectar-me'l amb el primer llapis que trobo per sobre la taula. I un dia, allò va ser la meva perdició.

Després de la feina, vaig anar a buscar el meu cotxe, i després de fer una última ullada a les meves espatlles, vaig veure el balancí de fusta buit, però encara bellugant-se, calent.

Va ser en arribar a casa, quan em vaig posar el pijama i em vaig desfer el monyo... Sabeu qui hi havia allí dins? Sí! La iaia tafanera, la que remugava com si portés nous mastegades a la boca. Horrible, d'ensurt, per no dormir, per plorar.

Latituds

Jofre. 10:30 AM

El bar estava ple de gent més baixeta que jo. Me'ls mirava per sobre el cap. I això no fa gens de gràcia. Quan ets tan alt, no veus gaires coses agradables. Molt de pèl, això sí. I altres coses... Per exemple, veus forces clarianes i tirabuixons bruts, d'aquells en pla «rastafari» que fan pudor. De tant en tant, em quedo mirant els rínxols d'algú, per veure si pel foradet o per l'escletxa que deixen els rínxols entre si, hi treu el cap algun animaló petit. De moment, no hi ha hagut sort.

Res de res. Cap ocellet polit i lluent hi ha fet niu allà.

Us n'heu adonat com se t'arrapa la gent, pel davant i pel darrere, per exemple mentre fas cua per demanar un cafè amb llet? No m'agrada gens aquesta sensació d'opressió. No m'agrada que el meu nasset hagi de pasturar aquells camps plens de caspa nadalenca, semblen ben bé camps de blat que ja han fet una gran producció de farina. Un dia vaig esternudar, amb força, estridentment, i vaig descobrir empíricament que a la gent no li agrada notar en els seus caparrons, una petita pluja monsònica.

Aquell matí vaig demanar el cafè, vaig pagar, i quan em dirigia a asseure'm en una taula neta, que hi havia al ben mig de la sala, el vaig veure a ell. En aquella taula hi restava assegut un noi que em mirava amb cara de babau. Jo me'l vaig quedar mirant astorat, amb la tassa a la mà, ben quiet, com quan vas per la selva i et trobes una fera carnívora que et vol menjar. No em podia moure, aquella mirada..., em vaig quedar petrificat, en silenci.

El noi, sense moure el cap, m'observava amb aquells ulls tan grossos de gripau, els bellugà a esquerra i a dreta i, després de baixar la mirada, es desentaforà el dit de dins el nas. Feu un sorollet com a buit, com quan treus un dit xopat d'una ampolla. De cop i volta, em vaig sentir alliberat i vaig poder seguir el meu camí. Mira que n'hi ha de gent estranya pel món!

Malnascuts

Diego. 12:00 AM

Allò no era un somni, però més hagués valgut que ho fos. Davant dels assistents, un públic complicat. Amb prou feines havia dormit i, per postres, els meus companys d'oficina m'havien preparat una de les seves bromes pesades. M'havien posat alguna cosa al cafè amb llet. Quelcom psicotròpic o pastilleta bruta. El cas era que, o feia la conferència magistralment, o em fumien al carrer.

Des d'un racó, veia aquells malparits rient per sota el nas, xiuxiuejant.

Redéu consagrat!, quin mal de panxa!, i jo a dalt d'aquest faristol, encorbatat, engominat i suat com un pollastre abans de ser cuit i menjat.

Em vaig fregar els ulls. Havia de dir alguna cosa a aquella gent.

Estaven impacients. Ja feia un parell de minuts que estava palplantat com un pal d'escombra, estàtic, rígid, amb la mirada perduda a l'infinit. En realitat, després, em vaig adonar que estava mirant fixament una dona de la tercera fila més lletja que un pecat. Semblava un babau i un carallot. Vaig aconduir els papers per guanyar temps.

Recoi! Mare meva! No me'n recordava de res. Odiava amb tota les meves forces als meus companys. A més, els veia allà, rere una cortina, maquinant quelcom més. I de sobte, vaig veure que un d'ells treia un mirallet petit de la butxaca i intentava enlluernar-me amb el focus. Em volien mort. Perquè m'ho feien això?

S'escoltaren les primeres tos de la gent, impacients.

«Au, Diego!», em vaig dir a mi mateix, «digues alguna refotuda collonada o el cap t'acomiadarà sense cap mirament».

Vaig improvisar. L'amfetamina del cafè va començar a fer el seu efecte.

«Digues alguna cosa, ràpid, abans que sigui pitjor...». Tot d'una, sorgiren de la meva boca les següents paraules:

> – És curiós com hi ha dues paraules que s'assemblen tant: marcians i marrans. Però la gent diu que no tenen res a veure, i no és així. Els homes verds que van amb platets voladors no són homes. Jo els he vist. Tenen un morro gros i una cua enrinxolada. I mentre ens observen des del cel amb aires de superioritat, van fent «oing oing», una onomatopeia aberrant, que al principi remetia a «el bestiar del corral». Tota una curiositat lingüística que nosaltres hem tergiversat [...].

I vaig acabar amb un gran vòmit.

Vaig sentir aplaudiments de fons, però en realitat eren bufetades per revifar-me.

Quin gran dia!

3r premi

Un, dos, tres, micció!

Alexandre de Buen Lapena

La passió t'obliga a pensar en cercles
– Òscar Wilde

La cosa estava clara: calia decidir-se ràpid perquè aquella situació ja començava a deixar de tenir sentit...

No era pas culpa de l'arquitecte, com havia arribat a pensar moments enrere, d'haver dotat un pis en certa manera petit –almenys per a les seves necessitats actuals– de l'absurdament desproporcionat nombre de dos banys, quan ni tan sols es podia parlar d'un rebedor amb identitat pròpia, sinó més aviat d'un apèndix de passadís preocupantment inflamat; per no parlar del menjador-cuina-sala d'estar, que era d'allò més kafkià, tant pel que fa al disseny –fins i tot un cec ho veuria!– com pel fet que inexplicablement des del primer moment que el va veure sempre el va fer sentir com un enorme escarabat humà, arraconat en un cubícul llardós i fosc com la seva sort... però no! Havien tingut la santa barra d'intentar fer-li creure que allò era normal i fins i tot desitjable, com si el fet que el seu ridícul sou no li permetés viure en cap lloc millor impliqués que ell no sabia què era un pis amb cara i ulls! Inaudit! A més, els dos banys eren absolutament calcats l'un de l'altre, i ambdós tan petits que cap mena de decoració addicional era concebible per poder dotar-los de personalitats diferenciades. Així era el seu pis, un monstre amb dos caps idèntics, i no s'hi podia fer res.

Ara el problema estava ben delimitat: calia anar al bany a fer les necessitats pròpies... i aquí residia la complicació de l'empresa en questió: trobar-se exactament a la mateixa distància dels dos lavabos al precís moment de sentir la necessitat d'orinar havia plantejat un dubte absurdament dificultós... i justament aquesta espècie de punt de vista extern que deixava ben palesa l'aparent banalitat de la qüestió és allò que més el paralitzava. Tenia inexplicablement la capacitat de riure's del seu propi problema, en un intent fracassat de relativitzar-lo, i la suficient visió irònica de la qüestió com per ridiculitzar la situació. Però en el moment que l'anomenava «problema» és que, de fet, en el fons ja el concebia com a tal, i això l'incomodava, en part perquè l'enfrontava amb ell mateix, amb la seva faceta d'escarabat humà que més odiava i de la qual parlàvem abans, i que aquell pis es preocupava de recordar-li a cada moment. A més, tota aquesta sèrie de meditacions només feien que apartar-lo de l'objectiu real, que era decidir-se d'un cop.

Fotografia EsteveGG

No va poder tampoc evitar buscar paral·lelament explicació al fet que el tema del seu pis aparegués de forma tan insistent en uns moments com aquells, però al marge de la identificació subconscient entre la paraula «pis» i el fet d'orinar que constituïa el seu objectiu de fons, cada cop aparentment més llunyà, l'única resposta mínimament convincent requeria fonamentar una associació entre el seu depriment pis i tot allò que simbolitzava la part d'ell mateix que odiava, i va haver de deixar-ho córrer –almenys momentàniament– per causes de força major evidents... Havia de triar!

Dues opcions iguals, suposadament una elecció intrascendent i, per tant, senzilla. Però l'atzar, ben mirat, no en té res de senzill... en primer lloc, perquè no existeix; almenys com a mecanisme de tria conseqüent, doncs mai dues opcions són realment indistingibles, en el moment en què hi ha dues i no una, i sobretot si estan immerses en un context humà, hereves d'una càrrega emotiva i psicològica no menyspreable, i definides en un marc espaitemporal concret i no altre, per dir-ho d'alguna manera; aplicat al cas, i reconsiderant la situació per enèsima vegada, tot i ser els dos banys exactament iguals, cap dels dos més net o més brut, més còmode o incòmode, més clar o més fosc, més lluny o més a prop que l'altre, entenent l'elecció d'un d'ells no com un fet aïllat, sinó com una tria encaminada a facilitar l'acció següent a la que ara tenia major prioritat per raons fisiològiques, la visualització del problema a un nivell de profunditat de més d'una «jugada» deixava ben palès un primer estat de diferenciació de les dues opcions: el bany de la dreta era més a prop del dormitori-niu d'escarabat humà, i el segon més a prop de la cuina-menjador-sala d'estar d'escarabat humà; així que la tria, de fet, condicionava directament l'acció subseqüent més probable: anar al dormitori a reposar una estona (en part de l'esgotador exercici mental de la tria) o bé anar a la cuina a començar a preparar el sopar... el tema, de fet, adquiria més complexitat (per no parlar ja de considerar més nivells de «profunditat», on l'arbre d'accions-decisions s'estenia exponencialment saturant ràpidament la memòria de la indecisa ment que provava de concebir-lo), doncs es tractava realment de decidir el posterior transcurs de la resta del dia.

Un element fins ara no present als càlculs cobrava força de manera notablement exasperant: la necessitat d'orinar reduïa cada cop més la capacitat de raciocini i feia que el temps emprat en computar una decisió raonable es dilatés.

L'assumpte s'hauria resolt de forma eclèctica (no pas òptima teòricament) –sense tenir en compte el temps emprat en computar la solució, evidentment– potser esperant que avancés prou el vespre com perquè l'opció de començar a fer el sopar cobrés molt més pes que la d'anar a descansar una estona abans... però no disposava de temps suficient, i això justament era l'element de pressió que començava a fer-se insuportable. D'altra banda, la càrrega psicològica de dur una llarga estona palplantat enmig del passadís perdent un temps preciós en decidir la solució a un dil·lema que molts –potser fins i tot ell mateix segons abans de trobar-s'hi immers– no haurien sabut ni tan sols entendre l'obligava, més i més a cada moment, a prendre una solució racional, fonamentada en una estratègia intel·lectualment satisfactòria, per tal de no haver d'admetre, a més, la denigrant realitat d'haver malgastat una part genys menyspreable del dia en buscar una resposta que, per motius purament nefrològics, no havia estat possible trobar, i haver així d'emprendre un cop més la retirada cap al món dels éssers primaris i ignorants, dels escarabats que viuen i moren sense mai arribar a existir més enllà de la seva closca. No i no! Justament era ara quan menys sentit tenia abandonar la cerca!

A l'últim moment es pot dir que el cadàver de filòsof a mig camí entre dos lavabos cada cop més llunyans (sempre per igual) va tenir un darrer espasme, i va tot d'una intentar engegar un mecanisme per desplaçar el pes relatiu de l'opció de tria conseqüent per l'opció de tria pseudo-aleatòria (per dir-ho d'alguna manera mínimament honesta), sense poder evitar un cop més perdre uns instants en novament prendre distància envers aquest nou enfoc i considerar amb cert orgull malentès el nivell d'abstracció al qual havia arribat en les seves disquisicions, fins al punt d'estar considerant (almenys de forma ara conscient) no ja opcions, sino meta-opcions, enteses com a opcions de tria de mecanismes de tria d'opcions reals per a solucionar el problema, que havia esdevingut, doncs, un meta-problema. Va resultar, senzillament, que aquest últims instants de reflexió van ser fatals (potser mai millor dit, perquè van precipitar de forma inapel·lable el futur d'aquella tarda), i de cop tot aquell petit gran univers autocontingut de preguntes va deixar de tenir sentit.

En una paraula: s'havia pixat a sobre, a mig camí de dos lavabos lliures.

Es va quedar una estona així, immòbil, més petit que la seva pròpia ombra, avergonyit i en silenci, casi incrèdul d'observar el bassalet groc que l'insultava des d'abaix amb el seu propi reflex, retornat de forma brusca i despiadada a la infantesa més indigna per uns esfínters exhausts i ignorants de la veritable arrel del problema, plorant cames avall per una voluntat tan fràgil que només podia cercar consol en el fet de trobar-se sol en aquell moment. Fins i tot aquell pis li venia gran.

Els *Guardons Primer de Maig*

Pepa Llorca,
secretària de Política Social i Lingüística de la UGT País Valencià

El 1890, dos anys després de la fundació de la UGT, es va iniciar la celebració de l'1 de Maig en tots els països on hi havia un moviment obrer organitzat. A l'Estat espanyol es va celebrar, sobretot, a Madrid, Barcelona i Bilbao. Des d'aleshores, eixe dia sempre ha estat la festa per excel·lència de l'internacionalisme obrer. És possible que hui en dia siga necessari més que mai recordar per a què es va començar a commemorar el Primer de Maig i el perquè d'aquelles grans manifestacions. En aquell temps les organitzacions obreres proclamaven la consigna dels tres vuits: 8 hores per al treball –la jornada de 10, 12 o 14 hores era l'habitual–, 8 hores per al descans i 8 hores per a la cultura, l'oci i l'esplai. També exigien la fixació d'un salari mínim, o la igualtat salarial per a homes i dones. En definitiva, l'objectiu de l'època, i que en la seua essència encara segueix en vigor, era: «l'ideal... és l'abolició de totes les classes socials i la seua conversió en una sola de treballadors, lliures, iguals, honrats i intel·ligents», tal com deia el programa socialista, redactat entre altres per Pablo Iglesias.

Eixa essència, eixe esperit, el que en cada Primer de Maig buscava mostrar l'esperança certa que algun dia s'aconseguirien els objectius marcats en aquell temps pels treballadors i les treballadores, ens han fet a la UGT-PV i a la Unió Comarcal Ribera Baixa-La Safor-Vall d'Albaida plantejar-nos que tal vegada una altra manera més de celebrar el Primer de Maig fóra mostrar el nostre reconeixement a aquelles persones o organitzacions que, amb el seu compromís, amb el seu treball, amb el seu interès, ens ajuden cada dia a aconseguir aquells objectius marcats fa més de 100 anys, i que des de sempre han format part de la humanitat. I vam considerat que per a això la millor manera era crear els Guardons Primer de Maig.

Fins ara, els guardonats d'edicions anteriors han estat en **modalitat individual**: Bernat Sòria, Maria Teresa Fernández de la Vega, Joan Lerma, Fernando Delgado, Pilar Mateo i Francisco Tomás Vert. En **modalitat col·lectiva**: Federació de Societats Musicals, Reial Societat Econòmica d'Amics del País de València, Vaixell Francisco i Catalina, Acadèmia Valenciana de la Llengua, Fundació Bromera per al Foment de la Lectura i Al Tall.

Logo d'Enric Solbes

El 4 de maig de 2011, a Gandia, al Palau Ducal dels Borja, es va celebrar la **VII Edició dels Guardons Primer de Maig**. I aquest any els guardonats van ser:

En categoria col·lectiva: Plataformes Valencianes en Defensa de la Llei de Dependència

L'aprovació de la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, coneguda com a Llei de dependència, va representar una fita històrica. No debades es reconeix el sistema per a l'autonomia i l'atenció a la dependència (SAAD) com a un pilar afegit a l'estat del benestar, després del Sistema Nacional de Salut, el sistema educatiu i el sistema de pensions, tots desenvolupats en la dècada dels huitanta. La Llei de dependència va crear un nou dret universal i subjectiu que pretén garantir l'atenció a les persones dependents, és a dir, totes aquelles persones grans o amb discapacitat que tenen dificultats per poder-se valdre per elles mateixes. Es va calcular que la xifra de persones beneficiàries superaria inicialment el milió, i que

Escultura de Josep Díaz Azorin

s'incrementaria progressivament fins a un milió i mig cap a l'any 2020. Malauradament, després de quatre anys de vigència de la Llei, s'ha vist que les prestacions i ajudes no arriben amb la celeritat que moltes situacions requereixen. Les dades oficials més recents ens mostren que a la Comunitat Valenciana la meitat dels més de 74.000 ciutadans que tenen el dret reconegut no reben cap de les prestacions previstes pel sistema.

La insatisfacció amb l'aplicació de la llei per part dels afectats i els seus familiars ha originat un moviment associatiu molt potent al llarg de tot el territori valencià, que ha denunciat incansablement l'exasperant i inacceptable lentitud de l'administració durant tot el procés que condueix a l'obtenció de les ajudes. Les **Plataformes Valencianes en Defensa de la Llei de Dependència** són els instruments amb què els ciutadans han reivindicat que els drets no poden quedar-se només al paper. Les Plataformes s'han fet incòmodes per a totes les administracions, que no són capaces de complir les seues obligacions. No han acceptat el silenci. No han acceptat el conformisme resignat. La seua veu crítica ha esdevingut essencial per impulsar el compliment d'una norma clau per millorar la qualitat de vida de moltes persones.

En categoria individual: Romà de la Calle

Romà de la Calle (Alcoi, 1942) és catedràtic d'Estètica i Teoria de l'Art de la Universitat de València-Estudi General, assagista i crític d'art. Va fer estudis de Filosofia i Lletres i s'ha dedicat a la docència durant 40 anys. Després de doctorar-se va ser professor de les universitats Complutense, València-Estudi General i Politècnica de València. Va ser pioner a València en la impartició universitària de la docència cinematogràfica. Des del 1990, ostenta la càtedra d'Estètica i Teoria de les Arts a la Universitat de València-Estudi General. Al llarg de la seua trajectòria ha dirigit més de mig centenar de tesis doctorals. En la dècada dels vuitanta va presidir l'Associació Valenciana de Crítics d'Art. Des del 1998 és director de l'Aula de les Arts de la Institució Alfons el Magnànim de la Diputació de València. La seua labor acadèmica i investigadora ha merescut nombrosos premis i distincions (Cruz Alfonso X el Savi, Premi Nacional de la Crítica d'Art, Medalla de la Facultat de Belles Arts de València...).

És acadèmic de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando (Madrid) i presideix la Real Academia de Bellas Artes de San Carlos. Ha estat membre del Consell Rector de l'IVAM, i l'any 2004 va ser nomenat director del Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat (MUVIM). Fou en l'exercici d'aquest càrrec que tingué lloc el seu gest més icònic: el seu ferm compromís amb la llibertat d'expressió el portà a dimitir per no acceptar la censura de l'exposició fotogràfica *Fragments d'un any 2009*, tot proclamant «On hem arribat! No es pot tindre llibertat d'opinió si no existeix la llibertat d'expressió. *Sapere aude*, atreveix-te a saber.»

Hi ha un demà millor per al País Valencià

Mònica Oltra, diputada de Compromís a les Corts Valencianes

La societat valenciana és oberta i dinàmica, amb capacitat d'innovació i de creativitat. És una societat preocupada pel seu territori, per la natura i pel medi ambient. Som un país de gent treballadora, que vol millorar la seua qualitat de vida, que aspira a incrementar el benestar i la cohesió social. Una nació amb l'empenta necessària per eixir de la crisi en què estem clavats. Algú que no conega a fons el País Valencià, que només en tinga referències per les notícies que més ressò han tingut els darrers anys, pot sorprendre's, i amb raó, de les meues asseveracions inicials. Malauradament, la imatge de societat corcada per la corrupció que s'ha transmès és fidedigna, però també és cert que hi ha un altre País Valencià que res no té a veure amb els governants que patim des de ja fa massa temps, amb potencial suficient per transformar la difícil situació en què ens trobem.

El País Valencià, després de 16 anys de govern del Partit Popular ha derivat cap a una societat políticament corrupta, amb una gestió pública opaca, fortament endeutada i amb unes xifres d'atur que superen àmpliament les 500.000 persones; alhora, ha continuat fent passes endarrere en les polítiques socials, d'habitatge, sanitàries, educatives i culturals. Les polítiques d'ordenació del territori, d'infraestructures i de medi ambient han continuat sense tenir en compte la preservació del nostre patrimoni natural i la sostenibilitat. L'acció de govern és cada vegada menys transparent i participativa. El sostre d'autogovern no és més alt, tot i l'aprovació d'un nou estatut d'autonomia l'any 2005. En definitiva, en aquests anys de govern popular la construcció social i nacional del País Valencià ha continuat enfonsant-se.

No obstant això, el moviment social i polític del que em sent part ha tingut un paper destacat denunciant este procés i proposant iniciatives per a rectificar. Els meus companys i jo mateix hem procurat de ser la veu de la gent honesta, nacionalista, d'esquerres i ecologista des de l'oposició. Hui, als inicis del segle XXI, el País Valencià s'enfronta a tres grans reptes: en primer lloc, la crisi econòmica, amb més persones aturades que mai, fet que posa de manifest l'esgotament de l'actual model productiu; en segon lloc, la corrupció

Som un país de gent treballadora

instal·lada a tots els nivells de l'administració, que depreda l'economia i agreuja encara més la crisi econòmica; i en tercer lloc, el creixent sentiment d'allunyament i de desconfiança de bona part de la ciutadania envers la política, provocada en gran part per la corrupció.

Cada dia que passa des de l'aprovació del nou Estatut de la vergonya del 2005, se'n fa palesa la insuficiència. Fins i tot el PP i el PSOE ja comencen a ser conscients que necessitem una definició millor de la nostra relació econòmica amb l'Estat. L'Estatut del 2005 és absolutament ineficaç per les escasses competències que assumeix el País Valencià, no ens garanteix un bon finançament, no recull una protecció adequada al valencià, presenta dèficits democràtics com la barrera del 5 %, entre altres moltes mancances a les quals hem presentat repetidament propostes de millora. La crisi ha posat en evidència, encara més, que el model actual és socialment injust i ecològicament i econòmicament insostenible. Aquest sistema és incapaç de garantir el benestar per a tothom i provoca enormes desigualtats.

No podem sortir de la crisi amb les polítiques actuals, que deixen de costat l'economia productiva a favor de l'economia especulativa, basada en la destrucció del nostre patrimoni natural, la venda del nostre patrimoni social, la reducció de les polítiques socials, l'amiguisme i la corrupció. Els recursos destinats a satisfer els drets socials no són una despesa sinó una inversió per al present i el futur del país. Els països amb més igualtat social, amb un millor índex de desenvolupament humà, són també els països més competitius i amb més perspectives de futur. La Generalitat Valenciana és el segon govern autonòmic de l'Estat que menys recursos destina als serveis socials. És imprescindible establir un nou model productiu, capaç de crear ocupació en l'economia vinculada amb el medi ambient i l'atenció a les persones, que desenvolupe la nostra economia i, alhora, millore la qualitat de vida. Un model productiu que internalitze els costos socials i ambientals. El model productiu al País Valencià ha basat el creixement en sectors amb poc valor afegit, sobretot la construcció i alguns sectors terciaris com el turisme.

El consumisme, el malbaratament constant dels recursos naturals, el productivisme i l'especulació, l'enriquiment fàcil a costa del que siga, han demostrat ser un perill per als ecosistemes, per a la salut i el benestar de les persones i, fins i tot, per al sistema democràtic, amenaçat pels casos de corrupció. Si alguna cosa positiva en podem traure al País Valencià de la crisi és que s'ha aturat la destrucció del nostre

El valencià és un dret de ciutadania, i cal un pacte per la llengua

Els països amb més igualtat social són també els més competitius

Viure al País Valencià hui exigeix autocontrol, sentit de l'humor i reflexió despullada de partidismes

territori. Abans d'esclatar la bombolla immobiliària hi havia 1.500 programes d'actuació integral per a realitzar noves urbanitzacions: un autèntic despropòsit, ja que al País Valencià hi ha el 15 % dels habitatges buits de tot l'Estat.

La solució a esta situació la tenen els treballadors i les treballadores, les organitzacions sindicals, l'empresariat del país, el personal públic, l'economia social, els llauradors i ramaders, les persones professionals i intel·lectuals. Apel·lem als sectors més innovadors i amb més sensibilitat social del País Valencià per impulsar els canvis necessaris en l'aposta per la cohesió social i la sostenibilitat ecològica i econòmica. Per a una vertadera vertebració del País Valencià és imprescindible suprimir la divisió provincial i eliminar les diputacions, i transferir les competències de les diputacions provincials a la Generalitat i a les administracions locals. En aquest sentit, hem d'encarar amb valentia una llei de redistribució de competències per racionalitzar i modernitzar l'administració pública valenciana atenent el nostre territori singular, reforçant l'autonomia local i consolidant el model comarcal.

També hem de modificar constitucionalment l'article 145, que prohibeix la federació de comunitats autònomes i l'obligació d'autorització de les Corts Generals per fer acords de col·laboració entre comunitats amb interessos comuns. No és pas lògic que els territoris que compartim llengua i cultura no puguem realitzar polítiques conjuntes sobre aquestes matèries. Entenem que per a garantir el futur del valencià s'ha de considerar la llengua pròpia com a dret de ciutadania, posant l'accent en la transversalitat, en l'ús social de la llengua i a fer possible viure en valencià amb la concreció d'un «Pacte per la Llengua» entre l'Administració local, l'autonòmica, la de l'Estat i el conjunt d'agents socials valencians, cosa que amb el PP al poder trobem molt complicat, perquè les seues polítiques han comportat un retrocés clar en la normalització de la nostra llengua.

Viure al País Valencià hui i sobreviure com a ciutadana exigeix moltes dosis d'autocontrol i, sobretot, de sentit de l'humor. També ajuda a la supervivència ciutadana la reflexió despullada de partidismes i de la ràbia que provoca que els governants del nostre territori ens hagen sumit en la misèria política en la qual ens trobem, i convertit, de passada, en la riota de tot l'Estat.

És evident que en la defensa democràtica i la lluita contra la corrupció el component d'ètica personal és important. Però des del nostre punt de vista també és possible canviar les polítiques i revertir la situació de desprestigi de la política, i en eixe sentit anem a seguir sent persistents en la denúncia i la proposta. Hi ha un demà millor per al País Valencià, però hem de lluitar perquè eixe dia arribe com més aviat millor.

El coaching, un recurs en els moments difícils

Pura Serena i Barrobés, coach personal i professional. Terapeuta gestalt.
http://www.gestaltcoaching.wordpress.com

Des de fa ja un temps, la paraula coaching se sent a tort i a dret... S'han multiplicat els cursos, cursets i tallers en què s'ensenya (s'aprèn?) a «fer coaching». Sembla que el coaching ha entrat a les nostres vides com a panacea a qualsevol problema que ens podem trobar a la vida. Sovint, però, no és tan fàcil explicar què és el coaching. Fins i tot, segons com s'expliqui, es pot arribar a confondre amb un mètode màgic per aconseguir els nostres somnis en la vida. No dic que no hi hagi alguna cosa d'això, però em resisteixo quan es presenta com una manera d'arribar a l'èxit, sense més. Perquè, com jo ho entenc, no és això, o més ben dit, no és sols això. Diria que més important que l'objectiu és el procés.

Una de les frases que per mi millor defineixen el coaching és el d'«ajudar a aprendre». Els coachs entenem que la vida en si és una oportunitat d'aprenentatge. M'agrada explicar als meus clients el símil que tots tenim a prop: com aprenen els nens petits? Doncs sense donar-los instruccions. Aprenen a caminar, a córrer, a fer un trencaclosques, etc., d'una manera natural, per error-encert. Si s'equivoquen no es mengen el cap autoculpant-se (que inútil que sóc, no valc per a res, no ho aconseguiré mai), sinó que tornen a intentar-ho, amb aquella tranquil·litat que a mi encara em meravella.

Fotografia EsteveGG

El coaching és, doncs, primordialment, aprenentatge generatiu, amb el qual s'adquireixen habilitats que ens serveixen per actuar, resoldre situacions, adaptar-nos al canvi i sobretot crear situacions (generar el canvi). La tasca del coach és acompanyar el client en aquest procés d'alliberar el potencial que tots portem dintre, qüestionant els models mentals i les creences invalidants que ens han portat a actuar d'una manera determinada i, és clar, a aconseguir uns resultats determinats. El client en el procés de coaching aprèn dels seus errors i encerts, i aquest aprenentatge és acumulatiu, de manera que en situacions posteriors podrà aplicar el que ja ha après.

Fins fa ben poc, el coaching gairebé se cenyia al món de l'empresa, i es considerava a l'abast solament dels directius. Cada cop més s'està estenent a qualsevol persona que necessita resoldre alguna situació confusa, tant professional com personal, que hagi de prendre decisions i fer canvis, o bé aclarir-se sobre el que vol i cap on vol anar i no sap com. En aquests moments de crisi profunda, hi ha moltes persones que han perdut la feina, o pateixen precarietat laboral, i es troben desorientades quant al seu futur professional, i també personal, ja que els problemes laborals afecten les relacions personals i familiars. Des del coaching podem donar llum a aquestes persones que estan travessant aquest tràngol tan difícil.

És bo, per tant, que el coaching hagi sortit de l'àmbit de l'elit empresarial. Però, sigui qui sigui el client, es tracta del mateix procés: la relació entre dues persones, el coach, que acompanya, i el client. El coach, en el coaching que jo practico, a més de la formació, ha passat un procés d'autoconeixement que l'habilita per a aquest acompanyament lliure de judicis i de (pre)judicis. El mètode de treball es basa a fer preguntes al client (no guia, ni jutja, ni prescriu) per incentivar-ne la responsabilitat i la consciència, de manera que el client sigui l'agent actiu del canvi i el creador del seu destí.

Perquè, com diu el coach transformacional Leonardo Wolk: «Aprendre coaching és una travessa que comença amb un mateix. Aprendre és moure'ns cap a una cerca dins i fora d'un mateix, a vegades dolorosa, moltes gratificant, i sempre reveladora, que anomenem transformació.»

El coaching és ajudar a aprendre

Els horts urbans

Rosa Bertrana

Una nova moda, per sort beneficiosa per a tothom, està entrant amb força a moltes llars: l'interès per conrear un hort propi. Els centres de jardineria, *garden*, que tradicionalment venen estris de jardineria, han vist com en els últims anys s'està produint un decantament dels clients cap a la compra de materials relacionats amb l'horticultura. Aquesta demanda creixent és només el reflex de l'afecció de milers de persones que en el nostre país practiquen l'agricultura a casa. L'augment de l'afició ha impulsat que en alguns centres cívics de Barcelona i també a altres municipis s'imparteixin des de fa temps cursos d'horticultora.

Aquesta moda no és únicament nostra. Alemanya té més de 13 milions de metres quadrats de terrats verds. La Gran Bretanya, Hongria, els Països Baixos, Suècia i els Estats Units fomenten aquests tipus d'horts. A Tòquio hi ha una norma que obliga els nous edificis privats amb terrats de més de 1.000 metres quadrats a cobrir, pel cap baix, el 20 % de la superfície amb horts. A persones conegudes com ara Michelle Obama o el príncep Carles d'Anglaterra, entre d'altres, els agrada ser fotografiats sembrant llavors. També algunes escoles han incorporats l'hort com a element educatiu: els alumnes entenen que les coses no són immediates, que per obtenir un fruit de la terra cal molt esforç, temps i paciència. I també el sentiment de frustració quan les coses no van bé.

Els experts n'assenyalen els beneficis terapèutics i socials. Els horts urbans signifiquen la sensibilitat creixent de la població per una alimentació ecològica, la idea de consum de proximitat, la necessitat d'una seguretat alimentària i el gaudi d'un lleure productiu. Balcons, terrasses, patis o jardins; qualsevol lloc pot ser apte per poder cultivar hortalisses. Conrear a la ciutat és potser difícil però ben possible. El resultat és molt engrescador: podem menjar les nostres pròpies verdures, acabades de collir, i recuperar el lligam que tenim amb la terra i la naturalesa. Només cal una mica de sol, recipients com ara testos, jardineres, caixes de fruita o taules de cultiu pensades expressament per a això, i terra, llavors o planters i adob. I, ben cert, paciència, dedicació i sentit de l'observació. També és important rebre uns quants consells dels experts. Cal anar en compte i comprovar com la diferència de preus entre alguns dels horts mòbils que es venen a les botigues especialitzades i els que podem construir nosaltres mateixos és molt important.

Enciams, tomàquets, cebes, patates, pebrots, albergínies, alls, raves, pastanagues, cols o espinacs... és difícil resumir tota la varietat de productes d'horta que podem cultivar. També cal saber que els noms varien moltíssim als llarg de tota la geografia de parla catalana. Així, per exemple, els pèsols també s'anomenen arvelles, escanyavelles, tirabecs, estirabecs, fesols, estiragassons, estrigassons o xítxaros.

Bases per construir un hort al balcó

No és imprescindible, però ajuda força, fer un curs d'horticultora. Si no és possible, hi ha molt bones guies i pàgines web dedicades a aquesta matèria. Les botigues de venda de llavors també són bons llocs per iniciar-se en l'activitat. Abans de decidir quin tipus de plantes o hortalisses triarem, hem d'elegir un lloc que rebi entre cinc i sis hores de sol diàries; i recordar que segons l'orientació, les hores de sol varien al llarg de l'any. Si la zona és ventosa, hem d'instal·lar xarxes o tanques protectores.

Sempre facilita el conreu tenir una presa o un dipòsit d'aigua proper per regar. Cal començar sempre plantant els vegetals propis de l'època. A més, n'hi ha alguns més fàcils de cultivar; doncs, comencem per aquests. Entre les primeres plantes cal sembrar les que ajuden a l'extermini de les plagues, com ara les aromàtiques. Si ho veiem massa complicat, per iniciar-nos sempre podem plantar plantes que aromatitzen el menjar en testos petits a la cuina.

Algunes raons per consumir els nostres propis aliments ecològics

1. El conreu és respectuós amb la vida i l'entorn: evitem la contaminació de la terra, de l'aigua i de l'aire.
2. Són més saludables i nutritius: no contenen residus químics tòxics ni organismes modificats ni antibiòtics.
3. Nosaltres mateixos fem la selecció per obtenir els nivells màxims de qualitat.
4. Podem gaudir de la collita en el punt òptim, deixant el temps necessari per al desenvolupament, sense l'obligació de guiar-se per criteris de rendibilitat.
5. Conserven els seu autèntic sabor, color i aroma i es mantenen més temps frescos
6. Podem contribuir a la recuperació de varietats tradicionals.
7. Ajuden a l'economia familiar: una bona gestió ens aporta productes frescos de qualitat a un preu mínim.
8. Són una escola de contacte amb la natura i de respecte. Ajuda els nens en l'aprenentatge d'una bona alimentació.
9. És una activitat creativa, relaxant, lúdica i, fins i tot, terapèutica.

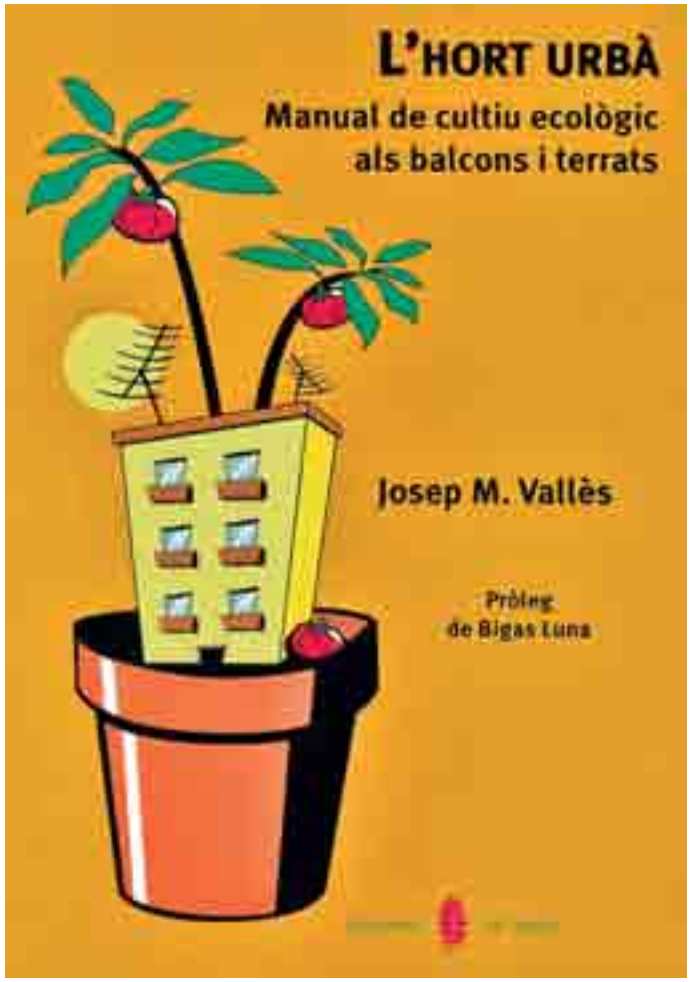

Els ‹*indignats*› i la democràcia

Michel Wieviorka, sociòleg. Professor de l'escola d'Alts Estudis en Ciències Socials de París.
Article publicat a La Vanguardia, 20 d'octubre de 2011. Traducció de J.M. Puig de la Bellacasa

Tot just parlàvem, durant aquests últims anys, dels moviments socials, com si la desembocadura de l'era industrial i el declivi històric del moviment obrer haguessin rebaixat el que en diem *social* a les lluites de caràcter defensiu i sense contingut. I si el fantasma de la revolució sotjava el món, era sota la forma disgregada del terrorisme global i dels moviments islamistes més extremistes. Vet aquí que han aparegut els *indignats*, que deuen el seu nom a un antic diplomàtic de més de 90 anys, Stéphane Hessel, l'opuscle *Indigneu-vos* del qual es va convertir en un èxit de vendes mundial en pocs mesos. A mesura que s'estenen a tot arreu els moviments d'*indignats*, és més obligada una pregunta capital: ¿Es tracta d'una onada amb una veritable unitat, a l'estil de la Primavera dels Pobles del 1848, o de moviments que simbolitzen la simple evocació de l'any 1968?

Els neomarxistes n'estan convençuts; detecten en les revoltes actuals –començant per les que agiten el món àrab i musulmà– el retorn de la Revolució a favor de l'emancipació dels pobles, el «despertar de la història», segons el títol d'un llibre del filòsof francès Alain Badiou (Éditions Lignes, 2011). Per cert, que «el final de la història» profetitzat per Francis Fukuyama el 1989 ens turmenta, i tant. Però ¿es pot caracteritzar adequadament la unitat dels moviments contemporanis de protesta, a Europa (Espanya, Itàlia i especialment Grècia), a l'Amèrica Llatina (de manera especial a Xile), als Estats Units, a Israel i al món àrab i musulmà mitjançant la imatge d'un alè revolucionari comú? Indubtablement, no. En conjunt, els protagonistes en qüestió no aspiren a generar una revolució ni pensen en la presa del poder de l'estat. Alguns volen acabar amb una dictadura i alliberar d'obstacles, sense violència, la via de la democràcia; ha estat necessària l'obstinació criminal d'un Gaddafi perquè la protesta s'hagi convertit a Líbia en acció armada.

Fotos d'Universitat Indignada/Flickr

D'altres exigeixen canvis que una democràcia ha de poder considerar. Mesures contra els estralls causats per la crisi o encaminades a controlar el sistema bancari i financer, així com el rellançament de l'estat providència, una política educativa compatible amb menys inversió, etcètera. Estem tan allunyats de la Revolució que és fins i tot temptador, en una primera aproximació, oposar-se a les propostes tipus Badiou en detectar en aquests moviments el segell de les classes mitjanes que lluiten per promoure interessos més o menys egoistes: al contrari que les masses treballadores, el proletariat obrer i altres figures emblemàtiques de la Revolució. En efecte, a cap dels llocs on la gent s'aixeca contra una dictadura (Tunísia, Egipte, Líbia, el Iemen...), contra els bancs i les finances (Wall Street) per recuperar un estat providència en situació llastimosa per les polítiques neoliberals (Israel), contra les mesures dràstiques de rigor pressupostari imposades per l'FMI i els creditors europeus (Grècia), a favor d'una educació gratuïta i democràtica (Xile), per denunciar l'atur massiu dels joves (Espanya)... gairebé no es parla d'obrers ni de proletaris, sinó més aviat de les classes mitjanes que tenen un nivell relatiu de formació; aquests petitburgesos que el marxisme ha desvalorat sense deixar de preguntar-se a vegades sobre la seva capacitat d'unir-se a la justa lluita de la classe obrera i d'actuar en el sentit de la història.

No obstant això, no és encertat postular la unitat dels *indignats* basant-se en la seva presumpta pertinença a la

Assenyalen l'entrada en la política de generacions que fins ara se'n mantenien al marge per desconfiança o simple desinterès

petita burgesia o a les classes mitjanes. Aquest enfocament, a més de ser poc respectuós amb els actors en qüestió, omet el sentit de la seva acció i les seves orientacions, posant-los al mateix sac i incorrent en un reduccionisme que no distingeix matisos ni diferències. Perquè, pel que fa a la unitat, més que en les formes d'acció sembla que rau en el fet que parteix del mateix «repertori» –per parlar com l'historiador Charles Tilly–, que actualment és el que ofereixen principalment les xarxes socials i les noves tecnologies de la comunicació. Però aquesta és una constatació gairebé supèrflua, perquè ¿qui es manté avui en dia al marge d'aquestes xarxes i de les noves tecnologies?, o ¿qui pot creure que els *indignats* han trobat la manera, per exemple, de fer-ne una varietat d'ús original?

Així doncs, la hipòtesi de l'absència d'unitat és temptadora. És veritat que fer caure, per exemple, sense violència una dictadura per instaurar la democràcia i la justícia social, ocupar els instituts i les universitats per aconseguir canvis al sistema educatiu, protestar contra els estralls del neoliberalisme o contra l'austeritat que imposen les mesures contra la crisi no són coses de la mateixa naturalesa. D'altra banda, els moviments actuals solen referir-se a un país en particular. El moviment, per exemple, a Israel no es preocupa del conflicte palestinoisraelià; a les manifestacions d'Egipte i de Tunísia s'han pogut veure banderes nacionals, i els qui llancen la consigna «Ocupeu Wall Street»no tenen res d'especial a dir a propòsit de les mobilitzacions al nord de l'Àfrica o a l'Orient Mitjà.

Insistir sobre l'heterogeneïtat dels protagonistes de les protestes permet apreciar el caràcter summament difús del vocabulari de la indignació, que amb prou feina deixa traslluir les dimensions polítiques i històriques de l'acció i no és gaire explícit sobre el seu sentit ni sobre les relacions socials que es pretenen qüestionar. L'acció sembla situar-se en una fase prepolítica i no indueix a pensar en un trànsit a l'espai polític com a tal. Constata, en efecte, la injustícia, l'opressió, l'exclusió social i, en aquest sentit, fa la seva aparició a l'esfera pública, però no s'estructura políticament. La indignació queda indeterminada en el pla polític; pot donar pas eventualment a la violència o a certes temptacions radicals, islamistes o d'un altre signe. Dit això, potser es pot parlar precisament de la circumstància que esmentem per pensar en la possibilitat d'una unitat de les lluites d'*indignats*. Una unitat que no és procedent buscar en un despertar revolucionari de la història ni en la pertinença dels seus protagonistes a un medi social específic, com tampoc en el recurs –trivial en l'actualitat– a tots els àmbits, a les xarxes socials i a Internet. A més, només és de forma parcial una prolongació de l'altermundisme, per molt que els estudiants xilens hagin acudit a Europa a demanar el suport dels seus homòlegs francesos i d'altres comptant amb l'ajuda d'Edgar Morin i d'Stéphane Hessel, i per molt que s'hagin produït intents d'internacionalitzar l'acció donant-li un sentit planetari i global que remet a una crítica del capitalisme neoliberal.

No, la unitat, a part d'eventuals derivacions violentes, es refereix més aviat a la crítica que expressen aquests moviments a propòsit dels sistemes polítics consolidats i al desig incipient que revelen de fer política. Els seus protagonistes assenyalen l'entrada en la política de generacions que fins ara se'n mantenien al marge per desconfiança o simple desinterès; generacions que volen fer política d'una altra manera, fora de les estructures dels partits i de les mobilitzacions tradicionals, amb l'ànim d'insuflar un nou esperit a la democràcia mitjançant la creació de noves formes de participació i deliberació.

Els *indignats*, en la seva faceta més positiva i innovadora, reinventen la política per baix. No carreguen, com els seus grans, amb els farcells de les ideologies, les categories, els reflexos propis dels militants o els mètodes d'altres temps; al contrari, vénen a dir als partits i als representants tradicionals de la política, així com als intel·lectuals, que ja és hora de canviar. I nosaltres entrem amb ells, certament d'una manera balbucejant i caòtica, en un període de renovació de les polítiques democràtiques.

Entrem amb ells, d'una manera balbucejant i caòtica, en un període de renovació de les polítiques democràtiques

La llavor valencianista que ara escampem

Homenatge a l'escriptor Enric Valor

Lola Cayuela, Servei de Valencià de la UGT-PV

© Tàndem Edicions i AELC

En el marc de l'Any d'Enric Valor, hem volgut retre homenatge a una de les personalitats més rellevants de les lletres valencianes del segle XX, sobretot per la seua dedicació incansable a la llengua i la creació literària. El proppassat 20 de juny inauguràrem, a la seu del sindicat a València, l'exposició *El valor de les paraules*, cedida per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), en què es destaquen cinc aspectes en la vida creativa de l'escriptor de Castalla: el personal, el rondallístic, el novel·lístic, el lingüístic i el dedicat als reconeixements que va rebre fins a la seua mort. Valor va aglutinar en la seua persona el conreu de camps fonamentals per a la recuperació de la llengua i la cultura, a més de la seua tasca com a periodista en diverses publicacions. Completàrem l'homenatge amb una conferència de Josep Lluís Doménech, membre del Consell de Cultura de la UGT-PV i de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, presentada per la Pepa Llorca, secretària de política social i lingüística de la UGT-PV, i amb la participació d'Enric Valor Hernández, fill de l'escriptor, que, al final de l'acte va rebre de mans de l'artista Josep Díaz Azorín un quadre on apareixien dibuixades les mans del seu pare.

Tal com deia Manuel Sanchis Guarner: «Els valencians actuals no s'han adonat del gran servei que Enric Valor ret al País Valencià, salvant d'una pèrdua segura un dels seus bens espirituals més significatius, més bells i més desconeguts... pot ser el valoren més les generacions esdevenidores si és que germina la llavor valencianista que ara escampem».

Es van recordar els inicis de la difusió del valencià a les escoles allà pels anys 80 i com van ser d'importants els llibres del mestre Enric Valor; tant els de gramàtica: *Millorem el llenguatge*; *Curs mitjà de gramàtica catalana referida especialment al País Valencià*; *La flexió verbal...*, com també *Rondalles valencianes*. El mestre deia que cal estimar la llengua per a voler-la i saber utilitzar-la i cal fer-ne un ús normal, és a dir normalitzar-la i estandarditzar-la. Ja uns mesos abans de morir, en el discurs pronunciat durant la seva investidura com a doctor Honoris Causa per la Universitat Politècnica de València, digué: «Tots els valencians estem moralment obligats a contribuir a l'ús, el conreu, el respecte

Les Rondalles valencianes representen la memòria oral d'un poble

Enric Valor Hernández, Pepa Llorca, Josep Lluís Díaz Azorin i Carles Vila (secretari d'organització de la UGT-PV)

i la difusió del valencià, el nostre català; i encara que els estudis d'altres llengües puga enriquir-nos, no podem consentir la destrucció cultural i espiritual del nostre poble per mitjà de la implantació totalitària d'un altre idioma. Com bé deia el meu amic Sanchis Guarner, la pèrdua de l'idioma propi significa la mort cultural d'una pàtria».

També es va destacar el paper de l'AVL, com a institució que lluita per superar els entrebancs lingüístics provocats pels conflictes polítics i per les seves iniciatives que, com aquesta, honoren i dignifiquen una figura tan important per a la narrativa i la filologia valenciana. S'analitzà la tasca de Valor com a periodista en publicacions com *El Tio Cuc*, *El Luchador*, *El Camí*, *La República de les Lletres* o la revista *Gorg*, de la qual va ser fundador. Com a rondallista, la seua obra més coneguda són les *Les Rondalles valencianes*, on va recopilar i literaturitzar un corpus de trenta-sis rondalles de gran valor folklòric i narratiu que representen la memòria oral d'un poble, tot creant un món literari propi amb la triple finalitat de dotar-les de contingut valencià, de descriure els nostres paisatges i d'utilitzar un llenguatge planer, popular, però correcte i amb gran riquesa lèxica, és a dir, convertir-les en peces literàries. Com a gramàtic i lexicògraf, i fruit de la passió de Valor per ensenyar, en les seues obres, com ara *Millorem el llenguatge* o *La flexió verbal*, combina el rigor i la precisió amb la claredat de l'exposició conceptual. Ja des de

Un model de compromís amb la gent, la terra i la llengua

molt jove havia col·laborat amb l'aportació de materials lèxics del valencià meridional per a la realització del *Diccionari català-valencià-balear*, dirigit per Francesc de Borja Moll. Com a novel·lista, la seua aportació també ha estat important. Destaquem *L'ambició d'Aleix*, *La idea de l'emigrant* i, sobretot, el conegut com a Cicle de Cassana, amb les novel·les *Sense la terra promesa*, *Temps de batuda* i *Enllà de l'horitzó*, una trilogia que representa la recuperació de la memòria col·lectiva del 1916 al 1939, a través de la destrucció de la classe social dels terratinents rurals del migjorn valencià, dins de la més estricta fidelitat al realisme narratiu i amb una actitud de nostàlgia per la pèrdua d'un món i d'un paisatge.

En aquesta commemoració del desè aniversari de la seua mort (13 de gener del 2000) i del centenari del seu naixement (22 d'agost del 1911), volem recordar que Enric Valor, per tota la seua trajectòria i per ser un model de compromís amb la gent, la terra i la llengua, exemple de fidelitat i de fermesa, nombroses institucions i entitats van reconèixer el seu mestratge atorgant-li múltiples distincions, i per això dol més l'oblit actual de les institucions valencianes.

La **UGT-PV**

vos convida a la conferència de **Josep Lluís Doménech,** membre del Consell de Cultura de la UGT-PV i de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, presentada per **Pepa LLorca,** secretària de política social i lingüística de la UGT-PV

dilluns dia 20 de juny, a les 19.00 hores

I a l'exposició Enric Valor, el valor de les paraules

Sala d'exposicions Matilde Salvador

(c/ Arquitecte Mora, 7)

La nostra història, i els nostres presidents

Fotografia de Pere Virgili (diari Ara*, 25 d'octubre de 2011)*

Lluís Companys (Pere Ponce), Francesc Macià (Fermí Reixach), José Montilla, Artur Mas, Jordi Pujol i Pasqual Maragall en una sola instantània; sis presidents, i a la pantalla podem veure a Josep Tarradellas. Van coincidir a l'Auditori de Barcelona en la presentació de la pel·lícula *14 d'abril, Macià contra Companys*, una ficció televisiva, sota l'aparença formal d'un documental, dirigida per Manuel Huerga, escrita per Toni Soler i produïda per Francesc Escribano. La pel·lícula se centra en els tres dies de vigència de la República Catalana i com la seva proclamació va enfrontar dos mites, dues icones del catalanisme. La ficció pren com a referència temporal un any després del 1931: Macià és president de la Generalitat i Lluís Companys és el cap de la minoria catalana a les Corts. Tos dos, militants d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), responen a les preguntes d'un periodista i evoquen el fets viscuts del 14 al 17 d'abril. Tot plegat, amb l'objectiu de mostrar la grandesa i la precarietat d'un gest improvisat per part de Companys, corregit en clau sobiranista per Macià, i que va derivar en una baralla a crits entre els dos grans mites de la nostra història contemporània. Va ser, però, una acció audaç que va fer possible l'autogovern català, per primer cop des de 1714.

Fotografia de Pere Virgili (diari **Ara***, 25 d'octubre de 2011)*

Serem el que volem, si podem

*Carles Capdevila, director de l'***Ara** *(Publicat el 26-X-2011)*

La pel·lícula *Macià contra Companys*, que dilluns es va estrenar al davant dels quatre presidents vius de la Generalitat, ahir va emetre TV3 i diumenge us oferirà l'*ARA*, produeix un efecte mirall. Recrea la història i ens deixa ben retratats, amb les nostres aspiracions i conspiracions, amb les nostres ambicions i contradiccions, amb la nostra ferma voluntat de ser i la nostra provada incapacitat d'aconseguir-ho del tot. Aquesta via catalana intermèdia que combina coratge i dubtes, lleialtat i manca d'unitat, fermesa aparent i pactisme inherent. Aquest ADN que a vegades ens fa semblar prepotents i a vegades covards, i que té com a resultat que mai no ens rendim però mai no guanyem.

Ben escrita, ben dirigida i ben interpretada, la cinta té la virtut de concentrar en tres dies i personatges reduïts un tros decisiu d'història, de manera que hi empatitzes (un dels presidents recents ho feia especialment), i t'adones que, al capdavall, certes decisions de gran transcendència les prenen poques persones, en pocs minuts, sense tots els elements de judici i sota grans pressions. Algun espectador tindrà la temptació, comprensible i estèril, de recrear-se en el que hauria pogut ser, i jutjar errors. Però és més útil analitzar els perquès i valorar què és millorable de la nostra manera d'actuar defensant la nostra voluntat de ser. I millorar-ho, si volem. I si podem.

Des de Montserrat, crida per a l'estat del benestar

Fotografia d'Isidre Tiana

El proppassat 17 d'agost, una cinquantena d'ugetistes vam pujar a peu des del nucli de Monistrol de Montserrat fins al Monestir, on vam mantenir una trobada amb el pare abat, Josep Maria Soler, per demanar-li complicitat en la lluita contra les retallades socials del Govern. La UGT de Catalunya va escollir el monestir de Montserrat pel seu simbolisme i perquè, segons el seu secretari general, Josep M. Àlvarez, «sempre ha estat al costat de Catalunya i de la gent que pateix, i al costat dels treballadors i les treballadores». Montserrat evoca, des de la seva fundació per l'abat Oliva, serenitat i espiritualitat, catalanitat i justícia social, cohesió social i solidaritat. Avui patim una crisi molt fonda i molta gent ho passa malament. Entenem que les retallades en la sanitat, l'educació i els serveis socials no són justes, perquè mentre la crisi l'han provocada les entitats financeres, qui la paga són els ciutadans, i per això fem una crida en defensa de l'estat del benestar, una crida a aplegar esforços i a buscar una sortida de la crisi més justa.

El Winnipeg, una història d'esperança

Jordi Gené i Mariné, coordinador a Tarragona d'AMIC-UGT de Catalunya (Associació d'Ajuda Mútua d'Immigrants a Catalunya)

L'any 1939 va ser un any de penúries, de guerres; la Guerra Civil espanyola s'acabava i la Segona Guerra Mundial començava. Tot i això, també és un any a recordar: per una gesta inenarrable de gran solidaritat. Una democràcia: la República Espanyola; un home: Pablo Neruda; un vaixell: el Winnipeg; el poble: els republicans espanyols en èxode; i un país: Xile. Tots ells van escriure una de les pàgines més brillants de la història de la humanitat. Un episodi tristament oblidat a la vella, democràtica i avançada Europa. Tot comença al final de la Guerra Civil espanyola del 1936-1939. Es produeix un èxode republicà quantificat en unes 500.000 persones, entre civils i militars. França, que els va rebre amb malfiança i desgrat, els va internar en condicions infrahumanes en camps de concentració, sense saber (o sense voler saber) ben bé què fer-ne. Aquests refugiats van poder subsistir gràcies a l'ajuda de diferents organismes, com ara la Creu Roja i el SERE (Servei d'Evacuació de Refugiats Espanyols), i de persones anònimes i de personatges universals que van fer el que van poder per ajudar; n'és un exemple en Pau Casals. Entre tots van intentar respondre a una situació terrible.

D'aquests personatges universals, elevats a la categoria de mites, avui en destaquem un, l'esmentat Pablo Neruda, i «la més noble missió que ha exercit a la seva vida»: el Winnipeg, tot comptant amb un equip humà i organitzacions afins. Sensible a la situació dels refugiats, treballa en el projecte de traslladar cap a Xile a tants refugiats com es pugui. Des de França treballa incansablement en una cursa contra el rellotge i contra la mort. Van aconseguir els diners i el Winnipeg, un vell vaixell de càrrega, propietat del Partit Comunista, que es va haver de condicionar amb lliteres i banys a les bodegues. Aquest gran projecte va rebre suports i atacs. Des de la mateixa ambaixada xilena es van posar pals a les rodes a la tasca que feia Neruda, l'oposició al govern xilè atiava el foc de la incomprensió i el rebuig cap als immigrants espanyols, el govern francès no col·laborava i la desastrosa situació econòmica i sobretot política, amb l'imminent inici de la Segona Guerra Mundial, ho dificultava

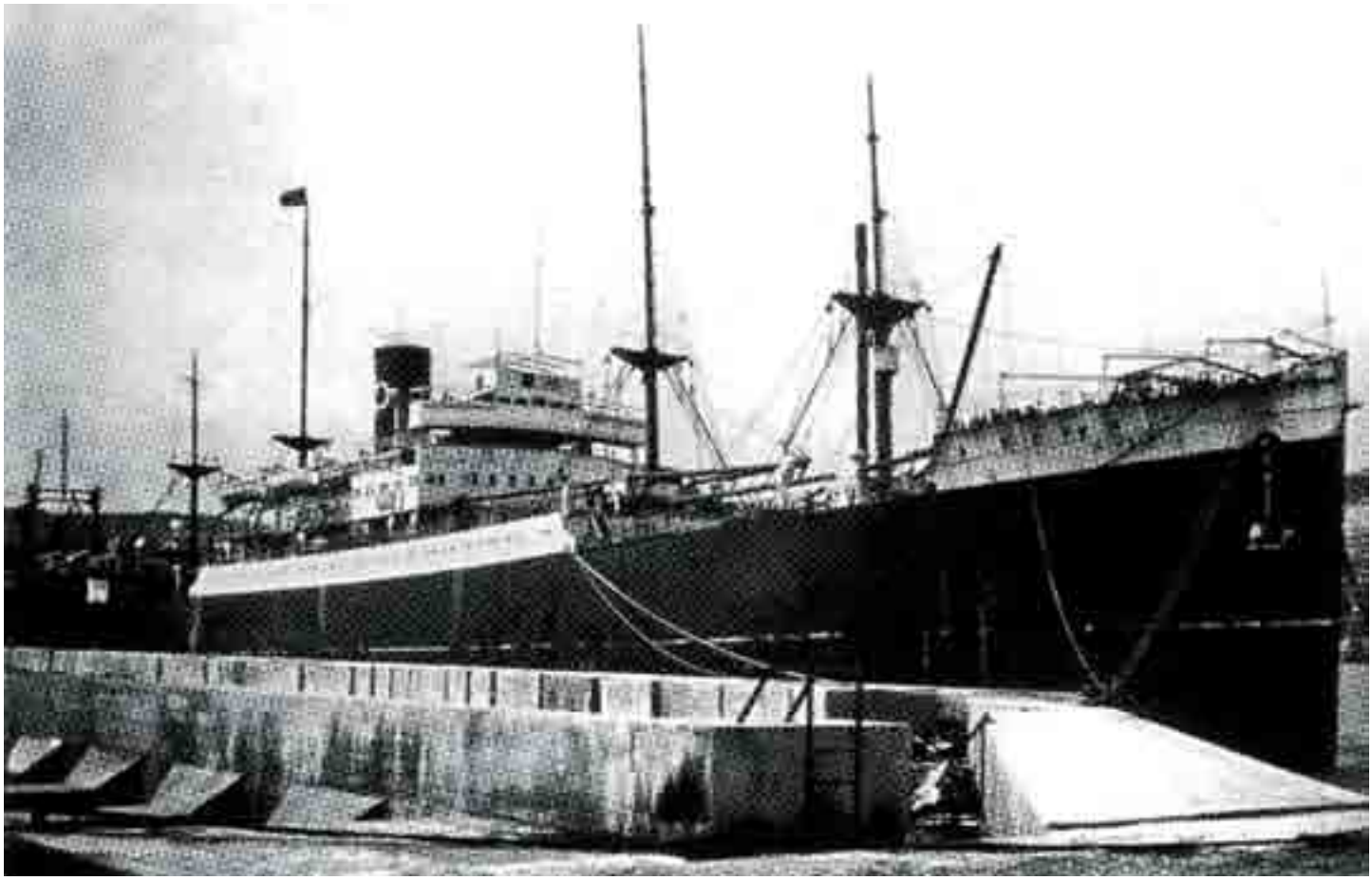

Que tothom vegi que les utopies són realitzables

tot encara més. La disjuntiva en què vivien els refugiats era viure o morir. I, senzillament, volien viure.

La matinada del 4 d'agost va començar, al port francès de Trompeloup-Pauillac, un viatge ple d'incerteses i de pors (es patia pels possibles atacs de l'armada espanyola o de les potències feixistes) però ple d'il·lusió i esperança. Finalment, la nit del 2 de setembre van arribar al port de Valparaíso, on desembarcaren el matí del 3 (just començada la Segona Guerra Mundial). Començava una nova vida plena d'il·lusions i ganes de viure. Eren els *rojos derrotats per les armes* (els feixistes van vèncer, però no van convèncer) que arribaven a una nova terra i on van ser rebuts i acollits solidàriament. Un cop a Xile, es van integrar totalment en la societat d'acollida, i alguns van contribuir de manera destacada a la història xilena, com ara Leopoldo Castedo, historiador, Antonio Rodríguez, metge, els germans Antonio i Eduardo Carcavilla, empresaris, Joaquín Almendros, editor, Roser Bru i José Balmes, pintors, els germans Pey, enginyers....

Comptem amb una protagonista: Margarita Sancho. Tenia 10 anys quan va embarcar en el vaixell; una criatura que poc en sabia de política: «Prou feina tenia jo cuidant del meu germà d'un any». Per edat, ni ella, massa gran, ni el seu germà, massa petit, no van poder entrar a la guarderia que es va muntar al vaixell, i per tant jugaven a la coberta. Margarita és filla de Nicasio Sancho, magistrat del Tribunal Suprem de la República i sempre al costat dels obrers, tot començant com a assessor jurídic dels empleats de farmàcia; quan era estudiant havia treballat en aquest ram fent les guàrdies nocturnes. Durant la guerra, la família de Margarita, per la feina de jutge del pare, va marxar de Madrid i va anar a Aragó i després a Barcelona, i davant l'avenç de les tropes feixistes va passar la frontera francesa amb el gruix del govern republicà. Van anar a parar al Barcarès, prop de Perpinyà, i posteriorment a Bordeus, on el partit socialista estava molt ben organitzat; el seu pare era socialista. Es va instal·lar en una casa de camp a Pessac, on n'era alcalde un antic amic del pare; s'hi van estar fins que la policia els hi va lliurar l'ordre d'embarcar cap a Xile.

El SERE els hi va facilitar papers i diners per poder arribar al port, i organitzava amb l'ajut dels passatgers la vida al vaixell (guarderia, infermeria, servei radiofònic, menjador, horaris, camarots i lliteres...). A través del servei radiofònic del vaixell, van improvisar un noticiari, informació sobre Xile, cançons dels cors basc i català creats al vaixell, i la lectura diària d'obres de Neruda. El pare de la Margarita tenia un exemplar d'un llibre inèdit de Neruda, *España en el Corazón*, i va proposar radiar-lo –li van tornar amb una gran taca de cafè. També va fer-se la lectura de *20 poemas de amor y una canción desesperada*.

Una de les preguntes que li han fet habitualment a la Sra. Margarita és què va pensar quan estaven aturats al Canal de Panamà. Sempre respon el mateix: «Tenia 10 anys, què en sabia jo de Panamà. Prou feina tenia amb el meu germà petit i a jugar». Però, en canvi, el que sí recorda és l'aturada a l'illa de Guadalupe, al Carib: «Quins plàtans! I quina calor!». En arribar a Valparaíso, van ser solidàriament rebuts per una gran multitud de xilens i pel ministre de Sanitat del Govern xilè, un jove Salvador Allende. El primer que van fer va ser passar una revisió mèdica i ser vacunats; corria el rumor que arribaven amb tot tipus de malalties, tot i que estaven molt sans, malgrat les peripècies que havien passat. Margarita recorda, vivament i emocionadament, la primera vegada que va veure la bandera xilena al sortir del port. També destaca la rebuda tan emocionant i tan diferent a la que van rebre a França. Si l'arribada a Valparaíso va ser impressionant, la de Santiago de Xile encara ho va ser més.

Margarita recorda que el seu pare es va treure les ulleres per fregar-se els ulls i un xilè li va dir: «Compañero, no llore. Ha llegado a su patria».

En arribar a Xile, els refugiats republicans tenien a la seva disposició una pensió de sis mesos, i la rebien mentre no tinguessin feina. A Xile, cadascú va fer el que va poder. El pare de Margarita va treballar de comercial de ferreteria ja que no podia exercir com a advocat. En les seves hores lliures treballava voluntàriament a Laboratorios Chile i allí va conèixer a Salvador Allende. El que seria el marit de la Margarita també va arribar a Xile amb el Winnipeg, però no es van conèixer fins uns anys més tard; havia estat secretari general de les Joventuts Socialistes del seu poble, Arjona, on van formar un grup de cent voluntaris per unir-se a la lluita en favor de la República, i només en van sobreviure tretze.

Margarita va viure 38 anys a Xile, i mai va pensar en tornar, però el seu marit va decidir marxar a Espanya després del cop d'estat de 1973 del general Pinochet contra el govern socialista d'Allende. Margarita viu actualment a Tarragona. Així, tant ella com el seu marit van patir un doble exili com a conseqüència de dos alçaments feixistes. Dues alteracions de la història que van repercutir negativament en la vida de milions de persones i en la història de dos estats democràtics. Fa 70 anys que es van produir aquests fets. Qui els recorda avui? Qui en coneix la història? Winnipeg no és, només, el nom d'un vaixell. Des de 1939 s'ha convertit en sinònim de solidaritat, d'esperança, de llibertat, de vida, d'il·lusió. Conceptes que avui en dia costen de trobar. I per això és tan necessari rescatar aquesta història, divulgar-la i situar-la a la vista de tothom, per a què tothom la tingui present i vegi que les utopies són realitzables. Aquesta història és molt coneguda a Xile, però, a Catalunya, per què no se li ha donat la mateixa importància? Amb la recuperació de la memòria històrica s'estan fent passos positius, però no n'hi ha prou.

Jaime Ferrer i el vaixell de l'esperança. A Xile, s'han escrit diversos llibres sobre aquest episodi. Avui, però, en parlarem d'un en concret: *Los españoles del Winnipeg. El barco de la esperanza*, de Jaime Ferrer Mir, fill d'un refugiat republicà que va arribar a Xile en el Winnipeg. La seva mare, també catalana, va arribar més tard. Sense perdre les arrels familiars catalanes, van integrar-se plenament a Xile. Professor de llengua, investigador i editor, la seva llarga trajectòria professional està lligada a l'ensenyament de la llengua castellana i a l'edició de nombroses i diverses publicacions com ara textos escolars, assajos, manuals, antologies... Actualment és acadèmic de la Universitat de les Amèriques de Santiago de Xile. Amb aquest llibre, editat en el 50è aniversari de l'efemèride, l'autor rememora els fets i recupera

la història de la seva família. Durant tres anys fa un treball de recerca i investigació, amb entrevistes a persones implicades i amb la recuperació de documents de l'època; l'escriu en quinze dies.

En aquesta obra es dóna veu als protagonistes de la història fent-ne un relat directe, objectiu i alhora emotiu. Emotivitat que també va saber transmetre en la presentació de l'exposició *L'odissea del Winnipeg*; organitzada per l'Associació Allende de Tarragona (**http://allendeentarragona.blogspot.com**) que fa una aproximació a la gesta i l'acosta a la societat. El llibre el va autoeditar per voluntat pròpia i per poder ser lliure a l'hora de decidir què feia i com. Tot i això, tant l'ambaixada espanyola com el Partit Comunista es van oferir a finançar-ne l'edició. De les entrevistes fetes, en Jaime destaca que el que més recorden els refugiats és la vista nocturna del port de Valparaiso, la nit abans de desembarcar.

Actualment, els viatgers i els seus descendents i amics estan agrupats en l'Agrupació Winnipeg, de la qual Ferrer n'és director-fundador. Aquesta associació té avui 150 membres i va néixer en el 50è aniversari dels fets. Cada anys organitzen dues activitats fixes: una excursió, amb dinar i berenar, a una de les cases de Pablo Neruda; es tracta d'una jornada dedicada al record d'Espanya, i la segona, l'últim diumenge abans del 3 de setembre, un dinar en record de l'arribada a Xile. També s'interessen per la sort dels republicans, tot facilitant diners a aquells que en necessiten.

El record a Xile és viu, i els xilens són conscients de la importància d'aquesta gesta. Aquest orgull, per la feina ben feta, acaba tenint un sentiment agredolç quan comparen com van rebre ells als republicans i com són rebuts, ara, els xilens a Espanya. Potser ja seria hora que Catalunya, terra sempre compromesa amb la llibertat i la recuperació de la memòria històrica, fes un pas més en aquesta direcció i col·laborés en la difusió d'aquesta peripècia. I quina millor manera, per començar, que donar importància a aquests fets.

Trauma psíquic i transmissió intergeneracional (III)

Efectes psíquics de la Guerra Civil, la postguerra, la dictadura i la transició en els ciutadans de Catalunya

Anna Miñarro i Teresa Morandi, psicòlogues clíniques-psicoanalistes

Sinopsi

Expedient d'intern de Juan Paredes Manot (Txiki), membre de l'organització ETA i afusellat el 27 de setembre de 1975 a Cerdanyola del Vallès. Expedient d'intern de Salvador Puig Antich, executat a garrot vil a la presó Model de Barcelona el 2 de març de 1974. Arxiu Nacional de Catalunya (Fons Centre Penitenciari d'Homes de Barcelona - Presó Model). © MHC-Pep Parer

Les històries triades fan referència al més central del trauma psíquic: la dialèctica d'un conflicte, d'una contradicció, entre la tendència –moltes vegades imposada, altres triada per poder viure– de negar i d'oblidar, i el desig de saber i més endavant de testimoniar, de proclamar en veu alta, de donar significació a tot el viscut: el desemparament, la por, la vergonya, la humiliació, el silenci, la culpa... El que va fer del subjecte un presoner inexorable de processos que li generaren dolor al llarg de la seva vida.

En els testimonis apareix, tal com l'anomena Freud, la resignificació, *nachträlichkeit*,[1] que és la inscripció del dolor, en la història personal i col·lectiva. Hem mostrat la particularitat de les històries; però volem destacar els elements generals que hem trobat en els testimonis analitzats en l'estudi. En relació amb els efectes en dones, homes i nens, que tenen incidència en les funcions parentals i en la transmissió, destaquem:

Entre les dones

— Les que van patir tortures, exili i maltractament continuat, van esperar anys per ser mares, amb pors i desconfiança en la seva capacitat de protegir el fill dels perills.
— Dones mares que van haver d'abandonar els seus fills, per protegir-los o per lluitar per la defensa del seus valors (mare de la Magdalena).
— Dones que per salvar els qui estimaven eren utilitzades com a botí de guerra.
— Dones de diferents generacions que van haver de renunciar a una vida afectiva i sexual per fer-se càrrec de mares malaltes de pena i dolor, sempre de dol, de negre (mare de l'Andreu). I que, per tant, varen ocupar un lloc que no els corresponia, amb el patiment consegüent i el dany per a la seva salut mental (el cas de l'Encarna).
— Amb la pèrdua del projecte social, moltes van haver de renunciar a tenir un lloc de paritat amb l'home: en relació amb el seu cos, a la seva sexualitat, a casa, a la societat, als estudis, les feines, etc.
— Dones (les mares d'en Feliu, de l'Andreu i de l'Encarna) que van patir les conseqüències del càstig sofert pels seus marits; la mort d'un fill; la gana i la inseguretat, i varen transmetre als fills una por permanent a les circumstàncies de la vida; una insatisfacció sobre l'home que no s'havia pogut defensar i defensar la seva família. Van haver de fer de suport quan elles mateixes estaven en una situació de feblesa.

Entre els homes

— Aquells que han sobreviscut, han silenciat i clausurat la seva història: en trobem molts que varen participar a la Guerra, que varen ser empresonats, torturats, exclosos de tenir una feina digna, i amb serioses dificultats en les relacions familiars i amb els afectes.
— Homes amb els pares desapareguts o assassinats que han sobreviscut en el record amb una gran idealització, transmesa amb l'exigència d'un model a seguir, que han presentat dificultats per construir-se com a subjectes, per identificar-se i per mantenir la cohesió interna.
— Molts amb el cap cot i vençuts, febles i ferits, amb falles i fractures i greus dificultats per fer la transmissió simbòlica a la generació següent (també en el cas dels fills de desapareguts).
— Homes violents, o irritables. L'organització de la personalitat restà debilitada pel patiment intern, i les defenses adaptatives varen cedir.

[1] *Obres Completes.* Sigmund Freud. Amorrortu Editors. 1967

Presos al penal d'Ocaña, 1952. Agència Efe (Jaime Pato)

Entre els nens i adolescents

— Els nens no comprenen perquè pateixen els adults i tendeixen a pensar que ells en són els culpables, per alguna cosa que han fet. Les reaccions emocionals desmesurades dels pares els semblen enigmàtiques i incomprensibles. Tampoc no entenen per què el pare ha estat a la presó, si només aquells que fan coses «molt dolentes» hi van, tal com deia el discurs social dominant.

— Els nens construeixen, així, una història pròpia, a través de la qual intenten comprendre els trastorns dels pares, i apaivagar l'angoixa que els provoca allò incomprensible. És el caràcter emocional –el medi ambient psíquic– del traumatisme el que té poder de rebotar/transmetre's.

— Hem vist com molts, amb fràgil aparell psíquic, es varen fer càrrec de l'excés de patiment que els pares no podien assumir, tot generant l'aparició de símptomes i d'inhibicions de diversa importància clínica.

— El trauma psíquic sense elaboració té repercussions, conscients i inconscients, sobre els descendents. No es tracta d'una transmissió de símptomes, sinó d'una percepció del patiment parental per la banda de les identificacions; mecanisme fonamental en la constitució del psiquisme humà com a reconeixement del jo i de l'altre.

Trauma psíquic i transmissió intergeneracional

Hem volgut especialment treballar sobre l'efecte traumàtic i la transmissió d'aquest a les generacions següents. A la primera generació i a una part de la segona, l'horror de l'impacte de la guerra i la repressió, tal com s'ha descrit, ha produït un buit (un paradoxal buit/ple: no se'n parlava), però el dolor era tan present que es mostrava sense paraules, i tot això produïa un gran desmantellament psíquic i afectiu que s'ha transmès a les generacions següents. La segona i tercera generació ha heretat part del forat deixat pel trauma, pel dol inacabat. Respecte de la quarta, encara no en tenim dades significatives, però, en funció de les que disposem fins ara, podem dir que també hi ha efectes que cal continuar investigant. Comprovem que hi ha hagut una trobada del psiquisme amb un fet traumàtic, ha aparegut una irrupció violenta que ha deixat com a marca una ferida oberta, expressada a través d'un símptoma en forma de queixa interminable, en forma de ferides renegades, i/o transformades en excés de negativitat, i en altres situacions d'extrema amenaça, totes les funcions connectades amb el narcisisme (l'estima pròpia) estan profundament alterades.

El psiquisme ha estat ocupat pel patiment. El que està en perill no és només la vida física sinó també la psíquica, és a dir, l'existència com a subjecte. El més humà en la dimensió més sensible és el que estava en joc. El desemparament, tant a la Guerra com a la postguerra i la dictadura, transformà i modificà els vincles de referència, i desarticulà els eixos de la pertinença social, tot incrementant

La canalla de les preses de la presó de Saturrarán, 1941-1942. Teresa Martín

una cohesió defensiva. Les desaparicions, especialment freqüents a les Illes Balears, varen provocar un alt grau de dolor psíquic i alteracions importants. Observem com a particularment sinistre veure el segrest d'un pare, i el consegüent no reconeixement com a negació de la pròpia percepció. En molts casos es produïren efectes de caire psicòtic que perduraren durant anys.

Aquestes experiències d'horror s'han inclòs en el psiquisme com un cos estrany. S'expressen a vegades com a símptoma físic, i en altres, com a «petjades» ancorades en el caràcter, en forma d'aprensió, la por a un gest, a una mirada, a una paraula.... Trobem alterada l'activitat simbòlica: pensar, la capacitat de discriminar i de sintetitzar, l'estabilitat temporal i espacial, l'estima i el reconeixement d'un mateix, i també els llaços socials. En tots els casos hem trobat negació –mecanisme defensiu necessari per sobreviure. Quan la negació es converteix en denegació, les dificultats per elaborar el dol són més importants. La gran càrrega emocional que acompanyava els testimonis en les entrevistes ens confirma l'actualitat dels dols no elaborats, transmesos a altres generacions i que tenen efectes en la quotidianitat, i dels quals el subjecte no sempre és conscient.

En situació de perllongament del dol dins del nucli familiar, perquè aquest dol està situat en el límit del que es pot elaborar i és impossible de fer (com veiem en el cas de l'Andreu), queda també obstaculitzat el procés de construcció del subjecte. Constatem la greu alteració de la trama simbòlica i el vincle social. El clima que es va transmetre va ser d'enrariment i de desconfiança, fins i tot cap als fills. Aquest fet confirma la hipòtesi que els traumatismes patits en les catàstrofes socials destrueixen la confiança: compartir és equivalent a perill. L'exili, tan intern com extern, especialment el de ciutadans de classes socials més baixes, va ser un factor més de desclassament i de desarrelament, sobretot en el cas de les dones.

Malgrat el que havien viscut, alguns ciutadans d'aquestes generacions han fet el difícil camí de tornar narrable la seva experiència, i això per diferents vies: testimoni, anàlisi, teràpia i d'altres –sublimació en definitiva–, i veiem que si l'horror i el dolor es poden traduir a relat, superant la queixa i el plor, es pot confiar en la recuperació d'alguna part en la transmissió entre generacions. Aquest és un camí complicat, llarg, que passa per l'experiència psíquica de soledat, i d'exclusió. Cercar el reconeixement –com ho fan entitats, institucions i aquest mateix estudi– de l'experiència de la tortura i del genocidi vol dir obrir claustres i trencar silencis.

Pensaríem que el drama culmina aquí, en l'efecte de la catàstrofe social, en el traumatisme, i, ben al contrari, just comprovem que hi comença. Aquest moment és quan es pot iniciar un treball de resignificació. Ho confirmen molts dels testimonis tot dient: «El fet de parlar a un «altre» ha obert portes tancades durant molt de temps i ha produït algunes transformacions subjectives.» Continuarem la nostra recerca per demostrar clínicament que la patologia actual emergent té les seves arrels o fonts en el trauma històric, tot i que aquest *reconeixement* no és habitual ni freqüent.

En els quatre testimonis hi ha la coincidència de la repressió soferta pel pare, que afecta tot el nucli familiar, i

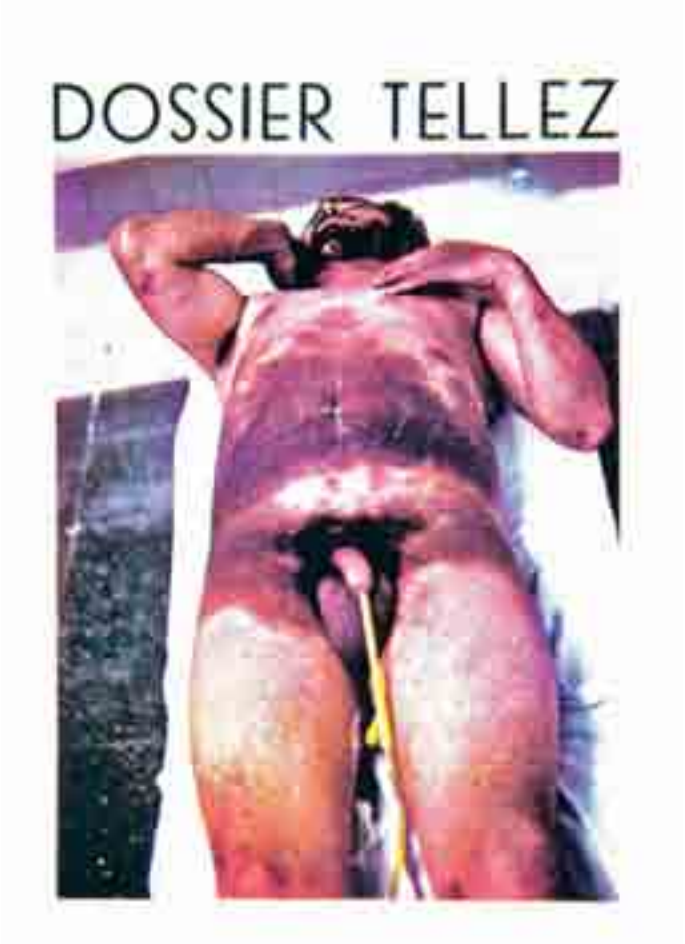

Dossier monogràfic de la revista Pax Christi sobre les tortures de la Guàrdia Civil de Badalona a Francisco Téllez, entre l'11 i el 14 de desembre de 1975, detingut arran de la convocatòria d'una jornada de lluita. Biblioteca Pavelló de la República. © MHC-Pep Parer

també de les conseqüències del silenci i de la tergiversació dels fets. Són un exemple paradigmàtic dels efectes de la repressió i la violència social sobre els subjectes. El trauma, no resolt pels grans, té, també, efectes simptomàtics sobre el psiquisme de la generació següent. Cal dir que allò social –l'experiència traumàtica– no és l'única causa d'aquestes històries (no ens basem en una concepció fet = trauma), o que en la mesura en què algú hagi patit tal perjudici justifica la seva violència i/o maltractament cap als altres. El subjecte és també responsable de la forma com encara la vida, com usa els recursos, malgrat allò viscut. Però en aquestos casos, el que s'ha viscut s'inscriu dins de l'horror i de la crueltat que un ésser humà causa a un altre, i dins d'un sistema que no tolera la diferència i l'oposició, malgrat tenir l'obligació de protegir els seus ciutadans.

En els casos d'en Feliu i l'Andreu és significatiu el fet que una família amb un membre desaparegut i/o represaliat i/o torturat es pugui convertir també en repressora., i com la víctima es converteix en victimari i/o es victimitza. Fenòmens freqüents relacionats amb la culpa. També es pot observar que no hi va haver la possibilitat d'ajudar els pares –en el cas dels represaliats– (el cas d'en Feliu) a fer-se una pregunta: «Què podem fer amb el que ens han fet?» , per no quedar reduït a aquesta identificació, alienant i mortífera, amb el vençut-derrotat, l'impotent, el maltractat(dor), condemnat a no tenir feina, a la inexistència com a subjecte i a pagar un alt preu, perquè a més de ser menyspreats per la societat ho varen ser per les persones més íntimes. Evidentment, com ja hem dit abans, no era una època en la qual fos possible una ajuda psicoterapèutica, i no hi havia altres recursos (és a dir, no interessaven altres recursos).

Les entrevistes amb testimonis mostren l'enorme esforç psíquic que cal fer, i dóna coherència a les diferents històries, dóna un lloc diferent en la subjectivitat, ja que en tractar-se de parlar a un «altre», els relats s'han fet comunicables, compartibles i han aconseguit que la seva experiència circuli enlloc de quedar tancada. Podríem dir-ho amb Cesare Pavese: «L'única forma d'escapolir-nos de l'abisme és guaitar-lo, mesurar-lo, sondejar les seves profunditats i baixar».

Corol·lari

Hem treballat sobre els efectes de les violències del passat sostenint que tenen alguna cosa a veure amb les violències del present. Per aquest motiu caldrà tenir present els processos de transmissió del trauma i el coneixement dels fets històrics. És important recordar-los a les noves generacions, ja que el que no accedeix a la paraula continua insistint en l'inconscient i genera retorns simptomàtics, siguin psíquics, psicosomàtics o en actuacions de la violència. Volem anar més enllà de la denúncia, intentant esbrinar alguna cosa més sobre l'estructura de la memòria, per aportar idees que serveixin als professionals de la salut mental a ajudar aquells que han patit traumes horribles. Es tracta d'un estudi compromès amb la responsabilitat social de contribuir a pal·liar el patiment dels qui s'han enfrontat amb l'horror, amb la crueltat, amb el sadisme, i han pogut sobreviure, i fer alguna cosa més que sobreviure.

Acabem tal com començàvem, acompanyats de la Maria Zambrano: «El subjecte està obligat a transmetre, i es pot considerar mestre aquell que deixa petjada, marca» (*Hacia un saber sobre el alma.* Madrid. Alianza Editorial. 2001). Per tant, la política de «la memòria» no es produeix a si mateixa, no s'inventa. Hi ha un saber del subjecte sobre la finitud de la vida, sobre l'inenarrable de la mort, sobre el desconeixement de l'origen i el desassossec identitari. I a tot això, l'afany de sostenir l'acte de transmissió entre generacions. La pretensió d'amagar-ho amb la implantació per decret de polítiques d'oblit té efectes paradoxals i contradictoris, i produeix conseqüències oposades a les que es volen: generen ressentiment i divisió. LT

Notes d'actualitat sobre memòria històrica

«Tornarem a sofrir, tornarem a lluitar, tornarem a vèncer» (Lluís Companys)

L'exposició *1882-1940. Lluís Companys, polític fins a la mort* consta de 14 plafons, té un caràcter itinerant i ha estat produïda per la Fundació Irla. Repassa la vida d'una figura cabdal de la nostra història, un advocat laboralista que va esdevenir president de la Generalitat de Catalunya l'any 1933. Exiliat a darrera hora a França, els nazis el van detenir i el van lliurar als colpistes espanyols del general Franco. El van afusellar el 15 de setembre de 1940 a Montjuïc; l'únic president democràtic europeu de l'època assassinat; es va guanyar el títol de President màrtir. Durant el mes de juliol, hem pogut gaudir de l'exposició a la seu nacional del sindicat, a la rambla de Santa Mònica de Barcelona. A l'acte d'inauguració de l'exposició hi van intervenir Joan Puigcercós, president d'ERC en aquell moment, i Josep M. Àlvarez, el nostre secretari general. Ambdós van coincidir a exigir l'anul·lació de la farsa del judici sumaríssim en què va ser condemnat a mort. En un dels plafons se'ns diu el següent:

«Lluís Companys i Jover (el Tarròs (Tornabous), Urgell), fill de família benestant, advocat de formació, ho tenia tot per gaudir d'una vida plàcida i acomodada. Però en una època marcada per importants injustícies i manca de llibertats, la seva consciència social el va fer triar la defensa dels més febles, encara que comportés una vida plena de sacrificis i perdre la seva pròpia llibertat ben sovint. És aquest un homenatge a l'home d'esquerres, republicà i catalanista. Un homenatge al polític honest i compromès amb el seu poble fins a la mort».

Homenatge als ugetistes morts a la batalla de l'Ebre

Hem volgut retre un modest homenatge als ugetistes que van morir a la batalla de l'Ebre en defensa de la democràcia, de la legitimitat de la II República i dels valors de progrés i de justícia social que representava. El 16 d'abril d'enguany, en un acte ben emotiu celebrat en el Monument a la Pau, situat a la cota 705 del Pinell de Brai (Terra Alta), es va descobrir una placa commemorativa i es va fer una ofrena floral. Tot coincidint amb l'homenatge, es va organitzar un acte de reconeixement als afiliats i a les afiliades de Tarragona i les Terres de l'Ebre que porten més de 30 anys al sindicat.

Sobre la paralització del Memorial Democràtic

La Generalitat de Catalunya ha paralitzat el funcionament del Memorial Democràtic i n'ha reduït la capacitat d'actuació. Tanmateix, potser el pitjor és el missatge que ha transmès: no dividir, neutralisme, ni bons ni dolents. Un govern té dret a introduir els canvis o els matisos que consideri convenients, i prou bé que sabem que el tema de la memòria històrica és delicat. Tanmateix, més enllà de l'actuació concreta de l'anterior Govern, hi ha la realitat indefugible d'un alçament militar en contra de la legalitat democràtica de la II República que ens va portar una guerra civil, que van guanyar els colpistes, i que el franquisme va construir una dictadura que va durar gairebé 40 anys. Durant la guerra van passar moltes coses, i després centenars de milers de persones es van haver d'exiliar, i milers de persones van ser afusellades i torturades, i moltes persones van lluitar per recuperar la democràcia. I Catalunya va ser víctima d'un intent d'anorreament col·lectiu; les nostres institucions, i la llengua i la cultura catalanes van patir persecució. Quan l'any 2007 es constitueix el Memorial Democràtic, la Llei 13/2007 el defineix com una entitat de dret públic dotada de personalitat jurídica pròpia i plena capacitat d'obrar, i l'esperit que s'hi recull és el de disposar d'una eina eficaç per recuperar la pròpia història, com ja han fet altres països; i s'ha repetit moltes vegades que aquest és l'esperit: recuperar la pròpia història, fer memòria de la lluita per la democràcia, per mirar endavant, per forjar consciència democràtica en els ciutadans i en les noves generacions. El nostre Govern dubta, vacil·la, recula i atura, i fereix innecessàriament la memòria col·lectiva de la lluita per la democràcia i per la recuperació de les nostres institucions, i les entitats memorialistes que treballen de manera desinteressada des de fa anys contra l'oblit. Afegint-s'hi la indelicadesa de ni respondre les peticions reiterades de diàleg. Per això la Mesa d'Entitats Memorialistes de Catalunya i el Consell de Participació del Memorial Democràtic van decidir el proppassat 13 de setembre d'adreçar una carta oberta a Artur Mas, president de la Generalitat de Catalunya. Cal esperar que tots plegats trobem la manera de dialogar i de tirar endavant.

La recuperació dels nostres papers

Durant el mes de juliol va arribar a l'Arxiu Nacional de Catalunya, a Sant Cugat del Vallès, una nova remesa de la documentació requisada pel franquisme a particulars, entitats i institucions; inclou una part del material propietat de la UGT de Catalunya. Lògicament, hi ha satisfacció, però per a la celebració caldrà esperar que la devolució sigui completa (el fons de Vinaròs amb la documentació de la Terra Alta i el Montsià, la documentació de la comunitat israelita de Barcelona, la correspondència del president Irla i del Servei d'Informació de la Generalitat, els cartells de Carles Fontserè...). Després de 35 anys de democràcia i més de 6 anys des que es va aprovar la Llei del retorn, encara no s'ha acabat el procés. Per això demanem que es convoqui al més aviat possible la comissió mixta Ministeri de Cultura – Departament de Cultura perquè s'aprovi i es validi tota la documentació que resta, i que tot seguit es reprodueixi i transfereixi a Catalunya.

Al davant del Congrés de Diputats, després de l'aprovació de la Llei del retorn (15.09.2005)

Notes d'actualitat sobre memòria històrica

75è aniversari de la formació de les Brigades Internacionals

El 22 d'octubre de 1936, el president del Govern de la República, Francisco Largo Caballero, va signar un decret que permetia la constitució d'unes unitats internacionals, formades en principi per voluntaris de països europeus. D'aquesta manera naixien les Brigades Internacionals, que van tenir un paper molt important en la defensa de la República, no tan per la quantitat sinó, més aviat, per la qualitat humana i política. Així, van arribar voluntaris de 53 països d'arreu del món. Mai en la història s'havia produït una participació internacional tan nombrosa i tan generosa. Els brigadistes sempre van mantenir un esperit de lluita molt alt, com ho testificaren nombrosos periodistes i observadors de l'època. Utilitzats com a forces de xoc, van participar en les més dures batalles de la Guerra Civil espanyola. La gesta va merèixer l'aplaudiment popular i així ho va expressar el cap de Govern, Juan Negrín, el dia que els brigadistes van marxar del país, el 23 de setembre de 1938, a causa de la pressió internacional i després d'haver patit moltes baixes: «El Govern espanyol us voldria testimoniar d'una manera directa el seu agraïment. El vostre esperit i el dels vostres morts ens acompanyaran i quedaran units per sempre a la nostra història.» També el poeta Antonio Machado els va manifestar la seva gratitud: *«España verdadera, que es la España fiel al Gobierno de su República, nunca podrá olvidaros.*

En su alma lleva escritos vuestros nombres: ella sabe muy bien que el haber merecido vuestro auxilio, vuestra ayuda generosa y desinteresada, es uno de los más altos timbres de gloria que puede ostentar.» Per commemorar l'efemèride, aquest mes de novembre s'han organitzat tot un seguit d'actes d'homenatge i culturals, i també un congrés internacional d'història, amb la participació dels últims brigadistes vius i familiars i amics, a Madrid, Albacete, les Terres de l'Ebre, Barcelona i a altres localitats.

Connecta't a
www.omnium.cat
i descobreix els II motius per fer-te'n soci
ÒMNIUM
LLENGUA CULTURA PAÍS

Catalunya, democràcia i socialisme: Serra i Moret

Àngel Ramos, historiador

El proppassat 14 d'abril l'historiador Miquel-Àngel Velasco defensava la seva tesi doctoral davant un tribunal que li atorgava la màxim qualificació. «Manuel Serra i Moret: l'exili (1939-1963)» analitza –i vindica– una figura senyera de l'esquerra catalana. I ho fa sense lloances ditiràmbiques, posant de relleu el seu rigor intel·lectual, la seva honestedat i els seus compromisos irreductibles: Catalunya, democràcia i socialisme. Velasco, que ja havia publicat una biografia sobre aquest vigatà il·lustre amb motiu del cent vint-i-cinquè aniversari del seu naixement, no s'està de parlar, també, de la «modèstia petulant» del personatge, ni de la polèmica de l'anomenat «cas Serra i Moret» que esclatà amb motiu de la successió a la presidència al Parlament un cop mort Rovira i Virgili i que es farà més cruenta arran dels decrets del President Irla de 1954 pels quals és nomenat conseller primer Josep Tarradellas...

En bona part, les fonts que fa servir Velasco són l'ampli epistolari mantingut, de l'exili estant, amb els seus correligionaris i amb les figures més rellevants de l'exili polític català. Rellegint aquestes cartes, s'hi entreveuen les pugnes i les impotències subsegüents a la derrota del 1939. La privacitat d'aquesta correspondència fa que les consideracions sobre alguns dels principals protagonistes polítics dels anys trenta siguin descarnades, amb imputacions gravíssimes i que, tot plegat, no sigui precisament una lectura massa edificant. Una mica com passa amb el llibre que, fa cosa de dos anys, publicava Àngel Duarte i que analitzava el declivi del republicanisme espanyol a l'exili. En ambdós casos es constata l'esterilitat de l'exili polític, malmès per les querelles internes, amb un discurs emfàtic incapaç de generar consensos i de relacionar-se amb l'interior, no operatiu ni permeable a la nova societat que anava naixent i que es va configurant i víctima també de la Guerra Freda que consolidarà la Dictadura de Franco com a contrapès a l'amenaça comunista.

L'acció política, en moments de crisi, s'ha de regir per paràmetres d'eficàcia. Ahir com avui ens toca buscar acords per sortir de l'atzucac (moral, econòmic i social) on ens trobem. Emfasitzant allò que compartim, deixant enrere allò que ens separa, sent partidaris del sentit comú i de l'operativitat, mirant de fer compatible els ideals de cadascú amb les urgències del moment.

Serra i Moret reivindicà la presidència del Parlament de Catalunya (1950) i, amb la renúncia de Josep Irla, la presidència de la Generalitat de Catalunya (1954). Fons Ramon Bayés i Turull

Pep Termes: elogi del poble i de la catalanitat obrera!

Cesc Poch Ros, historiador i secretari general de la UGT d'Osona

Reivindicar «Pep» Termes

Cal fer una lectura de l'obra i la figura de Josep Termes, sense treure-li valor, molt més enllà de l'estrictament acadèmica i universitària; ensems més enllà del reconeixement en els darrers anys de la seva vida com a Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Molt més enllà o molt més cap aquí, segons com es miri: Pep Termes és una figura clara i nítida de les classes populars i treballadores de Catalunya, de les seves classes subalternes, i encarna segurament una de les seves grans representacions intel·lectuals. Cal passar del reconeixement del professor i doctor Termes a destacar la figura de Pep Termes. Cal reivindicar en Pep, fill de família obrera i fet en els ambients populars, del poble.

És justament per aquest motiu que massa sovint la figura de Josep Termes ha tingut, sobretot en vida, poc reconeixement públic i mediàtic. En un país on l'hegemonia del catalanisme l'ha liderada sobretot la dreta i la burgesia, i amb unes esquerres i classes populars sovint desplaçades de la centralitat de l'eix nacional –a voltes també per llibertaris i refractaris al nacionalisme o per subsidiaris de l'estatisme–, la reivindicació del les arrels populars i obreres del catalanisme o de la catalanitat del moviment obrer que feia en Termes era, com la pròpia catalanitat dels treballadors i treballadores de Catalunya, un substrat de fons que no sempre emergia i que pocs dirigents socials, culturals i polítics reivindicaven, però que existia amb força i ben arrelada. Molt arrelada a la fàbrica i a la taverna, a l'ateneu o al gran camp de futbol de referència, però poc a la universitat i a les elits intel·lectuals, fins i tot les d'esquerres.

Josep Termes explicava que a casa seva, dels seus pares, obrers, sovint s'evocava, fins i tot entrat el franquisme, les figures del Noi del Sucre i de Layret. Deien: «Què hagués passat si no ens els haguessin assassinat?» És així, un país on els grans dirigents populars varen ser assassinats: Layret, Seguí, Companys... o van haver de fugir a l'exili. Ensems, en la represa antifranquista, els dirigents d'esquerres, tant els comunistes com els socialistes, al partit o a l'acadèmia, sovint no sortien de les classes populars sinó que eren fills de famílies benestants, conscienciats dels nous temps. I heus aquí una de les qüestions cabdals de la trajectòria i actitud política d'en Termes: l'origen social d'aquestes elits

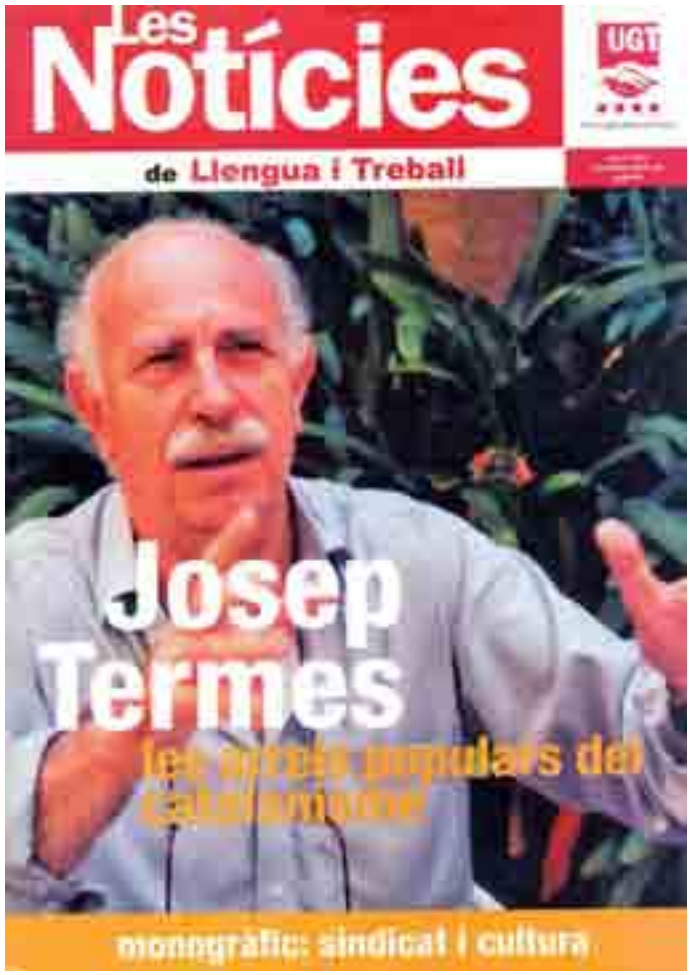

L'any 2005 vam tornar a entrevistar a Josep Termes

d'esquerres –política i intel·lectual– va ser la causa de no trobar-se. Termes sempre va defensar, fins al darrer moment, que calia que els dirigents obrers i populars fossin, sinó tots en la seva majoria, d'origen obrer i popular!

Mentrestant, però, la catalanitat de les classes populars, les arrels populars del catalanisme, profundament antiautoritària, amb arrels llibertàries, una mica arrauxada, molt de carrer, poc estatista... allunyada dels valors de Vicens Vives i *Notícia de Catalunya* i Prat de la Riba i la cultura catalana noucentista i fabriana, anava fent via. La seva via, empeltant-se amb les onades d'immigració que anaven arribant –als anys vint, als cinquanta i seixanta, la més recent– i que s'afegien a la seva reivindicació democràtica i nacional. Aquest aspecte, també, un dels primers que el va estudiar va ser justament Josep Termes.

Trajectòria i lectura crítica

Josep Termes era fill de la immigració del camp a la ciutat a la primera part del segle XX. Els seus pares eren d'origen pagès pobre, el seu pare venia de la Segarra i la seva mare de la Fatarella, a la Terra Alta. Es van conèixer a Barcelona i van anar a viure al popular barrí barceloní del Camp d'en Grassot, al districte de Gràcia. Allí fou on va néixer el 27 de juliol de 1936, just iniciada la Guerra Civil. I també on va morir, aquest darrer 9 de setembre de 2011.

Abans d'estudiar Història, Filosofia i Lletres, en aquells temps, en una fornada extraordinària del final dels anys cinquanta, Termes es va llicenciar en Farmàcia. La llicenciatura en història la va acabar el 1963. Va ser en aquella universitat franquista dels anys cinquanta en què es va afiliar al PSUC. De fet, de seguida va veure que encaixava poc en l'ortodòxia marxista de manual, i que aquesta estava cada vegada més allunyada de les realitats socials del carrer. Va abandonar el PSUC el 1974. Fou expulsat dues vegades de la Universitat de Barcelona per les activitats polítiques clandestines: la primera el 1958 i la segona el 1968. Del 1963 al 1964 estigué a la Universitat de Shefield. El 1971 obtingué el doctorat a la UAB, universitat en què també fou professor fins al 1981, quan tornà a la Universitat de Barcelona com a catedràtic. El 1991 passà a la Universitat Pompeu Fabra, d'on es jubilà el 1996.

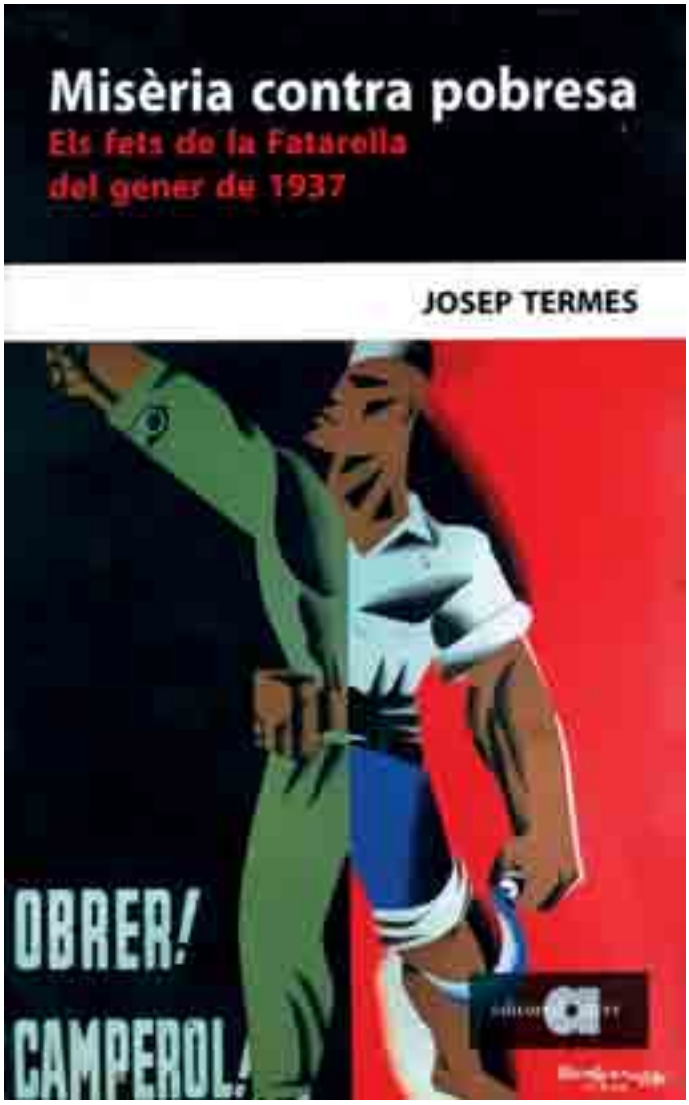

Termes és el principal referent intel·lectual de les classes populars i treballadores catalanes, antiautoritàries i amb arrels llibertàries

A grans trets, la seva obra historiogràfica és coneguda sobretot per la història del moviment obrer a Catalunya i a l'Estat espanyol, centrat especialment en l'anarquisme, i per la història i, sobretot, les interpretacions del nacionalisme català. Té una vintena de llibres publicats i moltíssims articles. Ara bé, si en fem una lectura crítica, és una obra molt historiogràfica. Les primeres publicacions fins a mitjans setanta se centren en la història de l'anarquisme i del moviment republicà federalista. I després inicia una etapa on publicà més aviat poc. Això fa que de vegades Termes hagi quedat allunyat de la literatura més de difusió, o d'idees. De fet, la seva ponència de 1974 «Nacionalisme català: problemes d'interpretació», on posa les bases de la seva crítica al marxisme ortodox sobre el fet nacional català i el paper destacat dels obrers en el catalanisme, no sortí editat en cap llibre fins al 1984, en el volum *La immigració a Catalunya i altres estudis del nacionalisme català*. També, el següent volum, publicat per ell sol l'any 1999, i titulat justament *Les arrels populars del catalanisme*, el contingut del qual són articles parcials sobre el moviment obrer i altres aspectes de la vida popular; com per exemple un extraordinari article sobre el paper de «Samitier, l'home llagosta», jugador del Barça que forma part de l'imaginari col·lectiu. A voltes, per exemple, el volum *Història del Catalanisme fins al 1923*, de l'any 2000, o la *Catalanitat obrera*, del 2006, no són lletres de batalla sinó, sobretot, de contingut historiogràfic i de molt rigor. En canvi, voldria destacar el volum *Històries de combat*, també del 2006, que té molta més força ideològica. Per cercar un Termes més social i polític, i no per això menys historiogràfic, hem d'anar a articles i col·laboracions en volums sobre el catalanisme i el país. Tot i així, durant l'etapa del final dels vuitanta fins a l'any 2000, publicà més aviat poc, i ell mateix es queixava d'un cert

L'origen del catalanisme el trobem en les classes populars i el moviment obrer, i no en la vinculació burgesa que proclamava l'hegemonia acadèmica marxista

ostracisme. El reconeixement com a gran referent de país, sorgí llavors, rebent el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el 2006.

La seva interpretació sobre el nacionalisme català i el fet nacional requeriria molt espai, però en un resum d'urgència podríem dir el següent: el 1968, Jordi Solé-Tura publica el llibre *Catalanisme i Revolució Burgesa*, on lligava l'origen del catalanisme als moviments de la burgesia. Aquesta tesi semblava àmpliament acceptada per l'esquerra del país. I heus ací la importància de Josep Termes, que la va contrarestar dient bàsicament tres coses:

1) Qui manté la catalanitat al llarg de la història no és la burgesia catalana ni les classes dirigents, que tenen un procés sobretot d'abandonament de la llengua i d'identificació amb l'Estat, sinó les classes populars i subalternes, que mantenen la llengua, i una rica trajectòria cultural i associativa, també en el societarisme obrer, amb una forta identitat social i política.
2) Hi ha un altre catalanisme, que no és el burgès, encapçalat per les classes populars i el moviment obrer, amb un contingut i programes propis.
3) El substrat llibertari, o com a mínim antiautoritari, del poble treballador català, per una banda, i les arrels profundes d'una catalanitat obrera que hi van lligades, per altra banda, es mantenen al llarg del temps i ens donen força claus interpretatives sobre la nostra història i identitat col·lectives.

Aquestes tesis posaven també en qüestió el paper «nacional» del moviment llibertari i de l'anarquisme, i del seu rol en les classes populars catalanes. Bàsicament, Termes deia que l'anarquisme no podia ser doctrinàriament nacionalista, però que en canvi sí que era inequívocament català! I si bé els seus dirigents tenien un sostre doctrinari, les bases i el conjunt de les classes populars catalanes fan un procés d'experiències socials i polítiques al llarg dels 100 anys d'història del moviment obrer català que els durà cap a l'adquisició de consciència social, i també nacional, que esclatarà, com a mínim, el 14 d'abril de 1931 i en altres fets i manifestacions, algunes ben quotidianes.

A la Universitat i al país dels anys vuitanta i noranta: «Ningú no ens farà escollir entre esquerra o país»

Demano benevolència perquè em deixeu fer-ne un retrat personal. Vaig tenir la sort d'estudiar Història a cavall dels anys vuitanta i noranta del segle passat, quan encara es projectava l'ombra de l'hegemonia marxista en els cercles acadèmics progressistes i l'intel·lectualitat. Hi havia grans professors i, a grans trets, s'havien format en el domini sociocultural i polític del PSUC, i nosaltres érem uns alumnes que majoritàriament votàvem el Bloc d'Estudiants Independentistes –una generació sobiranista que 20 anys després està agafant un paper en la nostra societat–, i començàvem a ser crítics amb els rigors i les ortodòxies que circulaven per la universitat. El desencís autonòmic i democràtic, la caiguda del mur i l'emergència del pujolisme ens va agafar amb 20 anys i molts projectes. Aquells anys, en importants sectors progressistes catalans es va produir una certa confusió entre antipujolisme/anticatalanisme. Era un país on semblava, en els àmbits culturals hegemònics,

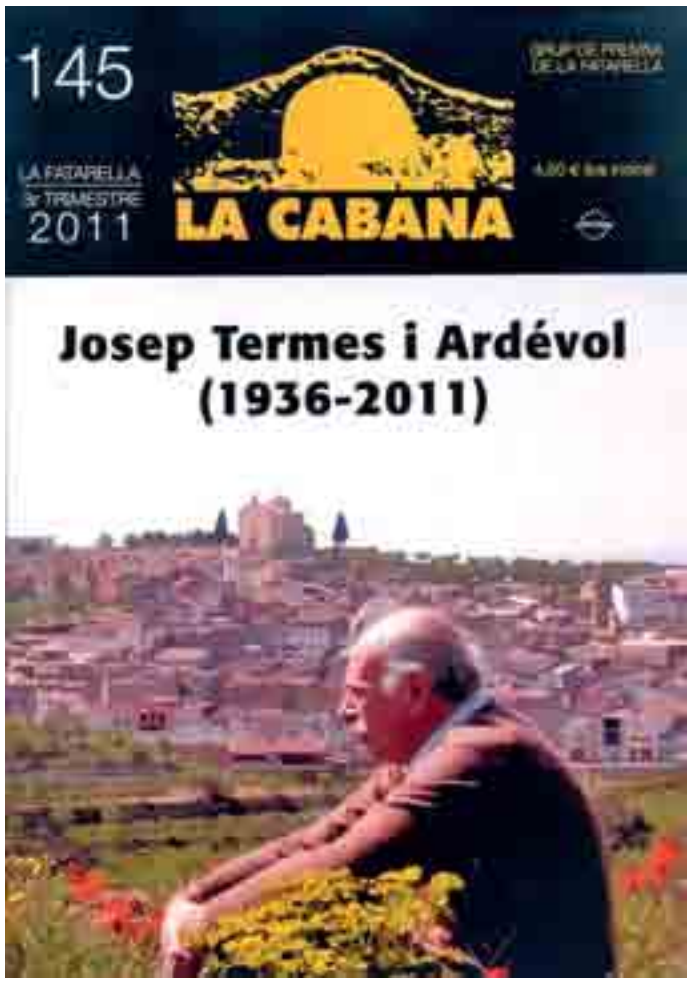

La Fatarella, el poble de la seva mare, recorda Josep Termes

que si eres d'esquerres no podies ser nacionalista, i a la inversa. En l'èxit del pujolisme de patrimonialitzar el país, l'esquerra va caure en la trampa de negar-se la identitat i el compromís nacionals. Va ser en aquell context que vàrem descobrir Josep Termes.

En aquell ambient universitari dels Fontana, l'Anna Sallés, el Garrabou, l'Ucelay, el Pere Gabriel, professors brillants dels quals vam aprendre molt –només en parlaria per bé–, en Josep Termes, que vivia acadèmicament mig retirat en un cert ostracisme, hi vam trobar parts del discurs historiogràfic i ideològic que ens mancaven. De fet, recordo un article que vàrem escriure el 1992, que es titulava «Com ser d'esquerres i no morir d'espanyolisme?». Uns i altres eren militants o procedien de l'òrbita del PSUC, però Termes, suposadament perdedor en la lluita pel discurs en el si del partit hegemònic de l'esquerra catalana d'aquells anys, va donar-se'n de baixa l'any 1974, després d'haver-hi entrat als anys cinquanta, a la Universitat.

És així com Josep Termes i el discurs de la catalanitat obrera, àdhuc de la llibertària i antiautoritària, i el de les arrels populars del catalanisme contraposats a les teories que lligaven l'origen del catalanisme a la revolució burgesa ens va convèncer. Amb uns companys de carrera un dia el vàrem anar a veure a casa seva. Cal dir que, per ser fidels a la realitat, la relació amb Termes la manteníem sobretot a través de l'Editorial Afers i de la revista *El Contemporani*, i de l'Agustí Colomines, anys abans de la seva posició política actual dirigint CatDem, quan li feia de company acadèmic i de relació amb l'entorn.

Josep Termes i la represa de la UGT de Catalunya

Quan l'any 1996 em vaig incorporar a la UGT de Catalunya i al grup que després seria l'Avalot-Joves de la UGT de Catalunya, cridat pel procés de pluralitat i d'obertura en clau nacional que liderava, i lidera, en Pepe Àlvarez al sindicat català, vàrem anar a raure al consell de redacció de la revista *Llengua i Treball* que dirigia –i dirigeix– l'incansable Joan Guàrdia, i a una comissió de normalització lingüística del sindicat que tenia una vocació més enllà de l'estrictament lingüística. Va ser així com vaig proposar que havíem de parlar amb Josep Termes. I el vàrem entrevistar amb el company Agustí Puig, de la FETE, per al primer número de *Llengua i Treball*, en una trobada que vàrem repetir més d'una vegada, amb gent diversa del sindicat, al reservat del bar de la seu de la UGT de Catalunya, a la Rambla de Santa Mònica de Barcelona; històrica seu del CADCI abans que s'adherís a la central sindical ugetista, i espai emblemàtic de la història del moviment obrer català. Un lloc millor seria impossible per parlar amb Pep Termes. Posteriorment, el vàrem convidar a actes culturals i debats del sindicat i, sobretot, a les escoles de formació de l'Avalot. Poc es pensaven, els joves de la Seat, d'Ibèria, de Port Aventura, de l'Alstom o d'altres empreses i la resta de joves de diverses

La capacitat de ser poble, amb identitat pròpia, per respondre a la globalització capitalista i la crisi actual

Josep Termes, per Leonard Beard (2011), a http://enarchenhologos.blogspot.com *(Enric H. March)*

procedències que hi assistien, el valor i la transcendència d'aquelles xerrades! L'Avalot va editar, primer al final del 1999, l'entrevista a *Llengua i Treball* en format document, i posteriorment, el 2005, la ponència que va presentar a l'Escola de l'Avalot, on també hi ha la presentació que hi vaig fer i un interessant col·loqui. L'any 2006, pocs temps abans que li donessin el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes vaig tornar a casa seva a fer-li una entrevista d'una hora en vídeo per al portal d'Internet SOCIALCAT –desaparegut–, però que es pot trobar a la Xarxa. Ara bé, la millor visió crítica, de molt, és l'entrevista al núm. 1 de *Llengua i Treball*, núm. 1, que també es pot trobar en diversos espais en línia.

Josep Termes va empènyer així el procés de retrobament de l'ugetisme català amb les arrels obreres de la catalanitat i el substrat del catalanisme arrelat en el món del treball, i va col·laborar perquè el sindicat i els treballadors i treballadores catalans es trobessin en el seu procés social i nacional col·lectiu.

L'any 2006 va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes

Elogi del poble

Podem dir que Termes fuig de les tesis marxistes més ortodoxes sobre la qüestió nacional catalana, que lligaven els moviments nacionals a la burgesia, i es vincula a una lectura molt gramsciana del marxisme, i menys determinista i mecanicista econòmicament, que posa l'accent en els processos socials i culturals de les classes populars. Això encaixa de ple en les arrels populars del catalanisme, el seu substrat antiestatista i antiautoritari, que configuren aquesta catalanitat obrera i del món del treball. El fet de no tenir, no tan sols, un estat propi, sinó sobretot l'Estat en contra, socialment i nacionalment, explica també la nostra manera de ser. Aquest discurs que Termes posa en la perspectiva històrica no és molt allunyat del que avui estan fent els pensadors crítics amb la globalització capitalista i la crisi actual: la importància la té el subjecte col·lectiu emancipador, la capacitat de ser poble, amb identitat pròpia, en una fugida i resposta al poder establert.

La retallada de la llengua catalana

La política lingüística del PP en territoris de parla catalana acorrala la llengua

Magda Gascon, Servei Lingüístic i de Promoció de la Llengua Catalana de la UGT de Catalunya

Enmig d'un escenari de crisi, tisorades i contestació social en defensa de tot el que és públic, hi ha un afer que possiblement no ha ocupat l'espai merescut en l'agenda dels mitjans i de l'opinió pública, més enllà d'algunes notícies destacades però associades a fets puntuals. Parlem del degoteig constant de decisions polítiques i judicials en l'àmbit lingüístic en els darrers anys, consumades en les comunitats de parla catalana.

La societat catalana defensa la immersió lingüística a l'escola

Comencem per Catalunya, on fa un any i mig la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut, que posava en dubte la immersió lingüística, obria una porta a noves denúncies de particulars contra el català i l'ensenyament del català com a llengua vehicular. El passat mes de setembre, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, mitjançant una interlocutòria, concedia dos mesos a la Generalitat perquè el castellà també fos llengua vehicular a l'escola.

La resolució del TSJC, temporalment suspesa, va agitar el començament del curs. Davant de l'amenaça de supressió d'un dels pilars més sòlids que sosté la societat catalana des de fa tres dècades, una trentena d'entitats cíviques, culturals i de tot l'àmbit educatiu –una de les quals és la UGT de Catalunya– aplegades al voltant de la plataforma **Somescola.cat** van aixecar la veu per articular una resposta unànime i contundent contra la decisió judicial. Desenes de milers de ciutadans i ciutadanes s'hi van afegir immediatament. El 12 de setembre, dia d'inici del curs escolar, les portes de centenars de consistoris catalans es convertien en el punt d'ebullició del rebuig social contra la interlocutòria que qüestionava la immersió. Les xarxes socials també s'omplien ràpidament de manifestacions de suport al model educatiu català. Facebook i Twitter bullien amb les etiquetes **#somescola** i **#jonoacato**, i la pàgina *«Jo no acato la sentència contra el català»* en pocs dies assolia prop de 60.000 seguidors.

Catalunya no ha estat l'única que ha patit aquesta ofensiva continuada contra l'ensenyament del català. En pocs anys, i amb més intensitat en els darrers mesos, a la resta de territoris de parla catalana s'han generat tot un seguit de maniobres des dels governs autonòmics de les Illes

Balears, del País Valencià i de l'Aragó —tots actualment del Partit Popular– dirigides a empetitir, per no dir liquidar, la llengua catalana de l'esfera pública. Per obtenir una visió global de l'impacte dels atacs al català i al seu ús social cal anar a trobar el fil de les primeres decisions en política lingüística preses pel triangle Fiol-Font de Mora-Rudi.

El Govern balear atura la promoció i el cursos de català

A les Illes Balears, l'any 2006, el tot just nomenat conseller d'Educació de Jaume Matas, **Francesc Fiol**, signa el decret del trilingüisme, amb tots els grups de l'oposició parlamentària balear en contra. La mesura significava, a la pràctica, la derogació d'un pacte de govern assolit durant la legislatura de Francesc Antich, que establia un decret de mínims d'ensenyament del català en el 50 % de les classes dels escolars. El 2007, amb Antich novament al capdavant, el Govern balear anul·la el decret del trilingüisme i restableix la vigència del pacte anterior. Quatre anys més tard el PP de José Ramón Bauzá recupera les regnes a les Illes, aquesta vegada amb una voluntat expressada, més que no pas excercida, de no voler atacar el català. En l'àmbit lingüístic, la tònica dominant del discurs popular balear són les declaracions conciliadores. Així, mentre el conseller d'Educació, Cultura i Universitats balear, Rafel Bosch, intenta fer d'equilibrista entre les organitzacions catalanistes i anticatalanistes tot reunint-se amb els seus màxims exponents, sobre el terreny la realitat és una altra. Les administracions més importants governades pel PP a les Illes eliminen tots els departaments de política lingüística; l'Ajuntament de Palma, al començament del juliol suprimeix el Servei de Dinamitzadors Lingüístics –persones contractades per promoure l'ús social del català a la capital– posat en marxa a l'anterior legislatura. La mesura es fa sota l'argument de «prioritzar la despesa». I dos mesos després, el govern de Bauzá decideix ajornar l'oferta de cursos de català del Pla de reciclatge i formació del personal docent; i encara més: el català deixa de ser requisit per accedir a treballar per a

l'administració autonòmica i passa a la consideració de «mèrit».

Alberto Fabra, president de la Generalitat Valenciana, s'ha obert a la negociació

Al País Valencià, Alejandro Font de Mora, conseller d'educació de Francisco Camps, el proppassat mes de maig decidia anul·lar les línies de català a l'ensenyament, mitjançant un decret gairebé calcat a l'implantat pel PP a Galícia, enmig d'un fort rebuig social. El text unificava totes les classes en un programa plurilingüe que, a la pràctica, comportava la desaparició de les línies en valencià del sistema educatiu implantades amb la Llei d'ús i ensenyament del Valencià, i que amb prou feines encara eren garantides a tots els nivells.

Actualment, però, el nou president popular de la comunitat valenciana, Alberto Fabra, i el seu conseller d'Educació, Formació i Ocupació, José Císcar, s'han vist abocats a adoptar un tarannà diferent del seu predecessor. Forçats per la comunitat educativa, la Conselleria ha aparcat el decret del trilingüisme, i s'ha obert a negociar, punt per punt, el model plurilingüe. En les pròximes reunions els sindicats defensaran un model basat en els programes lingüístics actuals i en el predomini del valencià com a llengua vehicular, en tant que llengua minoritzada al País Valencià; la participació de la comunitat educativa, uns bons plans de formació del professorat i recursos per als centres docents; la catalogació lingüística dels llocs de treball a secundària i l'avaluació dels programes lingüístics.

A Aragó es desprotegeix l'aragonès i el català

A la Franja, el català també ha patit una envestida important. Una de les primeres mesures adoptades per Luisa Fernanda Rudi (PP), anunciades ja en el seu discurs d'investidura com a presidenta de l'Aragó, va ser la derogació de la part de la Llei d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies que protegeix el català i l'aragonès a la Franja. En concret, la mesura deixa sense efecte la llei aprovada per les Corts de l'Aragó al final del 2009, que no feia oficial el català però que el qualificava de llengua pròpia, original i històrica, reconeixia el dret dels ciutadans de servir-se'n per adreçar-se a l'Administració, i n'afavoria l'ensenyament. D'aquesta manera, Rudi etzibaria un fort cop a una llei assolida després d'un procés iniciat fa 25 anys, quan es va iniciar l'ensenyament del català a les escoles de la Franja.

Conclusió: Continuar treballant a favor de la llengua i reflexionar sobre noves línies de dinamització, amb nous enfocaments. LT

Una paradoxa lamentable

Joan Jaume Prost, president d'APA/Escola Pública

El proppassat mes d'octubre es va celebrar, a Dunkerque, el XXV Col·loqui de la FLAREP. La FLAREP és sobretot un encontre anual entre associacions de pares d'alumnes i d'ensenyants que actuen pel desenvolupament de les llengües regionals a l'escola pública francesa.

Els participants van subratllar l'absència d'una llei per a les llengües regionals a l'Estat francès, malgrat el fet que en 50 anys s'hagin presentat una seixantena de projectes de llei, en va. Cal saber que quan no hi ha lleis, cadascú fa la seva, com a Alsàcia on el Rector volia modificar el temps en llengua regional de les classes bilingües, passant de 12 h a 8 h! L'encontre anual permet de comparar la situació de cada llengua. Apa / Escola pública va denunciar el bloqueig que pateix Catalunya Nord: no s'ha creat ni una filera bilingüe des de fa 4 anys, mentre en els altres departaments cada any una o més fileres són obertes

A les altres regions de l'hexàgon els mestres bilingües són sovint nomenats de més al personal docent ja present a l'escola. En aquest cas hi ha un cost suplementari ja que cal pagar una persona o persones de més. No és gens el cas a casa nostra, a Catalunya Nord; aquí sempre s'ha transformat una classe monolingüe en classe bilingüe, ja que a maternal i a primàri les classes bilingües no representen cap despesa suplementària. Que s'ensenyi en català o en francès les classes de 25 alumnes han de tenir un mestre que cobri el mateix salari. La nostra situació hauria d'oferir, econòmicament, la millor situació, sobretot en període de vaques magres. Doncs no, és tot el contrari, les xifres dels diferents rectorats ho indiquen clarament: classes bilingües

basc-francès: 52 % de totes les classes a maternal i 34% de totes les classes del primari. A casa nostra, amb penes i treballs, aconsegueix el 5 % de l'efectiu total; és una vergonya. No és que l'administració sigui més oberta a Euskadi; els percentatges a Còrsega, a Alsàcia o a Bretanya superen també els nostres. Fins i tot el Rectorat de Tolosa va anunciar d'aquí al 2015 l'obertura de 30 nous sitis bilingües francès-occità!

Quan sabem que només les classes bilingües o immersives poden permetre un aprenentatge de la llengua per a què els alumnes siguin locutors i lectors, mesurem el bloqueig que patim. I no serà la polseguera d'una «sensibilització» a la llengua catalana que canviarà la situació de la nostra llengua a les escoles; ben a l'inrevés, serveix sovint d'argument per amagar la nostra situació i negar les obertures. Durant el col·loqui, molts participants van declarar que l'estat no havia de col·leccionar uns inspectors que posen traves al desenvolupament de les classes bilingües; crec que aquí tampoc! El problema no és de natura cultural o econòmica, és de natura política.

Quan una regió s'ha dotat d'eines com una oficina pública per la llengua, basada sobre una contractualització entre l'estat, la regió, el rectorat i les associacions, es poden definir línies clares i es pot avançar. L'avançament serà per a tots els joves i, encara més, per a la visualització de la nostra llengua dins l'espai públic. Tenim diputats i senadors que han de demanar comptes al Ministeri de l'Educació Nacional. Mai podem fer la promoció del que amaguen.

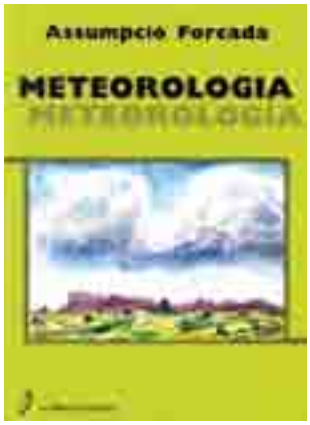

poesia

Metereologia

Assumpció Forcada

La Busca edicions

L'autora ens sorprèn de bell nou amb la seva creativitat i les seves imatges poètiques, basades en la comparació dels fenòmens atmosfèrics i els estats d'ànim. La biòloga i poetessa utilitza els recursos de la ciència al servei de la interpretació de la naturalesa humana. Com ens diu a la introducció: «És difícil conèixer el mapa del temps interior, però el pas dels anys ens deixa pluges i núvols de tristesa, llamps que ens han ferit, tempestes que han trasbalsat el nostre cor, nevades que volien cobrir de silenci la nostra veu, tornados que ens feien por, vents bufant fort en diferents direccions intentant arrancar les nostres arrels, el brancatge del nostre arbre, les fulles de les idees, algunes han sortit volant abans que l'hivern deixés nues les branques. Potser caldria, amb un termòmetre, mirar cada dia la temperatura humana, posar un clima interior que ens portés allà on les altes i baixes pressions no condicionessin el nostre tarannà, potser caldria fer de la lectura i del diàleg la nostra llar, buscar el caliu de les paraules, la llum que il·lumina els anys i fa de torxa en el nostre camí».

Acte de presentació a la Casa Elizalde (6.2011) amb Fina R. Palau, Assumpció Forcada, Toni Nadal i Carme Sansa

poesia

Eutímia

Fina R. Palau

La Busca edicions

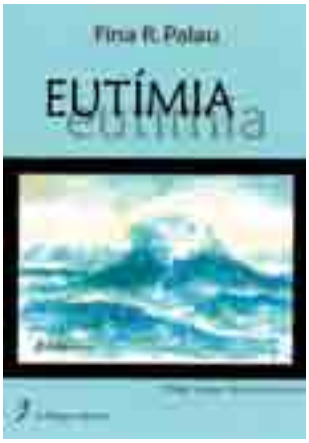

He plorat davant de la misèria humana. La Fina R. Palau té com a inspiració la realitat, i la vivència de la utopia com a bé que il·lumina el camí. En els seus poemes s'entrellacen el fons i la forma, i tenen com a referències el compromís, la naturalesa (la bresca, el raïm, la vinya, el mar o l'aigua de tarongina), la ment, el bé de la raó, la dona i el temps; el temps poètic i el temps personal. Tot plegat vinculant el sentiment íntim amb el social.

Les pluges i el fred van fer malbé el fruit
que havia de ser l'estendard del nostre futur

Acte de presentació (26.10.2011) amb Assumpció Forcada, Fina Palau, Marina Subirats, Maria Lluïsa Pazos i Rosa M. Puig-Serra

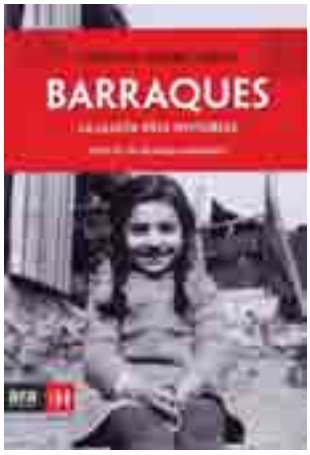

assaig

Barraques. La lluita dels invisibles

Laura de Andrés Creus

Ara llibres

(autor:) José Rodríguez

És un luxe treballar amb persones amb habilitats extraordinàries, i tinc la sort d'estar força envoltat d'algunes d'elles, com la Laura de Andrés, excel·lent periodista i divulgadora històrica. Ja el seu primer llibre, *El preu de la fam*, ens va provocar una profunda indignació quan explicava què va representar l'estraperlo a Espanya.

Ara, a *Barraques, la lluita dels invisibles*, tracta també de la repressió i la fam un cop acabada la Guerra Civil: la vida dels barraquistes a Barcelona; l'origen del fenomen; la lluita dels perdedors de la Guerra que van marxar dels seus pobles i de l'ostracisme social i la repressió buscant l'anonimat d'una ciutat; dels que fugien del foc de la misèria d'uns llocs on no se'ls oferien oportunitats i queien a les brases d'una ciutat no preparada per acollir-los. Al més pur estil d'autors com Antony Beever, ens trobem amb una recopilació de dades i fets contextualitzats en la importància social, econòmica o política. El relat és el fil conductor que ens porta des de les andanes atapeïdes d'immigrants, que arribaven amb la maleta de cartró i el cor ple d'il·lusions, fins a la realitat d'una vida en habitatges indignes, passant pels centres d'internament des d'on se'ls retornava als llocs d'origen. També l'intent de les autoritats franquistes d'amagar-ho tot, i la lluita dels protagonistes per aconseguir que la dignitat del seu habitatge fos tan alta com la personal que mai no van perdre.

És un relat periodístic i històric de gran qualitat, però també de persones que expliquen les seves experiències, i que ens permet seguir fets com el Congrés Eucarístic del 1952, la visita d'Evita Perón, les diverses visites del dictador a Catalunya i les catastròfiques inundacions dels seixanta. I també les fites reivindicatives embastades entre les escletxes que permetia el franquisme, l'esforç dels voluntaris i els veïns per aconseguir tirar endavant centres d'atenció sanitària, escoles, etc. Aquesta lluita i la no-resignació dels barraquistes les notem a través d'un text molt fidel al que va passar, i molt emocional. Tinc la sort d'haver conegut alguns dels protagonistes de l'últim barraquisme al barri del Carmel; la Custòdia i en Paco ja m'havien explicat la seva «batalleta», però he necessitat llegir-la en el llibre per entendre-la amb profunditat.

El pròleg de Pasqual Maragall i l'últim capítol dedicat a les últimes barraques i a l'esforç final de la democràcia per aconseguir eradicar el barraquisme (almenys l'horitzontal) mereixen un esment a part. La imatge de l'alcalde Maragall enderrocant simbòlicament l'última barraca, i l'acord amb els barraquistes del Carmel per ubicar-los en els nous blocs és un dels millors que he vist assolir entre una associació de veïns i l'Administració. Imatges que vaig arribar a veure però no a viure, com un nen que vivia al *«Carmelo bajo»*. La part èpica de l'urbanisme que va aplicar el govern d'esquerres de Barcelona connecta molt amb mi. He après a fer política bàsicament amb la vida municipal. Durant aquest període he pogut entendre què ha significat l'urbanisme de tamís que ha impulsat Barcelona, representada per persones com Maragall o Antonio Santiburcio, i que va fer possible que qualsevol barri de la ciutat esdevingués digne; l'urbanisme que connecta amb la lluita dels barraquistes i que emergeix de la idea que cap part de la ciutat sigui ciutat informal, abandonada o invisible.

Exercint com a conseller de mobilitat del districte d'Horta-Guinardó, representant el partit polític que hegemònicament voten els antics barraquistes, he hagut de tractar amb aquests vells lluitadors, que m'han fet rectificar l'itinerari de la línia del bus 24 –que també té la seva història reivindicativa. Trenta anys després de la seva lluita per un habitatge digne, els barraquistes encara poden fer quadrar el primer tecnòcrata amb ànim polític que se'ls posi al davant.

memòria-assaig

Els castellans

Jordi Puntí

L'Avenç- La Magrana

L'any 2007, Jordi Puntí va escriure una sèrie d'articles mensuals a *L'Avenç*, i ara ha volgut fer-ne una relectura on ens ofereix una visió del seu Manlleu de l'època i la relació entre els fills de catalans i els de la immigració de la resta de l'Estat espanyol. El llibre retrata la infantesa de l'autor en un Manlleu dividit entre catalans i «castellans». Uns als *hermanos*, els altres a l'escola nacional. L'autor parla de les experiències viscudes:

«Teníem deu, onze, dotze anys. Aquella edat en què la ficció i la realitat es confonen (perquè la infantesa és una ficció). Quan ens barallàvem, o simplement ens intimidàvem els uns als altres, tots, castellans i catalans, vivíem en una ficció que ens semblava molt real. Una idea ens bullia al subconscient: ‹Ho fem perquè no ho hagin de fer els nostres pares; ells hi estarien d'acord, per això no ens renyaran›. I és veritat, no era cap disbarat pensar-ho així: no ens renyaven gaire. Ara tinc ganes de reviure aquella ficció infantil que ens dominava a tots. Sense manies ni compassions, sense provar de justificar res. Avui dia, a la vila industrial, tots els carrers són asfaltats i plens de cotxes. Has de sortir molt enfora si vols trobar descampats per jugar. Moltes fàbriques han tancat. Avui dia, als pisos on s'estaven els castellans hi viuen altres persones. A cada balcó hi ha una parabòlica, i molta roba estesa. Està previst que algun dia els tirin a terra. Ara la gent diu: ‹els moros›, ‹els negres›, ‹els *xinos*›. Miro enrere, trenta anys enrere, i penso que el passat funciona sempre com un assaig general del present.»

Jordi Puntí va publicar l'any 1998 el recull de contes *Pell d'armadillo*, pel qual se li va concedir el Premi de la Crítica ‹Serra d'Or›. La seva primera novel·la, *Maletes perdudes*, ha estat molt ben acollida per la crítica i el públic, i ha estat guardonada amb el Premi Llibreter, Premi Amat-Piniella i el Lletra d'Or.

memòria

Les dones d'Esquerra. 1939-1979. Memòria i testimonis

Elena Masó

Fundació Josep Irla

«Quina llàstima –deia una senyora beata a una noia amiga meva, referint-se a la meva humil persona–, tant decent que semblava i s'ha fet d'Esquerra». Aurora Bertrana.

Petita mostra i alhora homenatge a les militants i simpatitzants d'ERC, noies *joves plenes d'idealitat, que somniem moltes vegades en coses impossibles*, i les situacions que varen viure durant l'època de la República, la Guerra Civil, l'exili, la dictadura franquista, la clandestinitat i la represa democràtica. Podem comprovar com les dones han estat protagonistes en primera persona de l'acció política en aquests anys foscos. A través de les seves experiències es pot constatar com va ser de generalitzada la repressió: tant la varen patir les dones que havien exercit el poder polític, com les escriptores i propagandistes, com familiars directes de militants o càrrecs polítics. Entre els molts testimonis, recollim unes paraules de Guillermina Peiró, filla del sindicalista Joan Peiró i Mercè Olives: «Ja era hora que ho fessin, això de la memòria històrica. Perquè és que la gent no se'n recorda. La gent no en sap res de res i no ho vol saber. Ho vam passar tan malament, vàrem patir tant, que dèiem als nostres fills «tu no et preocupis i estudia que nosaltres ja hem patit prou». I nosaltres mateixos vàrem contribuir a esborrar-la, la memòria. Perquè no volíem que els nostres fills patissin allò que havíem passat nosaltres. I va ser un error».

Les experiències s'han agrupat en capítols temàtics i sempre que ha estat possible s'ha entrevistat la protagonista, familiars directes, i amics i companys i companyes de partit.

fotografia

Drakcelona. 12 rutes, 500 dracs

Josep Martínez

Arola editors

Durant més de quatre anys, l'autor ha anat capturant tots els dracs de la ciutat que s'han posat a l'abast de la seva càmera, mig miler. El resultat és un treball de doble vessant: l'artístic i el documental. En cap lloc del món el drac no es troba amb aquesta gran varietat. La força i la qualitat estètica innata d'aquests «éssers poderosos i respectables dotats d'una gran saviesa, animals llegendaris i mitològics per excel·lència, protectors o amenaçadors, ferotges o pacífics, mai indiferents», ofereix a l'autor la possibilitat de recrear-se en el tractament fotogràfic. D'altra banda, la catalogació patrimonial esdevé una eina molt útil per gaudir de les rutes que la disposició dels dracs ofereix als admiradors i curiosos sobre el teixit de la ciutat.

En el pròleg, l'escriptor Carlos Ruiz Zafón destaca que «fins i tot els barcelonins més coneixedors de la seva ciutat descobriran en aquestes pàgines dotzenes o centenars de dracs desconeguts amb els quals, sense saber-ho, hi porten convivint durant tota la seva existència... És la bèstia *Drakcelona*, aquesta *Dracòpolis Barcino* que, lluny d'estar sumida en un somni etern respira lent i profund a l'espera d'aquest dia, potser no molt llunyà, en què, un cop oblidats els turistes, els oripells de llautó i les modes d'un dia, obri els ulls i, arrencant les seves urpes de la ribes del mare Nostrum, inundi el cel de foc i alci de nou el vol».

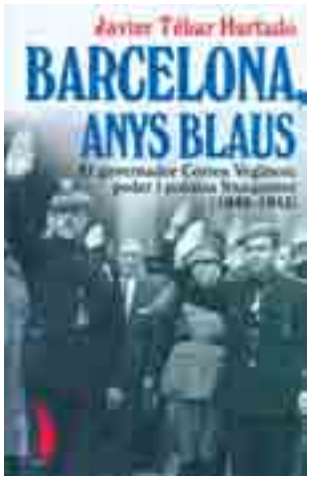

història

Barcelona, anys blaus. El governador Correa Veglison: poder i política franquistes (1940-1945)

Javier Tébar Hurtado

Edicions Flor del Vent

Podríem considerar aquesta obra com una biografia atípica: es presenta la vida d'un personatge com una metàfora de les formes que va adoptar la dictadura del general Franco. El llibre és un estudi del Règim en un espai i un temps concrets, enfocat cap al poder polític i econòmic, però que no deixa de banda les actituds i les accions dels de baix. Ans al contrari, els té ben presents, per exemple, quan analitza les brutals condicions de vida d'una part importantíssima de la població barcelonina. Al mateix temps, mostra els mecanismes de corrupció econòmica imperants, amb les seves ramificacions, i posa de manifest el nus on s'entrellaçaven els poders polítics i socials, i les seves dinàmiques contradictòries. Retrat de la retòrica política del Règim per imposar una determinada idea d'Espanya i de Catalunya i, alhora, d'aquells que els donaren suport, bé per convicció, desig material o enveja, o perquè eren víctimes de la por, la indefensió o la misèria. En definitiva, la reconstrucció detallada d'un món de relacions personals trenades al voltant de la mentalitat i dels mecanismes morals que governaren els costums del poder de l'època.

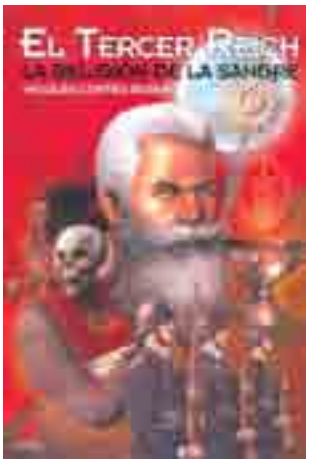

assaig

El Tercer Reich. La religión de la sangre

Nicolás Cortés Rojano

Azake ediciones

La creu esvàstica, símbol de la tradició hindú i budista, va formar una part fonamental de la iconografia nazi: de fet, va esdevenir un senyal identitari inequívoc. Aquest és només un petit exemple de la implantació de simbologia mítica que va farcir l'estètica del partit. Els processos del Tribunal Internacional de Nuremberg, promoguts per les nacions aliades que havien guanyat la Segona Guerra Mundial, varen sancionar les responsabilitats de dirigents del règim nacionalsocialista d'Adolf Hitler quant als diferents crims i abusos contra la humanitat que es van fer en nom del III Reich alemany, a partir de l'1 de setembre de 1939 fins a la caiguda del règim, el maig del 1945. El món ha jutjat i ha condemnat la barbàrie, les conseqüències d'una ideologia, però molts historiadors opinen que encara manquen més anàlisis aprofundides sobre els seus orígens i la seva visió del món. Hi ha qui es pregunta encara per què milers de seguidors que combregaven amb la ideologia nazi a tot Europa compartien un imaginari comú basat en bona part en pensaments filosòfics, mítics i màgics. El nazisme ha estat analitzat des de molts punts de vista: econòmics, socials i polítics. Sempre hi ha hagut, però, una certa prevenció a mostrar-ne les entranyes, nascudes en un profund i tradicional racisme centreeuropeu, en un continent enriquit per la Revolució Industrial i corcat par la seva ànsia de superioritat ètnica. Segons l'autor, en un documentat estudi, el

nacionalsocialisme va funcionar com una religió arcaica que va ser capaç d'unir a l'entorn d'un imaginari milers de persones rendits a una renovada realitat mítica pagana, antítesi del cristianisme, i basada en la força i el racisme. L'irracionalisme esotèric ancestral, un fetitxisme barreja de diferents tradicions màgiques, va permetre la recreació política contemporània a través del col·lectiu nazi. Fins i tot, el cinema ha ridiculitzat l'obsessió dels nazis per aquests temes, com per exemple, la recerca del Sant Grial. El llibre comporta, doncs, un nou punt de vista sobre les seves arrels ideològiques a les quals iguala a la religiositat, sense oblidar els aspectes històrics i filosòfics. L'autor no ha volgut renunciar a parlar també d'alguns temes escabrosos, com les vinculacions esotèriques, les conspiracions i els saqueigs econòmics que varen comportar algunes decisions polítiques.

novel·la negra

Natura quasi morta

Carme Riera

Edicions 62

Essent la primera incursió de l'escriptora en el gènere, ha sorprès gratament el coneixement profund de l'ortodòxia de la novel·la negra i un gran control de les normes que s'han de seguir per fer una bona novel·la policíaca. Ambientada a la Universitat Autònoma de Barcelona en plena vaga anti-Bolonya es basa en el cas real de la desaparició d'un estudiant francès el 2007 sense que mai se n'hagi tornat a saber res. L'estranya desaparició sense deixar rastre és la primera alarma que alguna cosa estranya passa al campus. Estudiants, professors i els mitjans de comunicació se'n fan ressò. Aviat la Policia i els Mossos d'Esquadra, professors i estudiants coordinaran esforços per trobar una pista fiable. Però aviat una nova desaparició commocionarà tothom i la història s'acabarà convertint en un joc macabre on es multipliquen les víctimes, els sospitosos i res no és el que sembla. Riera ha confessat que alguns dels seus referents han estat la nord-americana Donna Leon, la sueca Nansa Laarson, la islandesa Mari Jungstedt i Manuel Vázquez Montalbán, que fins i tot ha inspirat el nom de la protagonista de la seva novel·la: la subinspectora Manuela Vázquez. El llibre aborda també alguns dels temes recurrents en els seus llibres: la comunicació humana, la dificultat de falta de connexió entre generacions, i l'art: en aquest cas les naturaleses mortes del pintor alemany Georg Flegel.

còmic infantil

Els barrufets i l'arbre d'or

Pierre Culliforp (Peyo), guió i dibuix

Editorial Base

Una nova aventura dels barrufets. Aquest cop han trobat un arbre d'or al mig del bosc i el porten a la seva vila, però un llamp a la nit cau molt a prop. Els coneguts universalment follets blaus, nascuts el 1958, en l'original francès, *les Schtroumpfs*, s'han adaptat a moltes llengües traduint-ne el nom: *Schlümpfe* en alemany, *Smurfen* en neerlandès; *Puffi* en italià; *Smurfs* en anglès; *Hupikék Törpikék* en hongarès; *Šmoulové* en txec; *Smølferne* en danès; *Smrkci* en eslovè; *Smurffit* en finès; *Strumparnir* en islandès; *Smurfene* en noruec; *Smurfarna* en suec; *dardak*, en hebreu, *Smerfy* en polonès; *Strumf* en romanès; *Sirinler* en turc; *Smurfo* en esperanto; Στρουμφάκια (*Stroumfakia*) en grec; *Pitufets* en valencià; *Pottokiak* en euskera... El 1967 varen aparèixer a Catalunya, dos anys abans de l'estrena en castellà, a la revista Cavall Fort, gràcies a les traduccions del lingüista Albert Jané. El nom castellà neix de l'emblemàtic personatge català Patufet. Una de les característiques més notòries del còmic és l'expressió; els personatges parlen en un llenguatge propi que insereix la paraula «barrufet» en la llengua ordinària, sigui com a verb (*barrufar*), nom o morfema. Els humans adults no els entenen, només els nens.

història

Del silenci a les paraules. Joan Colomer i Prat. Un alcalde de la República

Montserrat Garriga Paituví

Ajuntament de Santa Maria de Palautordera

El llibre és la biografia de l'últim alcalde de la II República a Palautordera. Colomer fou un sindicalista de la UGT des de la fundació del sindicat al seu poble, la primavera del 1936, fins la seva mort a l'exili a Muret (França). Amb l'inici de la Guerra Civil accedeix a l'Alcaldia i entra a militar al PSUC. És durant aquests anys que l'Ajuntament haurà d'acollir refugiats republicans i participar amb ajuda al Front. Durant l'any 1937, Colomer serà escollit com a vocal del Comitè Comarcal de la UGT, i participarà amb un article setmanal a la revista comarcal del sindicat: Falç i Martell. El llibre recull alguns d'aquests articles.

A mitjan mes de maig del 1938, es dissol el consistori. Colomer i els seus companys són mobilitzats, i ell anirà al front de l'Ebre. Amb la derrota republicana, emprèn la Retirada cap a França passant per diversos camps de concentració. Viurà l'ocupació nazi, i un cop acabada la II Guerra Mundial, tornarà a militar activament en la UGT de l'exili, i es passarà al PSOE. Serà el president del sindicat a Saint Martory fins a la mort, l'any 1963. El llibre pretén recuperar la història de persones silenciades que van lluitar al costat de la legitimitat de la República, i van viure un dur exili que també va ser social. Una narració que comença l'any 1905 i conclou el 2009, i que fa una valoració de les generacions de l'exili.

biografia

Arrels nòmades

Pius Alibek

La Campana

Pertanyent a una minoria siriacocaldea i de religió cristiana, l'autor iraquià (Ankawa, 1955) té com a llengua materna l'arameu, ha estat educat en kurd, més endavant en àrab, i s'ha fet seu el català fins al punt d'escriure-hi el seu primer llibre. L'objectiu principal ha estat voler explicar la seva vida fins als 26 anys i la del seu entorn a les seves filles; un passat i uns llocs que els han de permetre prendre les arrels i créixer segons la seva realitat. Establert a Barcelona des del 1981, coincidint amb l'inici de la guerra amb l'Iran ha volgut rememorar un país culte i pròsper malgrat la dictadura, sense nostàlgia i amb molta empatia.

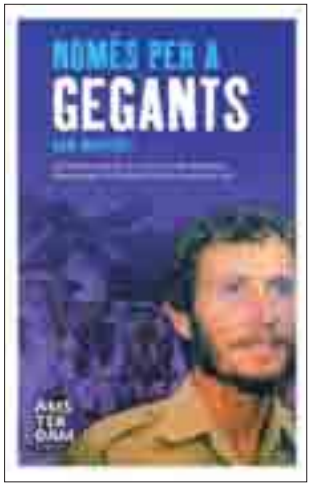

novel·la

Només per a gegants

Gabi Martínez

Amsterdam

Està basada en un fet real. El sotstítol ja ho anuncia: la història real de la mort de Jordi Magraner, desaparegut al Pakistan mentre buscava el ieti. L'autor es va obsessionar amb l'assassinat del prestigiós zoòleg i criptozoòleg (investigador d'animals «ocults»), de 43 anys, degollat al costat de la seva empleada de 12, a la seva casa de la serralada de l'Hindu Kush pakistanès, l'agost del 2002. L'escriptor es va desplaçar a la zona per esbrinar els motius d'un crim, encara no resolt. El seu interès li va permetre de descobrir un personatge impressionant i d'explicar-ne la seva aventura. Feia 15 anys que Magraner, que treballava per al Museu Nacional d'Història Natural de París, feia expedicions buscant l'home de les neus, el barmanu. Volia demostrar que existia i que era un descendent de l'home de Neandertal. Cal destacar que el zoòleg , que s'havia convertit en un líder local, havia estat amenaçat; les autoritats locals li havien aconsellat que marxés de la zona per la seva seguretat.

cultura popular

Cançoner popular

Aureli Capmany

Editorial Base

Edició facsímil numerada

L'any 1901, Aureli Capmany va començar a publicar les cançons que integren el seu *Cançoner Popular*, i el va tancar, amb la cançó número 100, el 1913. El volum recull les cent cançons catalanes més populars i *simbòliques de tots els temps*, *Els Segadors*, *La Cançó del Rossinyol*, *El Cant dels Ocells*, *El Desembre Congelat*, *La Filadora*, *Muntanyes del Canigó*, etc. Cada capítol inclou la lletra i la partitura de cadascuna. Cada cançó està acompanyada d'un gravat inèdit, fet expressament per a l'edició original pels artistes més importants de l'època: Adrià Gual, Apel·les Mestres, Albert Pahissa i Anton Utrillo, entre d'altres. L'obra inclou una presentació de la filla de l'autor, l'escriptora M. Aurèlia Capmany i dos estudis: un de Jaume Vidal Alcover i l'altre a càrrec de Jaume Ayats, específics per a aquesta edició. També conté els índexs alfabètic, temàtic, de noms propis, toponímic i bibliogràfic. L'edició té una finalitat: contribuir a difondre i mantenir viu un llegat cultural català que no pas sempre és objecte de l'atenció que es mereix i que el pas del temps i les formes de vida actuals podrien anar esborrant de l'imaginari col·lectiu per sempre més. En aquest sentit, no és només un homenatge al passat sinó també un instrument cultural de futur.

L'autor: Aureli Capmany i Farrés (Barcelona, 1868-1954) fou un destacat folklorista de formació autodidacta. S'interessà vivament per l'estudi dels costums catalans, especialment per les rondalles, les cançons i les danses populars. Destacà també en la seva activitat de promotor cultural i fou un dels fundadors de l'Orfeó Català, el 1891, i de l'Esbart de Dansaires, el 1907. També dirigí l'Esbart Català el 1909. Fou el fundador i el primer director de la revista

infantil *En Patufet*, el 1904, i col·laborà en altres publicacions infantils com *La Rondalla del Dijous* (1909), *La Mainada* (1921-1923) i *Plançons* (1933), i també en les revistes *D'Ací i D'Allà* i *L'Esplai*.

novel·la negra

A la recerca de l'April

Benjamin Black

Editorial Bromera

Ambientat en el Dublín dels anys cinquanta, la novel·la s'inicia amb la desaparició d'una *rara avis* coneguda per la seva independència, April Latimer. La seva amiga demana ajuda al seu pare, un forense que s'acaba de recuperar de l'alcoholisme. Cada vegada més involucrat en aquest tèrbol assumpte, es trobarà cara a cara amb veritats incòmodes sobre la violència familiar, la crueltat amagada sota la doctrina catòlica i el racisme d'una ciutat tenebrosa. El llibre és un bon motiu per conèixer en traducció catalana Benjamin Black, pseudònim de John Banville (Wexford, Irlanda, 1945), premi Franz Kafka 2011 pel conjunt de la seva trajectòria. Qualificat pels crítics com a mestre de la prosa anglesa i reconegut pel seu ingeni i el seu humor negre, va ser candidat al Booker Prize amb l'obra *Book of Evidence* el 1989, any en què va guanyar el Guinness Peat Aviation Award. Editor literari del diari *Irish Times*, col·labora habitualment en el *The New York Review of Books*. El 2005 va guanyar el Man Booker Prize amb la novel·la *The Sea*.

novel·la negra

La tristeza del samurái

Víctor del Árbol

Alrevés

Maria, una prestigiosa i jove advocada està a punt de morir en un hospital de Barcelona. El seu pare, impedit en una cadira de rodes, la vetlla. Aquest serà el nexe d'una història de tres generacions que neix a l'Extremadura del 1940 i arriba a la Barcelona del 1981, a les portes del cop d'estat del 23-F. Dos relats que es desenvolupen de manera paral·lela a partir d'un crim comès a la immediata postguerra civil espanyola, un covard assassinat que condicionarà la família Alcalà i d'aquells que es creuen a les seves vides durant quaranta anys. Una trama molt ben travada que travessa generacions, geografia i transformacions polítiques i socials, amb una descripció psicològica dels personatges i les seves motivacions i contradiccions molt encertada. L'autor, mosso d'esquadra, ens transmet amb eficàcia la duresa d'uns fets mentre ens fa acompanyar-lo amb intriga i en la investigació per resoldre el misteri.

novel·la negra

Crims.cat

Diversos autors

Alrevés

Antologia de 17 autors habituals del gènere. L'edició i la selecció ha estat feta per Àlex Martín i Sebastià Bennassar. 17 contes de tota mena i amb totes les variants lingüístiques de cada territori que confirmen el bon moment de la novel·la negra en català. Els relats són inèdits, escrits expressament per al llibre, i tracten qüestions de gran actualitat: crisi econòmica, immigració, mercat immobiliari, maltractaments... El llibre és un tast de la nova col·lecció de novel·la negra que es preveu que surti al carrer al gener del 2012. La intenció de l'editorial és publicar sis títols a l'any, quatre d'autors en llengua catalana, i dues traduccions inèdites d'autors no anglosaxons. Després de la desaparició de les col·leccions «La Cua de Palla» i «La Negra» de la Magrana és, realment, una notícia excel·lent.

assaig

Els Segadors. De cançó eròtica a himne nacional

Jaume Ayats

L'Avenç

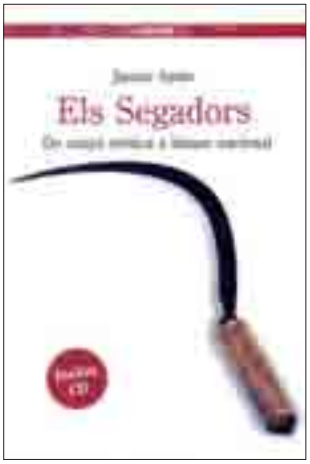

L'estudi del musicòleg, ple de sorpreses, mostra com l'himne nacional de Catalunya prové d'una cançó eròtica que cantaven els joves segadors per animar-se mentre feien la feina a ple sol, i com es va transformar, el 1640, en un crit de guerra. Al final del segle XIX, Francesc Albió va ajuntar la cançó de guerra que cantava la mare de Jacint Verdaguer amb la melodia de

la cançó eròtica que cantava a casa de jove el canonge de Vic Jaume Collell. Emili Guanyavents —procedent d'ambients anarquistes, del socialisme utòpic, espiritistes i maçons— va escriure la lletra actual. La cançó es va difondre gràcies als cors populars i el tren. Les prohibicions del governador civil del cant, la difusió del catalanisme i les xiulades als ministres quan passaven per les estacions amb el tren, és el que més va difondre *Els Segadors*. Semblen elements d'una ficció, però són dades del tot certes. Cantar junts no és només brandar un símbol, sinó viure col·lectivament la metàfora d'aquell símbol. No és un objecte d'una història passada sinó que és un artefacte actiu en l'imaginari present.

El llibre inclou també un CD amb diferents versions de la cançó enregistrades en l'últim segle i en diversos estils.

novel·la negra

Cabaret Pompeya

Andreu Martín

Edicions 62

L'autor ens indica que ha escrit una part de la història de la seva família recorrent al gènere que domina: la novel·la negra. Premi Sant Joan d'enguany, ens convida a fer un passeig per la història de la Barcelona de la primera meitat del segle passat a través de tres amics de 20 anys que comparteixen inquietuds socials i que s'han conegut en un music hall del Paral·lel , el Pompeya, destruït el 1920 per una bomba. Aquest fet real l'autor el va conèixer de viva veu gràcies al seu oncle, bandoneonista de tangos. El tres protagonistes viuen com a pròpies les vivències que li van explicar aquest i altres familiars: el sindicat únic, el sindicat lliure empresarial, el pistolerisme, Salvador Seguí, la Guerra... És també un homenatge al seu pare, nascut una mica després del 1900, i que als 45 anys, després d'una vida terrible, encara tenia energia per enfrontar-se a la dictadura. Per poder fer aquest llibre ha necessitat molta documentació. I temps. Andreu Martín, que és de ploma fàcil, ha trigat cinc anys per acabar-lo.

nadala

El 25 de gener

Manel

Editorial Ombrosa

Ara fa un any, el grup musical Manel (Guillem Gisbert, Martí Maymó, Roger Padilla i Arnau Vallvé) va composar una nadala que es podia baixar gratuïtament d'Internet com a regal als seus seguidors. Ara s'ha editat, de manera molt acurada, com a llibre-disc, en un petit format panoràmic que inclou un CD i la partitura, i amb il·lustracions de Roger Padilla, guitarrista del grup. El llibre ha esdevingut el primer títol i padrí, en certa manera, de la nova editorial Ombrosa, i en simbolitza la seva filosofia. Segons expliquen en la carta de presentació les joves editores Isabel Obiols, Dolors González i Jeru Llàcer, bones coneixedores del món editorial, el seu objectiu és fer «llibres divertits i útils per a tota la família; actualitzar allò que és popular en el sentit més genuí de l'adjectiu; esprémer el suc de la nostra riquesa lingüística i cultural, i celebrar la gràcia i el gust tant en el contingut com en la presentació». El grup Manel va publicar el seu primer disc, *Els millors professors europeus*, el 2008, i aquest any ha sortit el segon, *Deu milles per veure una bona armadura*. El treball ha esdevingut un èxit de vendes. Ja la primera setmana es va convertir en el més venut a Espanya, amb més de 10.000 còpies. Un fet així no passava amb un disc en català des de feia més de 15 anys. LT

Institut del Teatre Exposicions

MAE | Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques

Escenògraf, figurinista, actor i director escènic, l'Institut del Teatre recorda Fabià Puigserver, figura clau en la renovació del teatre català contemporani.

Sala d'exposicions de la planta baixa i vestíbul del Teatre Estudi de l'Institut del Teatre

Horari: de dilluns a divendres, de 10 a 21 h, i caps de setmana de funció al Teatre Ovidi Montllor o al Teatre Estudi (dissabtes, de 18 a 21 h, i diumenges, de 16.30 a 19 h).

Entrada lliure · Plaça Margarida Xirgu, s/n · 08004 Barcelona · Tel. 932 273 900

www.institutdelteatre.cat

Diputació Barcelona

Institut del Teatre